

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

**Ihmisoikeuskeskuksen
toimintakertomus 2013**
Människorättscentrets
verksamhetsberättelse 2013

**Ihmisoikeuskeskuksen
toimintakertomus 2013**

**Människorättscentrets
verksamhetsberättelse 2013**

Taittopohja / Layoutbotten Werklig Oy
Kuvitus / Illustrationer **Ilja Karsikas**
Kuvat / Bilder s. 9, s. 17 **Tomas Whitehouse**, s. 13 **Ari Aalto**
Taitto / Layout **Inari Savola**
Painopaikka / Tryckeri Vammalan kirjapaino 2014

Esipuhe	8
Kristiina Kouros	8
Pentti Arajärvi	12
Petri Jääskeläinen	16
1 Kansalliset ihmisoikeusinstituutiot	20
1.1 Pariisin periaatteet	21
1.2 Erilaisia ihmisoikeusinstituutioita	23
1.3 Yhteistyö ja akkreditointi	24
1.4 Eurooppalaisten instituutioiden verkosto	26
1.5 Suomen kansallinen ihmisoikeusinstituutio	28
1.5.1 Ihmisoikeuskeskus	28
1.5.2 Ihmisoikeusvaltuuskunta	29
1.5.3 Eduskunnan oikeusasiamies	29
1.5.4 Akkreditaatihakemus ja instituution strategia	30
2 Ihmisoikeuskeskuksen toiminta vuonna 2013	32
2.1 Tiedotuksen, koulutuksen, kasvatuksen ja tutkimuksen edistäminen	33
2.1.1 Kotisivut ja Facebook	34
2.1.2 Artikkelit	35
2.1.3 Tilaisuudet	35
2.1.4 Koulutus ja luennot	37
2.1.5 Tutkimus	37
2.2. Selvitykset perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta	38
2.2.1 Selvitys ihmisoikeuskasvatuksesta ja -koulutuksesta	38
2.3 Aloitteet ja lausunnot	40
2.3.1 Lausunnot ja kannanotot	40
2.3.2 Kansainvälisille järjestöille annetut lausunnot	41
2.4 Osallistuminen eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön	41
2.4.1 Yhteistyö muiden kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden kanssa	42
2.5 Muut perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja toteuttamiseen liittyvät tehtävät	43
2.5.1 Valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman seuranta	43
2.5.2 Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten voimaansaattaminen kansallisesti	44
2.5.3 Määräaikaishavaintointi ja suositukset	46
3 Ihmisoikeusvaltuuskunnan työskentely vuonna 2013	50
4 Yhteistyö muiden perus- ja ihmisoikeustoimijoiden kanssa	56

Förord	8
Kristiina Kourou	8
Pentti Arajärvi	12
Petri Jääskeläinen	16
1 De nationella människorättsinstitutionerna	20
1.1 Parisprinciperna	21
1.2 Olika människorättsinstitutioner	23
1.3 Samarbete och ackreditering	24
1.4 Nätverket av europeiska institutioner	26
1.5 Finlands nationella människorättsinstitution	28
1.5.1 Människorättscentret	28
1.5.2 Människorättsdelegationen	29
1.5.3 Riksdagens justitieombudsman	30
1.5.4 Ackrediteringsansökan och institutionens strategi	30
2 Människorättscentrets verksamhet 2013	32
2.1 Främjandet av information, utbildning, fostran och forskning	33
2.1.1 Webbplats och Facebook	34
2.1.2 Artiklar	35
2.1.3 Evenemang	35
2.1.4 Utbildning och föreläsningar	37
2.1.5 Forskning	37
2.2 Utredningar om förverkligandet av grundläggande och mänskliga rättigheter	38
2.2.1 Utredning om människorättsfostran och -utbildning	38
2.3 Initiativ och utlåtanden	40
2.3.1 Utlåtanden och ställningstaganden	40
2.3.2 Utlåtanden till internationella organisationer	41
2.4 Deltagande i europeiskt och internationellt samarbete	41
2.4.1 Samarbete med andra nationella människorättsinstitutioner	42
2.5 Övriga uppgifter som gäller främjande och förverkligande av grundläggande och mänskliga rättigheter	43
2.5.1 Uppföljningen av statsrådets handlingsplan för grundläggande och mänskliga rättigheter	44
2.5.2 Det nationella sättandet ikraft av internationella människorättskonventioner	45
2.5.3 Periodisk rapportering och rekommendationer	47
3 Människorättsdelegationens arbete 2013	50
4 Samarbete med andra aktörer på området för grundläggande och mänskliga rättigheter	56

5 Perus- ja ihmisoikeustapahtumia	58
5.1 Vireillä olevat kansainväliset ihmisoikeussopimushankkeet	59
5.2 Ihmisoikeusvalitukset kansainvälisille lainkäyttö- ja tutkintaelimille	60
5.3 Tapahtumia ja hankkeita	61
5.3.1 Valtioneuvosto	61
5.3.2 Eduskunta	62
5.3.3 Euroopan unioni	63
5.3.4 Yhdistyneet kansakunnat	66
5.3.5 Euroopan neuvosto	69
5.3.6 Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö	71
5.3.7 Kansainväliset ihmisoikeusjärjestöt	72
5.3.8 Muuta	75
Liitteet	76

5 Händelser kring grundläggande och mänskliga rättigheter	58
5.1 Anhängiga internationella projekt för människorättskonventioner	59
5.2 Människorättsklagomål till internationella lagskipnings- och undersökningsorgan	60
5.3 Händelser och utnämningar	61
5.3.1 Statsrådet	61
5.3.2 Riksdagen	62
5.3.3 Europeiska unionen	63
5.3.4 Förenta nationerna	66
5.3.5 Europarådet	69
5.3.6 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa	71
5.3.7 Internationella människorättsorganisationer	72
5.3.8 Övrigt	75
Bilagor	76

Esipuhe Förord / **Kristiina Kouros**

Kristiina Kouros

IHMISOIKEUSKESKUKSEN MA. JOHTAJA
IHMISOIKEUSVALTUUSKUNNAN PUHEENJOHTAJA

MÄNNISKORÄTTSCENTRETS T.F. DIREKTÖR
MÄNNISKORÄTTSDLEGATIONENS ORDFÖRANDE

Arvoista ja oikeuksista

Käsissäsi on vuonna 2012 toimintansa aloittaneen Ihmisoikeuskeskuksen toinen toimintakertomus. Vuoden 2013 toimintaa peilataan tässä kertomuksessa lainsäädännössä määriteltyihin tehtäviin, YK:n hyväksymiin Pariisin periaatteisiin, jotka asettavat kriteerit kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden toiminnalle sekä ihmisoikeusvaltuuskunnan hyväksymään toimintasuunnitelmaan vuosille 2012–2013. Lisäksi kertomuksen alkuosassa valotetaan sitä kansainvälistä kontekstia, jossa Ihmisoikeuskeskus toimii ja kertomuksen loppuosaan puolestaan on koottu tietoa erilaisista perus- ja ihmisoikeustapahtumista ja -hankkeista.

Vuoden 2014 ensimmäisessä ihmisoikeusvaltuuskunnan kokouksessa kävimme keskustelua menneestä vuodesta. Valtuuskunnan arviot Ihmisoikeuskeskuksen toiminnasta olivat rohkaisevia; paljon on ehditty tehdä. Paljon on toki myös kehitettävää. Erityisen ilahduttavana koen sen, että keskusteluissa valtuuskunnan ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa on tuotu esiin runsaasti myönteisiä odotuksia ja tukea työtämme kohtaan. Perus- ja ihmisoikeudet ovat suomalaisen demokratian ytimessä. Niissä kiteytyville arvoille on selvästi vahva tuki ja niistä Suomi myös maailmalla tunnetaan.

Vaikka perus- ja ihmisoikeuksia halutaan yleisellä tasolla edistää ja turvata, eivät kaikki ihmisoikeusasiat ole kuitenkaan helppoja ja

Om värden och rättigheter

Du håller i Människorättscentrets andra årsberättelse efter att centret startade sin verksamhet 2012. Verksamheten 2013 relateras här till de lagstadgade uppgifterna, människorättsinstitutionernas arbete, de av FN antagna Parisprinciperna med kriterier för de nationella människorättsinstitutionernas verksamhet samt till handlingsplanen för 2012–2013 som godkänts av människorättsdelegationen. Början av berättelsen belyser dessutom den internationella kontext som Människorättscentret verkar i och i slutet av berättelsen finns samlad information om olika människorättsevenemang och -projekt.

Vid människorättsdelegationens första möte 2014 diskuterade vi fjolåret. Delegationens omdömen om Människorättscentrets verksamhet var uppmuntrande; mycket har blivit gjort. Givetvis återstår också mycket att utveckla. Jag anser att det är speciellt glädjande att diskussionerna med delegationen och andra samarbetsparter har visat att det finns talrika positiva förväntningar på vårt arbete, och även mycket stöd. De mänskliga och grundläggande rättigheterna utgör en del av demokratins kärna i Finland. Det finns helt klart ett starkt stöd för de värden som sammanfattas i de här rättigheterna och det är också för dem som Finland är känt ute i världen.

Även om man vill främja och säkerställa de grundläggande och mänskliga rättigheterna på

yksiselitteisiä. Julkisessa keskustelussa on viime aikoina ollut sellaisia syvästi perinteisiin ja arvoihin liittyviä kysymyksiä, jotka ravistavat totuttuja käsityksiä. Ihmisoikeuksiin periaatteessa myönteisesti suhtautuvallakin ihmisellä voi olla vaikeuksia varauksettomasti hyväksyä kaikkea uutta.

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeudet ovat hyvä esimerkki tästä. Historian toinen eduskunnalle luovutettu kansalaisaloite, Tahdon 2013 keräsi lähes 167 000 allekirjoitusta tasa-arvoisen avioliittolain puolesta. Aloitteessa ehdotetaan avioliittolakia muutettavaksi niin, että myös samaa sukupuolta olevat parit voisivat solmia avioliiton. Samaa sukupuolta olevat puoliset saivat myös oikeuden adoptoida yhdessä lapsen.

Kansalaisaloite luovutettiin puhemiehelle joulukuussa 2013 ja kiivas lähetekeskustelu aloitteesta käytiin eduskunnassa alkuvuodesta 2014. Lain muutoksen vastustajat ovat käynnistäneet kansalaisadressin, joka oli lähetekeskusteluun mennessä kerännyt noin 40 000 allekirjoitusta.

Myös vaatimukset eri uskontojen ja vakuumusten tasapuolisesta kohtelusta nostattavat tunteita, kuten keskustelu uskonnon esillä olosta koulujen tilaisuuksista on osoittanut.

On tärkeää, että tällaisista kysymyksistä käydään laajaa yhteiskunnallista keskustelua ja etsitään ratkaisuja, jotka turvaavat perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kaikille mahdollisimman hyvin samalla kun yksilön vapauksiin kajotaan mahdollisimman vähän.

Julkisen vallan tehtävä on turvata ensisijaisesti oikeudellinen yhdenvertaisuus. Yhdenvertaisuuslain mukaan viranomaisilla on myös velvollisuus kaikessa toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti ja tarvittaessa muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät yhdenvertaisuuden toteutumista. Kiellettyjä syrjintäperusteita ovat niin seksuaalinen suuntautuminen kuin uskontokin.

Sukupuolivähemmistöön kuuluvalla tulee olla oikeus julkisen vallan näkökulmasta kaikesa suhteessa yhdenvertaiseen perhe-elämään

ett allmänt plan är inte alla människorätsfrågor enkla eller entydiga. I den offentliga debatten har det på den senaste tiden förekommit frågor som är djupt förknippade med traditioner och värden och som rubbar de invanda uppfattningarna. Också en människa som i princip är positiv till mänskliga rättigheter kan ha svårigheter att förbehållslöst acceptera allt nytt.

Ett gott exempel är könsminoriteternas och de sexuella minoriteternas rättigheter. Histo-riens andra medborgarinitiativ till riksdagen, Ja 2013, undertecknades av nästan 167 000 människor som var för en jämlik äktenskapslag. I initiativet föreslås att äktenskapslagen ändras så att personer av samma kön skulle kunna ingå äktenskap med varandra. Makar av samma kön skulle också få rätt att adoptera barn tillsammans.

Medborgarinitiativet gavs till riksdagens talman i december 2013 och i början av 2014 fördes en hetsig remissdebatt om initiativet i riksdagen. Lagändringens motståndare har startat en medborgaradress, som fram till remissdebatten hade skrivits under av omkring 40 000 människor.

Även krav på lika behandling av olika religioner och övertygelser väcker känslor, vilket debatten om den evangelisk-lutherska trons synlighet vid skolornas tillställningar har visat.

Det är viktigt att föra en bred samhällelig diskussion om frågor av det här slaget och att söka lösningar, som säkerställer att allas grundläggande och mänskliga rättigheter tillgodoses så väl som möjligt, samtidigt som man så lite som möjligt inkräktar på individens friheter.

Den offentliga maktens uppgift är att garantera främst den juridiska likabehandlingen. Enligt lagen om likabehandling ska myndigheterna i all sin verksamhet målmedvetet och systematiskt främja likabehandling och vid behov ändra de omständigheter som förhindrar uppnående av likabehandling. Såväl sexuell läggning som religion är förbjudna grunder för diskriminering.

Ur den offentliga maktens perspektiv bör den som tillhör en könsminoritet ha rätt till ett

muiden kanssa, uskonnonvapauteen puolestaan sisältyy oikeus mieltää samaa sukupuolta olevien avioliitto synniksi. Sukupuolineutraalin avioliiton osalta jännitteitä voisi tarvittaessa lieventää oikeudellisen ja uskonnollisen vihkimisen irrottaminen toisistaan kaikkien avioliittojen osalta. Näin keskustelu uskonnollisten yhteisöjen suhtautumisesta samaa sukupuolta olevien parien vihkimiseen käytäisiin siellä, minne se kuuluu. Uskonnolliset seremoniat kuuluvat kunkin uskontokunnan itsensä päätettäviin asioihin ja parhaiten ne toteutunevat silloin, kun osallistujat jakavat saman ymmärryksen seremonioiden merkityksestä.

Eri uskontojen ja vakaumusten tasapuolisessa kohtelussa olennaista on julkisen vallan neutraali ja sovitteleva rooli erilaisiin elämänkatsomuksiin nähden, kuten Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on useaan otteeseen todennut. Ihmisoikeuksien ytimessä on kuitenkin ihmisarvon kunnioitus ja suvaitsevaisuus niin homoseksuaaleja kuin toisuskovaisiakin kohtaan. Yksilöille täytyy jäädä liikkumavaraa toteuttaa omia oikeuksiaan muiden oikeuksia kunnioittaen. Siinä hengessä olisi hyvä etsiä ratkaisuja kysymyksiin, jotka haastavat, jopa loukkaavat omia arvojamme.

familjeliv som i alla avseenden är likvärdigt med andras, medan religionsfriheten i sin tur ger människor rätt att anse att könsneutrala äktenskap är synd. I fråga om könsneutralt äktenskap kunde man vid behov lindra spänningarna genom att för alla äktenskap lösgöra den juridiska och den religiösa vigseln från varandra. Då skulle diskussionen om hur religiösa samfund förhåller sig till vigsel av personer av samma kön föras där den hör hemma. Religiösa ceremonier är något som trossamfund får bestämma om själva och de torde utövas bäst då deltagarna är ense om ceremoniernas betydelse.

När det kommer till mångfalden av religioner och övertygelser kräver de grundläggande och mänskliga rättigheterna inte att de ska försvinna ur vår livssfär. Det väsentliga i likabehandlingen av olika religioner är att den offentliga makten intar en neutral och försonlig roll i förhållande till olika livsåskådningar, vilket även Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna upprepade gånger har konstaterat. Kärnan i de mänskliga rättigheterna består dock av respekt för människovärdet och tolerans gentemot såväl homosexuella som personer med en annan tro. Individerna bör få rörelsefrihet att utöva sina rättigheter med respekt för andras rättigheter. I den här andan vore det bra att söka lösningar på frågor som utmanar eller rentav kränker våra egna värden.

Esipuhe Förord / Pentti Arajärvi

Pentti Arajärvi

IHMISOIKEUSVALTUUSKUNNAN VARAPUHEENJOHTAJA

MÄNNISKORÄTTSDELEGATIONENS VICE ORDFÖRANDE

Ihmisoikeuksia edistämässä

Ihmisoikeusvaltuuskunnan tehtävänä on käsitellä laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä perus- ja ihmisoikeusasioita, hyväksyä vuosittain Ihmisoikeuskeskuksen toimintasuunnitelma ja keskuksen vuotuinen toimintakertomus sekä toimia perus- ja ihmisoikeusalan toimijoiden kansallisena yhteistyöelimenä.

Tehtäväluettelo näyttää lyhyeltä ja sitähän se tekstinä onkin. Kun kuitenkin tehtäviin kuuluvat laajakantoiset ja periaatteellisesti tärkeät perus- ja ihmisoikeusasiat, ei tehtäväkenttää voi väheksyä. Oikeastaan yhtä laaja ja jossain mielessä samansisältöinen on tehtäväluettelon toinenkin kohta, koska Ihmisoikeuskeskus voi käsitellä melkein rajoituksitta perus- ja ihmisoikeuskysymyksiä kanteluja lukuun ottamatta.

Kun tehtävä on näin laaja, on siitä seurannut kaksi seikkaa: valtuuskunnan kokoonpano heijastelee koko yhteiskunnan kirjoa – nimenomaan kirjoa eli eri ilmiöitä ja ajatustapoja – ja toiseksi asiantuntemusta riittää laajasti. Paradoksaalisesti tämä pakottaa valtuuskunnan rajaamaan toimintaansa, kun kaikkea ei voida käsitellä ja kaikkea ei voida ottaa huomioon.

Olemme keskittyneet muutamaan asiaan. Koulutus on avainasia moneen. Tieto on tekijä, jonka nojalla voidaan tehdä rationaaleja päätöksiä. Kun tehtävänä on yleisestikin edistää ihmisoikeuksia, on hyvä aloittaa ihmisten ihmisoikeustietämyksen vahvistamisesta. Sen taas

Att främja mänskliga rättigheter

Människorättsdelegationens uppgift är att behandla vittsyftande och principiellt viktiga frågor som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, årligen godkänna Människorättscentrets verksamhetsplan och -berättelse samt vara ett nationellt samarbetsorgan för aktörerna inom fältet för grund- och människorättigheter.

Förteckningen över uppgifter förefaller kort och som text är den ju det. Men då uppgifterna inbegriper vittsyftande och principiellt viktiga grund- och människorättsfrågor kan man inte underskatta arbetsfältet. Egentligen är punkt två lika omfattande och på ett sätt lika till innehållet, för Människorättscentret kan nästan utan begränsningar behandla grund- och människorättsfrågor med undantag för enskilda klagomål.

När uppgiften är så här omfattande har det fått två följder: för det första återspeglar delegationens sammansättning samhällets hela mångfald – uttryckligen mångfald, det vill säga olika fenomen och tänkesätt – och för det andra besitter delegationen en bred expertis. Paradoxt nog tvingar det här delegationen att avgränsa sin verksamhet, då man inte kan behandla och beakta allt.

Vi har koncentrerat oss på några ärenden. Utbildning är en nyckelfråga till mycket. Information utgör grunden till rationella beslut. Då

on hyvä olla formaalista. On tärkeämpää tietää, mistä saa tietoa kuin koettaa omaksua kaikki saatavilla oleva tieto. On myös tärkeää kyetä arvioimaan tiedon oikeellisuutta ja merkittävyyttä. Tähän tähtää valtuuskunnan ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen parantamista koskeva toiminta.

Tulevat toiminnot ja hankkeet keskittyvät erityisesti ajankohtaisiin kysymyksiin. Vammaisso-
pimus on viimeinkin saatava ratifioiduksi. Hanke on viivästynyt jopa sietämättömästi. Toisaalta viivästymisen syy, halu varmistaa, että Suomi täyttää sopimuksen vaatimukset, on sinänsä oikea. Ratifiointi ilman toimeenpanoa on vastuu-
tonta. Toimeenpanon seuranta on tärkeää.

Valtuuskunnan on mielestäni tärkeää keskittyä tulevaisuutta koskeviin kysymyksiin. Vaikka perus- ja ihmisoikeuksien valvonta ja seuranta on tärkeää, on meillä Suomessa laajemmin valtuuksin ja paremmin voimavaroin varustetut eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri, joiden jo perustuslaissa säädettyä velvollisuutena on tuon asian hoitaminen. Perus- ja ihmisoikeudet eivät ole tila, vaan prosessi. Yhden tason saavutettuumme, ovat edessä jo uudet vaatimukset. Meidän kannattaa valtuuskuntana keskittyä siihen, mitkä uudet tavoitteet ovat. Samalla tulee tämän alueen toimintapolitiikka pohdittua.

Valtuuskunta on paikkansa lunastanut, vaikka kaikki eivät ole asiaansa korostetusti saaneet esille. Tulipaloja ei ole tarvinnut sammutella, mutta palontorjuntaa on harrastettu ja paloturvallisuutta on syytä vahvistaa, jos sallitaan kieli-
kuva pelastustoimesta. Kohti uusia vaatimuksia. Parempaan voi aina päästä.

uppgiften är att även på ett allmänt plan främja de mänskliga rättigheterna är de bra att börja med att förbättra människors kunskap om dem. Den här kunskapen får gärna vara formell. Det är viktigare att veta var man hittar information än att försöka tillägna sig all tillgänglig information. Det är också viktigt att kunna bedöma informationens riktighet och relevans. Det är det här som är målet för delegationens verksamhet för att förbättra människorättsfostran och -utbildningen.

Kommande verksamheter och projekt fokuserar speciellt på aktuella frågor. FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning bör äntligen ratificeras. Projektet har fördröjts outhärdligt länge. Visserligen är skälet till fördröjningen, det vill säga vilja att säkerställa att Finland uppfyller konventionens kriterier, i sig riktigt. Att ratificera utan att verkställa är ansvarslost. Uppföljningen av verkställandet är viktigt.

Jag anser att det är angeläget att delegationen koncentrerar sig på frågor som gäller framtiden. Även om tillsynen och uppföljningen av de mänskliga rättigheterna är viktig har vi i Finland aktörer med större befogenheter och resurser som redan i grundlagen tillskrivits den uppgiften, det vill säga riksdagens justitieombudsman och statsrådets justitiekansler. Grund- och människorättigheter är inte ett tillstånd utan en process. Då vi uppnått en viss nivå står vi redan inför nya krav. Som delegation ska vi koncentrera oss på att definiera de nya målen. På samma gång blir verksamhetspolitiken på det här området genomtänkt.

Delegationen har försvarat sin plats, även om alla inte har fått framhäva sin egen sak. Vi har inte behövt släcka eldsvådor, men nog utövat brandbekämpning och det finns skäl att förbättra brandsäkerheten, om man tillåter en metafor från räddningsväsendet. Låt oss sikta mot nya krav. Det kan alltid göras bättre.

**Esipuhe Förord /
Petri Jääskeläinen**

Petri Jääskeläinen

EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIES

RIKSDAGENS JUSTITIEOMBUDSMAN

Yhteistyötä ja uusia tehtäviä

Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution rakenne – oikeusasiamiehestä, Ihmisoikeuskeskuksesta ja sen ihmisoikeusvaltuuskunnasta muodostuva kokonaisuus – on herättänyt kansainvälistäkin mielenkiintoa. Tietojeni mukaan ainakin Norjassa ollaan luomassa uutta kansallista ihmisoikeusinstituutiota suomalaisen mallin pohjalta. Mallissa yhdistyvät mielestäni onnistuneella tavalla erilaiset perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja turvaamiseen liittyvät tehtävät sekä muut Pariisin periaatteiden vaatimukset.

Tämä on tullut hyvin esille Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution ensimmäisen toiminnallisen strategian valmistelussa. Strategian tarkoituksena on vahvistaa oikeusasiamiehen ja ihmisoikeuskeskuksen yhteiset tavoitteet, kehittää yhteistyötä ja sopia tehtävien jaosta. Strategian luominen on konkretisoinut sitä, kuinka toiminnallisesti itsenäisten, mutta toisiinsa liitettyjen organisaatioiden erilaiset tehtävät tukevat toinen toisiaan yhteisten tavoitteiden saavuttamisessa.

Kertomusvuonna 2013 eduskunta hyväksyi lait, joilla saatetaan kansallisesti voimaan YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja (OPCAT) ja oikeusasiamiehelle annetaan pöytäkirjan mukainen kansallisen valvontaelimen tehtävä. Pöytäkirjalla on luotu järjestelmä, jossa kidutuksen vastaiselle komi-

Samarbete och nya uppgifter

Strukturen i Finlands nationella människorättsinstitution – en helhet som består av justitieombudsmannen, Människorättscentret och dess människorättsdelegation – har väckt intresse även internationellt. Enligt vad jag fått veta är man åtminstone i Norge i färd att skapa en ny nationell människorättsinstitution utgående från den finska modellen. Jag anser att modellen på ett lyckat sätt kombinerar olika uppgifter relaterade till att främja och säkerställa mänskliga rättigheter och Parisprincipernas övriga kriterier.

Det här har kommit väl fram i beredningen av den första handlingsstrategin för Finlands nationella människorättsinstitution. Syftet med strategin är att befästa justitieombudsmannens och Människorättscentrets gemensamma mål och komma överens om arbetsfördelningen. Arbetet med strategin har på ett konkret sätt visat hur de funktionellt självständiga men sammanfogade organisationernas uppgifter stödjer varandra för att uppnå de gemensamma målen.

Under berättelseåret 2013 antog riksdagen lagarna för det nationella ikraftträdandet av det fakultativa protokollet till FN:s konvention mot tortyr (OPCAT) och för att ge justitieombudsmannen den i protokollet stipulerade uppgiften som nationellt tillsynsorgan. Med protokollet har man inrättat ett system där en subkommitté för förhindrande av tortyr (SPT) och de nationella tillsynsorganen förrättar inspektioner på ställen

tealle perustettu alakomitea (SPT) ja kansalliset valvontaelimet tekevät tarkastuksia sopimusvaltion lainkäyttövaltaan kuuluviin paikkoihin, joissa pidetään vapautensa menettäneitä henkilöitä. He voivat olla paitsi vankeja, myös esimerkiksi erilaisiin laitoksiin, hoitopaikkoihin

som lyder under avtalsstatens jurisdiktion, där man förvarar frihetsberövade människor. Utöver fångar kan de vara till exempel barn, äldre, psykiatriska patienter, utlänningar eller personer med funktionsnedsättning som placerats på olika institutioner, vårdplatser eller boenden.

tai asumisyksiköihin sijoitettuja lapsia, vanhuksia, psykiatrisia potilaita, ulkomaalaisia tai kehitysvammaisia henkilöitä.

Kansallisen valvontaelimen tehtävä on jälleen uusi askel oikeusasiamiehen yhä monipuolisemmaksi kehittyneessä tehtäväkuvassa ja keinovalikoimassa. Tehtävään liittyvät uudet toimintamuodot, erityisesti ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttö tarkastuskäynneillä, tuovat lisäarvoa oikeusasiamiehelle jo vanhastaan kuuluneeseen vapautensa menettäneiden kohtelun valvontaan. Kansallisen valvontaelimen tehtävä myös tukee ja vahvistaa entisestään Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution tehtäväkokonaisuutta.

Seuraava askel tässä kehityksessä on jo näköpiirissä: YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (CRPD) ratifiointia valmistellut työryhmä on ehdottanut, että Suomen kansallinen ihmisoikeusinstituutio toimisi sopimuksen tarkoittamana rakenteena, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata sopimuksen täytäntöönpanoa.

Pidän kansallista ihmisoikeusinstituutiota erityisen sopivana sopimuksen tarkoittamaksi rakenteeksi. Oikeusasiamiehen kantelu- ja tarkastustehtävät, mukaan lukien uusi OPCAT-tehtävä, sekä Ihmisoikeuskeskuksen yleiset ihmisoikeuskasvatukseen, -koulutukseen ja -tiedotukseen liittyvät tehtävät ovat juuri niitä tehtäviä, joita vammaissopimuksen eri kohtien tehokas toimeenpano edellyttää. Ihmisoikeuskeskuksen toimivalta ulottuu myös puhtaasti yksityisiin toimijoihin, mitä eräät sopimuksen määräykset edellyttävät. Ihmisoikeusvaltuuskunta vammaisjaostoineen puolestaan täyttää sopimuksessa edellytettyä pluralistisuutta ja myös vammaisten henkilöiden osallistamista.

Instituution vanhat ja uudet tehtävät tukevat toinen toisiaan ja vahvistavat siten koko instituutiota. Onnistunut instituutorakenne ja monipuolinen tehtäväkokonaisuus eivät kuitenkaan sinällään takaa tehtävien hyvää hoitamista – siihen tarvitaan myös riittäviä voimavaroja.

Det nationella tillsynsorganets uppgift är ytterligare ett nytt steg i justitieombudsmannens allt mångsidigare befattningsbeskrivning och medel. De nya verksamhetsformer som anknyter till uppgiften, i synnerhet användningen av utomstående experter vid inspektionerna, ger ett mervärde åt bevakningen av frihetsberövade, vilket justitieombudsmannen har hand om sedan tidigare.

Nästa steg i den här utvecklingen är redan i sikte: arbetsgruppen som har berett ratificeringen av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) har föreslagit att Finlands nationella människorättsinstitution skulle tjänstgöra som den i konventionen avsedda strukturen som har i uppgift att främja, säkerställa och skydda verkställandet av konventionen.

Jag anser att den nationella människorättsinstitutionen är synnerligen lämpad som en sådan struktur som konventionen avser. Justitieombudsmannens uppgifter vad gäller klagomål och inspektioner, inklusive den nya OPCAT-uppgiften, samt Människorättscentrets allmänna uppgifter med anknytning till människorättsfostran, -utbildning och -information är uttryckligen sådana uppgifter som en effektiv implementering av de olika punkterna i konventionen om rättigheter för personer med funktionshinder förutsätter. Människorättscentrets befogenheter sträcker sig också till helt privata aktörer, vilket är ett villkor i vissa av konventionens bestämmelser. Människorättsdelegationen med sin sektion för personer med funktionsnedsättning uppfyller i sin tur konventionens krav på pluralism och delaktighet för människor med funktionshinder.

Institutionens gamla och nya uppgifter stödjer varandra och gör på så sätt hela institutionen starkare. En lyckad institutionsstruktur och mångsidig helhet av uppgifter är dock inte i sig en garanti för att arbetet sköts väl – till det behövs också tillräckliga resurser.

1

**Kansalliset
ihmisoikeusinstituutiot**
De nationella
människorättsinstitutionerna

1.1

Pariisin periaatteet

Kansalliset ihmisoikeusinstituutiot (National Human Rights Institutions, NHRIs) ovat lailla perustettuja ihmisoikeuksia edistäviä ja turvaavia toimielimiä. Niiden velvollisuuksia, kokoonpanoa sekä työskentelytapoja määrittelevät nk. Pariisin periaatteet, jotka hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa vuonna 1993. Periaatteet löytyvät ensimmäistä kertaa suomen ja ruotsin kielelle käännettynä tämän toimintakertomuksen liitteenä.

Pariin periaatteet muodostavat kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden perustamiselle ja toiminnalle asetetut vaatimukset. Periaatteiden laatiminen aloitettiin Pariisissa vuonna 1991 ensimmäisessä kansallisia ihmisoikeusinstituutioita koskeneessa kansainvälisessä työryhmätaapaamisessa (International Workshop on National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights). Kaksi vuotta myöhemmin periaatteet hyväksyttiin sekä YK:n ihmisoikeustoimikunnassa (nyk. ihmisoikeusneuvosto) että YK:n yleiskokouksessa. Wienin vuoden 1993 ihmisoikeuksia koskeneessa maailmankonferenssissa painotettiin Pariisin periaatteita noudattavien kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden perustamisen tärkeyttä.

Pariisin periaatteet ovat sisällöltään yleisiä, joten valtioilla on viime kädessä mahdollisuus päättää, millaisessa kokoonpanossa ja millaisin toimivaltuuksin instituutiot lopulta toimivat. Periaatteet kuitenkin edellyttävät, että kansallisilla ihmisoikeusinstituutioilla on laajat lailla määritellyt toimivaltuudet. Niiden tehtävänkuvaaan tulee sisältyä ihmisoikeuksien edistämiseen ja suojelemiseen liittyviä asiantuntija-, neuvonta- ja selvitystehtäviä sekä ihmisoikeuskasvatukseen, -koulutukseen, -tiedotukseen ja kansainvälisten ihmisoikeussitoumusten seurantaan kuuluvia tehtäviä. Instituutiot voivat myös käsitellä kanteluja.

Instituutioiden tulee olla mahdollisimman riippumattomia ja edustavia eli pluralistisia. Riippumattomuus merkitsee ennen kaikkea sitä, että instituutiot ovat hallituksesta hallin-

1.1

Parisprinciperna

De nationella människorättsinstitutionerna (National Human Rights Institutions, NHRIs) är genom lag grundade organ som främjar och säkerställer de mänskliga rättigheterna. Deras förpliktelser, sammansättning och arbetsformer fastställs i de så kallade Parisprinciperna som godkändes av FN:s generalförsamling 1993. Principerna finns för första gången i finsk och svensk översättning som bilaga till den här årsberättelsen.

Parisprinciperna utgör kriterierna för grundandet av nationella människorättsinstitutioner och för deras verksamhet. Beredningen av principerna inleddes vid det första internationella arbetsgruppsmötet om nationella människorättsinstitutioner i Paris 1991 (International Workshop on National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights). Två år senare godkändes principerna både av FN-kommissionen för mänskliga rättigheter (numera människorättsrådet) och FN:s generalförsamling. Världskonferensen om mänskliga rättigheter i Wien 1993 betonade vikten av att grunda nationella människorättsinstitutioner i enlighet med Parisprinciperna.

Parisprinciperna är till sitt innehåll allmänt hållna, så följaktligen kan staterna i sista hand bestämma i vilken sammansättning och med vilka befogenheter institutionerna slutligen arbetar. Principerna förutsätter dock att de nationella människorättsinstitutionerna har omfattande, lagstadgade befogenheter. Deras mandat bör omfatta expert-, rådgivnings- och utredningsuppdrag med anknytning till att främja och säkerställa mänskliga rättigheter samt uppgifter relaterade till fostran, utbildning och information om mänskliga rättigheter och uppföljning av internationella förpliktelser som gäller mänskliga rättigheter. Institutionerna kan också behandla klagomål.

Institutionerna bör vara oavhängiga och representativa, det vill säga pluralistiska. Oavhängigheten innebär framför allt att insti-

nollisesti ja taloudellisesti itsenäisiä. Vaikka kansalliset ihmisoikeusinstituutiot saavat rahoituksensa valtiolta, niiden tulee saada toimia ulkoisesta painotuksesta ja ohjauksesta vapaasti. Lisäksi niille on taattava riittävät resurssit riippumattomuuden ja toiminnan tehokkuuden varmistamiseksi.

Pluralistisuuden eli moniarvoisuuden ja edustavuuden periaate tarkoittaa sitä, että kansalaisyhteiskunnan on oltava instituutioissa laaja-alaisesti edustettuna. Ihmisoikeuksien parissa työtä tekevien kansalaisjärjestöjen, ammattijärjestöjen, uskonnollisten yhteisöjen, yliopistojen sekä tiettyjen ammattiryhmien, kuten esimerkiksi asianajajien, toimittajien, lääkärien ja muiden asiantuntijoiden tulisi joko kuulua instituution jäsenistöön tai toimia sen kanssa tiiviissä yhteistyössä. Myös eduskunta ja hallitus voivat olla instituutiossa edustettuna, mutta hallitus vain neuvoa-antavassa roolissa. Instituutioiden yhteistyöstä kansallisten parlamenttien kanssa on laadittu nk. Belgradin periaatteet. Myös nämä periaatteet löytyvät ensimmäistä kertaa suomen ja ruotsin kielelle käännettynä tämän toimintakertomuksen liitteenä.

Vaikka ajatus kansallisista ihmisoikeusinstituutioista syntyi jo toisen maailmansodan jälkeen, kansalliset ihmisoikeusinstituutiot ovat kansainvälisesti varsin uusia toimijoita. Viimeisten 20 vuoden aikana instituutioiden määrä on koko ajan kasvanut ja erityisesti YK on aktiivisesti ajanut kansallisten rakenteiden perustamista. YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto tukee ja kehittää instituutioiden toimintaa kansallisten instituutioiden ja alueellisten mekanismien yksikkönsä (National Institutions and Regional Mechanisms Section, NIRMS) kautta.

Kansainvälinen yhteisö korostaa kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden merkitystä enenevässä määrin. Samalla valtioon kohdistuva paine perustaa tehokkaasti toimivia kansallisia ihmisoikeusinstituutioita on kasvanut.

tutionerna är administrativt och ekonomiskt självständiga i förhållande till regeringen. Trots att de nationella människorättsinstitutionerna får sin finansiering av staten bör de få verka fritt från yttre påtryckning eller styrning. De ska dessutom garanteras tillräckliga resurser för att säkerställa oavhängigheten och en effektiv verksamhet.

Principen om pluralism det vill säga världsmångfald och representativitet betyder att aktörerna på människorättsrådets bör vara brett representerade i institutionerna. De frivilligorganisationer, fackorganisationer, religiösa samfund, universitet samt vissa yrkesgrupper såsom till exempel advokater, journalister, läkare och andra experter, som arbetar med mänskliga rättigheter, borde antingen vara medlemmar i institutionen eller bedriva ett nära samarbete med den. Riksdagen och regeringen kan också vara representerade i institutionen, men regeringen kan endast inneha en rådgivande funktion. Man har utarbetat de så kallade Belgradprinciperna om institutionernas samarbete med de nationella parlamenten. Principerna finns för första gången som bilaga i finsk och svensk översättning till den här årsberättelsen.

Även om tanken på nationella människorättsinstitutioner föddes redan efter andra världskriget, är de här institutionerna rätt nya aktörer i ett internationellt perspektiv. Under de senaste 20 åren har antalet institutioner hela tiden vuxit och i synnerhet FN har arbetat aktivt för att det grundas nationella strukturer. Byrån för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter stödjer och utvecklar institutionernas verksamhet genom sin enhet för nationella institutioner och regionala mekanismer (National Institutions and Regional Mechanisms Section, NIRMS).

Den internationella gemenskapen betonade i allt högre grad de nationella människorättsinstitutionernas betydelse. Samtidigt har trycket på staterna vuxit för att de ska grunda effektiva nationella människorättsinstitutioner.

1.2

Erilaisia ihmisoikeusinstituutioita

Pariisin periaatteet asettavat kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden toiminnalle kriteerejä, mutta käytännössä instituutiot poikkeavat toisistaan johtuen mm. erilaisista yhteiskunnallisista, poliittisista ja taloudellisista toimintaympäristöistä. Olemassa olevat instituutiot voidaan jaotella karkeasti neljään luokkaan niiden kokoonpanon ja toimivallan perusteella: komissiot, neuvoa-antavat komiteat, oikeusasiamiesinstituutiot sekä ihmisoikeusinstituutit.

Komissiot ovat tyypillisesti monijäsenisiä elimiä, jotka toimivat pääasiassa Kansainyhteisön, Afrikan sekä Tyynenmeren Aasian valtioissa. Komissioilla on usein valtuudet tutkia sekä julkisia että yksityisiä toimijoita koskevia yksilövalituksia, toisin kuin vastaavatyypisillä neuvoa-antavilla komiteoilla, joita löytyy etenkin ranskankielisistä maista. Komissiot valvovat ja arvioivat hallitusten toimintaa ihmisoikeusveloitteiden toteuttamisessa, kun taas neuvoa-antavien komiteoiden mandaatti painottuu asiantuntija-avun tarjoamiseen ja tutkimukseen. Molempien instituutioiden mandaatteihin voi lisäksi sisältyä ihmisoikeuksiin liittyviä koulutus- ja tiedotustehtäviä.

Oikeusasiamiehet tutkivat komissioiden tavoin yksilövalituksia, ja joillakin oikeusasiamiehillä on valtuudet viedä kantelu tuomioistuinkäsittelyyn. Pääsääntöisesti useimmat oikeusasiamiehet antavat myös suosituksia ja lausuntoja, jotka eivät ole oikeudellisesti sitovia. Oikeusasiamiesten toimivaltuudet rajoittuvat yleensä koskemaan julkisia tehtäviä hoitavia yksilöitä ja yhteisöjä. Oikeusasiamiehen nimittää useimmiten parlamentti.

Oikeusasiamiesinstituutio on alun perin lähöisin Ruotsista, josta se on levinnyt kaikkialle maailmaan. Oikeusasiamiehet eivät välttämättä yksinään täyty Pariisin periaatteiden veloitetta kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden pluralistisuudesta tai yleisestä ihmisoikeuksia edistävästä mandaatista, ellei niiden tehtäviä ole laajennettu kattamaan Pariisin periaatteiden

1.2

Olika människorättsinstitutioner

Parisprinciperna sätter upp kriterier för de nationella människorättsinstitutionernas verksamhet men i praktiken avviker institutionerna från varandra bland annat på grund av olika samhällliga, politiska och ekonomiska miljöer. De existerande institutionerna kan grovt sett indelas i fyra klasser utgående från sammansättning och befogenheter: kommissioner, rådgivande kommittéer, justitieombudsmannainstitutioner samt människorättsinstitut.

Kommissionerna utmärks av att de är organ med flera medlemmar som verkar i huvudsak i länder i Samväldet, Afrika samt Stillahavs-sien. Kommissionerna har ofta befogenheter att undersöka enskilda klagomål gentemot såväl offentliga som privata aktörer, i motsats till motsvarande rådgivande kommittéer som förekommer främst i franskspråkiga länder. Kommissionerna bevakar och bedömer regeringarnas verksamhet, medan de rådgivande kommittéernas mandat i högre grad består av att bistå med experthjälp och bedriva forskning. Bägge institutioners mandat kan dessutom omfatta utbildnings- och informationsuppgifter som gäller mänskliga rättigheter.

Justitieombudsmännen undersöker i likhet med kommissionerna enskilda klagomål och vissa justitieombudsmän har befogenheter att ta ärenden till domstolsbehandling. I regel ger de flesta justitieombudsmän rekommendationer och utlåtanden som inte är juridiskt bindande. Justitieombudsmännens befogenheter begränsas i allmänhet till enskilda och samfund som innehar offentliga uppgifter. Vanligen utnämns justitieombudsmannen av parlamentet.

Justitieombudsmannainstitutionen kommer ursprungligen från Sverige och har därifrån spridits över hela världen. Justitieombudsmännen uppfyller inte nödvändigtvis ensamma Parisprincipernas krav på de nationella människorättsinstitutionernas pluralism eller allmänna mandat att främja mänskliga rättigheter, om inte ombudsmännens uppdrag har utvidgats att

edellyttämiä tehtäviä. Klassisesta skandinaavisesta mallista poiketen ihmisoikeusinstituutiot toimivat oikeusasiamiehet keskittyvät hyvän hallinnon lisäksi myös perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen valvontaan. Suomessa eduskunnan oikeusasiamiehellä on poikkeuksellisen vahva perus- ja ihmisoikeusmandaatti.

Pääosin Euroopassa sijaitsevat ihmisoikeusinstituutit tekevät tutkimusta, tiedottavat ihmisoikeuksista sekä edistävät ihmisoikeuskasvatusta. Näihin tehtäviin liittyen ne myös antavat lausuntoja lakiesityksistä ja neuvovat hallituksia erilaisissa ihmisoikeuskysymyksissä. Instituutit eivät tutki kanteluja. Niillä on usein laaja jäsenistö, johon kuuluu monipuolisesti erilaisia yhteiskunnan edustajia. Jäsenistö valvoo instituutissa käytännön työtehtäviä hoitavien asiantuntijoiden toimintaa.

1.3

Yhteistyö ja akkreditointi

Vuonna 1993 perustettu kansainvälinen koordinaatiokomitea (International Coordination Committee, ICC) toimii kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden yhteistyöjärjestönä. Instituutiot osallistuvat komitean jäseninä aktiivisesti oman toimintansa kehittämiseen ja arvioimiseen sekä uusien riippumattomien ja itsenäisten instituutioiden perustamiseen. Keskinäisen yhteistyön lisäksi komitea pyrkii esimerkiksi vahvistamaan kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden asemaa kotivaltioissaan, YK:ssa sekä muissa kansainvälisissä järjestöissä.

Pariisin periaatteet määrittävät keskeisesti koordinaatiokomitean toimintaa. Komitean tulee tukea ja ohjata kansallisia instituutioita, jotta ne toimisivat Pariisin periaatteiden mukaisesti. Kriteereiden täyttymistä arvoidaan akkreditointiprosessissa, jossa selvitetään, täyttävätkö hakijat koordinaatiokomitean jäsenyydelle asetettuja ehtoja.

A-statuksen saaneilla jäsenillä on oikeus äänestää koordinaatiokomitean kansainvälisissä ja alueellisissa kokouksissa. Ne voivat osallistua

omfatta de i Parisprinciperna förutsatta uppgifterna. I motsats till den klassiska skandinaviska modellen koncentrerar sig de justitieombudsmän som verkar som människorättsinstitutioner på god förvaltning men också på övervakningen av att grund- och människorättigheterna förverkligas. I Finland har riksdagens justitieombudsman ett exceptionellt starkt grund- och människorättsmandat.

Människorättsinstitutet, som finns i huvudsak i Europa, bedriver forskning, informerar om mänskliga rättigheter samt främjar människorättsfostran. I samband med de här uppgifterna ger de också utlåtanden om lagförslag och tillråder regeringar i olika frågor som rör de mänskliga rättigheterna. Institutet undersöker inte klagomål. De har ofta en bred medlemskår som representerar samhället på ett mångsidigt sätt. Medlemskåren övervakar experterna som har hand om det praktiska arbetet vid institutet.

1.3

Samarbete och ackreditering

Den internationella samordningskommittén (International Coordination Committee, ICC) som grundades 1993 verkar som samarbetsorgan för de nationella människorättsinstitutionerna. I egenskap av kommittémedlemmar deltar institutionerna aktivt i att utveckla och bedöma sin egen verksamhet samt i att grunda nya oavhängiga och självständiga institutioner. Vid sidan av inbördes samarbete strävar kommittén till exempel efter att stärka de nationella människorättsinstitutionernas ställning i sina hemstater, i FN samt i andra internationella organisationer.

Parisprinciperna bestämmer samordningskommitténs verksamhet till centrala delar. Kommittén ska stödja och styra de nationella institutionerna för att de ska arbeta i enlighet med Parisprinciperna. Uppfyllandet av kriterierna bedöms i den så kallade ackrediteringsprocessen, där man går igenom om sökandena uppfyller de villkor som samordningskommittén uppställer för medlemskapet.

ja käyttää puheenvuoroja YK:n ihmisoikeusneuvoston ja muiden kansainvälisten elinten istunnoissa, ja niiden tuottamat dokumentit luokitellaan YK:n virallisiksi asiakirjoiksi. A-statuksen hankkineita jäseniä arvioidaan uudelleen viiden vuoden välein, jotta voidaan varmistaa, että ne noudattavat Pariisin periaatteita yhä edellytetyllä tavalla.

Mikäli kansallinen ihmisoikeusinstituutio ei täysin täytä Pariisin periaatteisiin sisältyviä kriteereitä, koordinaatiokomitea myöntää tälle B-statuksen. Näillä instituutioilla ei ole oikeutta äänestää koordinaatiokomitean kokouksissa, eikä käyttää puheenvuoroja ihmisoikeusneuvoston istunnoissa, mutta ne voivat osallistua niihin.

Jos jäseneksi pyrkivän kansallisen ihmisoikeusinstituution ei katsota täyttävän Pariisin periaatteita lainkaan, sille annetaan C-status. Se voi kuitenkin ottaa tarkkailijan asemassa osaa koordinaatiokomitean tapaamisiin ja työryhmiin. B- ja C-statuksen saaneet instituutiot voivat hakea A-statusta heti, kun ne katsovat täyttävänsä Pariisin periaatteet kokonaisuudessaan. Tällä hetkellä maailmassa on 70 A-statuksen, 25 B-statuksen sekä 10 C-statuksen saanutta jäsentä.

YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston kansallisten instituutioiden ja alueellisten mekanismien yksikkö toimii koordinaatiokomitean sihteeristönä. Sen tehtävänä on tutkia yhdessä koordinaatiokomitean alaisen akkreditoinnin alakomitean (Sub-Committee on Accreditation, SCA) kanssa, noudattavtko jäsenyyttä hakevat instituutiot Pariisin periaatteita.

SCA kokoontuu kahdesti vuodessa käsittelemään hakemuksia sekä tarkastelemaan mahdollisia muutoksia jo statuksen saaneiden instituutioiden asemassa. Käsitteilyn perusteella se antaa suosituksen, jonka jälkeen koordinaatiokomitean 16-jäseninen hallitus (bureau) tekee jäsenyydestä lopullisen päätöksen.

Jäsenet tapaavat vuosittain Genevessä järjestettävässä yleiskokouksessa (General Meeting), jolla on ylin päätösvalta koordinaatiokomiteassa. Yleiskokous vastaa komitean toimintaohjelmasta, budjetista, mahdollisista

Medlemmar som erhållit status A har rösträtt vid samordningskommitténs internationella och regionala möten. De kan delta och hålla anföranden vid FN:s människorättsråds och andra internationella organs möten, och de dokument som de producerar klassificeras som officiella FN-dokument. Medlemmar som erhållit status A utvärderas på nytt med fem års mellanrum för att säkerställa att de fortfarande iakttar Parisprinciperna på det sätt som förutsätts.

Om en nationell människorättsinstitution inte fullt uppfyller Parisprincipernas kriterier beviljas den status B av samordningskommittén. De här institutionerna har inte rösträtt vid samordningskommitténs möten eller rätt att hålla anföranden vid människorättsrådets sessioner, men de får delta i dem.

Om den nationella människorättsinstitutionen som ansöker om medlemskap inte alls anser uppfylla Parisprinciperna, tilldelas institutionen status C. Den kan dock med observatörsstatus delta i samordningskommitténs möten och arbetsgrupper. Institutioner med status B och C kan ansöka om status A så fort de anser sig uppfylla Parisprinciperna i sin helhet. För tillfället finns det i världen 70 medlemmar som tilldelats status A, 25 med status B och 10 med status C.

Enheten för nationella institutioner och regionala mekanismer vid byrån för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter fungerar som samordningskommitténs sekretariat. Det har i uppgift att tillsammans med subkommittén för ackreditering (Sub-Committee on Accreditation, SCA) som står under samordningskommittén undersöka om de institutioner som ansöker om medlemskap följer Parisprinciperna.

SCA samlar två gånger om året för att behandla ansökningar samt studera eventuella förändringar i ställningen hos institutioner som redan beviljats sin status. Efter behandlingen ger SCA sin rekommendation, varefter samordningskommitténs styrelse, som består av 16 medlemmar (bureau) fattar det slutliga beslutet om medlemskap.

Medlemmarna möts årligen vid en gene-

muutoksista peruskirjaan ja valvoo päätöksiään toimeenpanevaa toimistoa. Se myös valitsee komitean puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä vahvistaa toimiston nimittämät uudet jäsenet. Yleiskokouksen lisäksi kansalliset instituutiot tapaavat joka toinen vuosi keskustellakseen tietyistä ajankohtaisista ihmisoikeusteemoista. Edellinen vuosikokous pidettiin vuonna 2012 Ammanissa Jordaniassa. Siellä koordinaatiokomitean puheenjohtajaksi valittiin eteläafrikkalainen Laurence Mushwana.

Kansalliset instituutiot ovat järjestäytyneet neljään alueelliseen verkostoon (Afrikka, Pohjois- ja Etelä-Amerikka, Aasia ja Tyynimeri sekä Eurooppa), jotka ovat koordinaatiokomitean sääntöjen mukaisesti tasapuolisesti edustettuina komitean hallituksessa ja akkreditoinnin alakomiteassa.

Kansainvälisen koordinaatiokomitean puheenjohtaja johtaa hallitusta sekä yleiskokousta. Hän toimii myös komitean korkean tason edustajana kansainvälisissä tapaamisissa ja kokouksissa. Komitealla on lisäksi oma pysyvä edustaja Genevessä (Geneva Representative), joka neuvoo jäseniä YK-menettelyistä ja pitää yllä yhteyksiä YK:n ihmisoikeustoimijoihin, kansalaisjärjestöihin ja valtioihin.

Suomen kansallinen ihmisoikeusinstituutio on valmistellut vuonna 2013 akkreditaation hakemista. Hakemuksen käsittely alkaa lokakuussa 2014.

1.4

Eurooppalaisten instituutioiden verkosto

Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden eurooppalaiseen verkostoon (European Network of National Human Rights Institutions, ENNHRI) kuuluu 40 jäsentä eri puolilta Eurooppaa. Noin puolella verkoston jäsenistä on A-status. Vuonna 2013 Brysseliin perustettiin pysyvä sihteeristö vastaamaan verkoston koordinoinnista.

ralförsamling som arrangeras årligen i Genève, som har högsta beslutanderätten i samordningskommittén. Generalförsamlingen ansvarar för kommitténs verksamhetsprogram, budget, eventuella stadgeändringar och övervakar byrån som verkställer generalförsamlingens beslut. Den väljer också ordförande och vice ordförande för kommittén samt fastställer nya medlemmar tillsatta av byrån. Utöver generalförsamlingen sammanträder de nationella institutionerna vartannat år för att diskutera specifika aktuella människorättsteman. Det föregående årsmötet hölls i Amman i Jordanien 2012. Där valdes sydafrikanen Laurence Mushwana till ordförande för samordningskommittén.

De nationella institutionerna är organiserade i fyra regionala nätverk (Afrika, Nord- och Sydamerika, Asien och Stilla havet samt Europa), som i enlighet med samordningskommitténs regler är jämbördigt representerade i kommitténs styrelse och subkommittén för ackreditering.

Den internationella samordningskommitténs ordförande leder styrelsen och generalförsamlingen. Ordföranden verkar också som kommitténs höga representant vid internationella sammanträden och möten. Kommittén har även en egen permanent representant i Genève (Geneva Representative), som tillråder medlemmar om FN-förfaranden och upprätthåller förbindelser till FN:s människorättsaktörer, till frivilligorganisationer och stater.

Finlands nationella människorättsinstitution har under 2013 berett ackrediteringsansökan. Behandlingen av ansökan inleds i oktober 2014.

1.4

Nätverket av europeiska institutioner

Det europeiska nätverket av nationella människorättsinstitutioner (European Network of

ENNHRI edistää ihmisoikeuksien toteutumista ja suojelua Euroopassa tukemalla jo olemassa olevien eurooppalaisten instituutioiden työtä sekä avustamalla uusien instituutioiden perustamisessa ja akkreditoinnissa. Se toimii jäsentensä välisenä yhteistyöfoorumina, tarjoaa koulutusta, sekä toimii yhteistyössä kansainvälisten ja alueellisten ihmisoikeusmekanismien kanssa.

ENNHRI muodostaa suurimman alueellisen ryhmän kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden koordinaatiokomiteassa. Muihin maanosiin verrattuna Euroopassa on myös perus- ja ihmisoikeuksia suojelevia valtioiden välisiä mekanismeja eniten: Euroopan unionissa (EU), Euroopan neuvostossa (EN) ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestössä (ETYJ) perus- ja ihmisoikeuksiin keskittyvät monet toimielimet.

Euroopan laaja-alainen ihmisoikeusjärjestelmä ilmenee osaltaan myös kansallisten ihmisoikeusrakenteiden moninaisuudessa, sillä Euroopasta löytyy sekä kansallisia komissioita, neuvoa-antavia komiteoita, tutkimusinstituutteja että oikeusasiamiesinstituutioita. Lisäksi useat eurooppalaiset valtiot ovat jo aiemmin perustaneet EU-direktiivien tai YK:n ihmisoikeussopimusten myötä määrättyjen ihmisoikeuksien edistämiseen ja/tai suojelemiseen keskittyviä instituutioita, kuten tasa-arvo- ja tietosuojaelimiä sekä esimerkiksi lapsiasiavaltuutetun toimistoja.

Koska asemansa vakiinnuttaneissa Pariisiin periaatteissa kansallisilta ihmisoikeusinstituutioilta edellytetään laajaa mandaattia, myös Euroopassa tarve perustaa A-statukseen yltäviä kansallisia ihmisoikeusinstituutioita on kasvanut. Monet maanosan valtiot näkevät itsensä aktiivisina ihmisoikeuksien edistäjinä, minkä vuoksi ne haluavat osoittaa noudattavansa Pariisin periaatteita täysimääräisesti.

National Human Rights Institutions, ENNHRI) har 40 medlemmar från olika delar av Europa. Omkring hälften av medlemmarna har status A. År 2013 inrättades ett bestående sekretariat i Bryssel för att ha hand om samordningen av nätverket.

ENNHRI främjar respekten och skyddet av de mänskliga rättigheterna i Europa genom att stödja de redan befintliga europeiska institutionernas arbete samt genom att hjälpa till med att grunda och ackreditera nya institutioner. Den fungerar som samarbetsforum för medlemmarna, utbjuder utbildning samt samarbetar med internationella och regionala människorättsmekanismer.

ENNHRI bildar den största regionala gruppen i samordningskommittén för nationella människorättsinstitutioner. Jämfört med andra världsdelar har Europa också flest mellanstatliga mekanismer som skyddar grund- och människorättigheterna: de många organen i Europeiska unionen (EU), Europarådet (EN) och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) som koncentrerar sig på grund- och människorättigheter.

Europas omfattande människorättsystem tar sig också uttryck i mångfalden av nationella människorättsstrukturer, i Europa finns såväl nationella kommissioner, rådgivande kommissioner, forskningsinstitut som justitieombudsmannainstitutioner. I och med EU-direktiv eller FN:s människorättskonventioner har många europeiska stater dessutom redan tidigare inrättat institutioner som inriktar sig på att främja och/eller skydda specifika mänskliga rättigheter, såsom jämställdhets- eller dataskyddsorgan eller till exempel byråer för barnombudsmän.

Eftersom de etablerade Parisprinciperna förutsätter ett brett mandat av de nationella människorättsinstitutionerna, har behovet att grunda institutioner som kvalificerar för status A vuxit i Europa. Många av världsdelens stater ser sig själva som aktiva främjare av mänskliga rättigheter och därför vill de visa att de efterlever Parisprinciperna fullt ut.

1.5

Suomen kansallinen ihmisoikeusinstituutio

Ihmisoikeuskeskuksen perustamisella ja valtuuskunnan asettamisella pyrittiin luomaan Suomeen rakenne, joka yhdessä eduskunnan oikeusasiamiehen lakisääteisten tehtävien kanssa täyttää YK:n yleiskokouksen hyväksymien Pariisin periaatteiden mukaiset kansallisen ihmisoikeusinstituution vaatimukset.

Suomen kansallisella ihmisoikeusinstituutiolla ei vielä toistaiseksi ole instituutiona lakisääteisiä tehtäviä. Tällainen tehtävä on kuitenkin näköpiirissä: YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen ratifiointia valmistellut työryhmä on ehdottanut, että Suomen kansallinen ihmisoikeusinstituutio toimisi sopimuksen artiklan 33 kohdan 2 tarkoittamana rakenteena, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata sopimuksen täytäntöönpanoa. Hallituksen esitys sopimuksen ratifioinnista on tarkoitus antaa kuluvan hallituskauden aikana.

1.5.1

IHMISOIKEUSKESKUS

Ihmisoikeuskeskuksen perustamisesta säädettiin lailla (Laki eduskunnan oikeusasiamiehestä, muutos 20.5.2011/535), joka astui voimaan 1.1.2012. Toiminta käynnistyi keväällä 2012, jolloin Ihmisoikeuskeskuksen johtaja ja kaksi asiantuntijaa aloittivat tehtävissään.

Ihmisoikeuskeskus on toiminnallisesti itsenäinen ja riippumaton, mutta hallinnollisesti osa eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaa, jonka yhteydessä keskus sijaitsee. Oikeusasiamies nimittää keskuksen johtajan neljän vuoden toimikaudeksi saatuaan asiasta perustuslakivaliokunnan lausunnon. Keskuksella on valtuuskunta, johon oikeusasiamies asettaa Ihmisoikeuskeskuksen johtajaa kuultuaan 20–40 jäsentä neljäksi vuodeksi kerrallaan. Valtuuskunnan puheenjohtajana toimii Ihmisoikeuskeskuksen johtaja.

1.5

Finlands nationella människorättsinstitution

Genom att inrätta Människorättscentret och delegationen ville man i Finland skapa en struktur som tillsammans med de lagstadgade uppgifter som riksdagens justitieombudsman har uppfyller de av FN:s generalförsamling godkända Parisprincipernas kriterier för en nationell människorättsinstitution.

Finlands nationella människorättsinstitution har tillsvidare inte lagstadgade uppgifter som institution. En sådan uppgift finns emellertid i sikte: Den arbetsgrupp som har berett ratificeringen av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har föreslagit att Finlands nationella människorättsinstitution ska utgöra den struktur som avses i artikel 33, punkt 2 i konventionen och som har i uppgift att främja, säkerställa och följa upp verkställandet av konventionen. Det är meningen att regeringspropositionen om en ratificering av konventionen ska avges under innevarande regeringsperiod.

1.5.1

MÄNNISKORÄTTSCENTRET

Människorättscentret inrättades genom en lag (Lag om riksdagens justitieombudsman, ändring 20.5.2011/535) som trädde i kraft 1.1.2012. Verksamheten startade våren 2012, då Människorättscentrets direktör och två sakkunniga inledde sitt arbete.

Människorättscentret är funktionellt självständigt och oberoende men är administrativt en del av justitieombudsmannens kansli, och verkar i samband med det. Justitieombudsmannen utnämner centrets direktör för den fyraåriga verksamhetsperioden efter att ha fått grundlagsutskottets utlåtande i ärendet. Centret har en delegation till vilken justitieombudsmannen efter att ha hört Människorättscentrets direktör tillsätter 20–40 medlemmar för fyra

Lain mukaan Ihmisoikeuskeskuksen tehtävänä on:

- edistää perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvää tiedotusta, koulutusta, kasvatusta ja tutkimusta,
- laatia selvityksiä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta,
- tehdä aloitteita ja antaa lausuntoja perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi,
- osallistua perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja turvaamiseen liittyvään eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön ja
- huolehtia muista vastaavista perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä tehtävistä.

Keskus ei käsittele kanteluja eikä muitakaan yksittäistapauksia.

1.5.2 IHMISOIKEUSVALTUUSKUNTA

Ihmisoikeusvaltuuskunta nimitettiin eduskunnan oikeusasiamiehen päätöksellä 29.3.2012 ja se kokoontui ensimmäistä kertaa 26.4.2012. Ihmisoikeuskeskuksen johtaja toimii valtuuskunnan puheenjohtajana.

Ihmisoikeusvaltuuskunnan tehtäviin kuuluu lain perusteella:

- toimia perus- ja ihmisoikeusalan toimijoiden kansallisena yhteistyöelimenä,
- käsitellä laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä perus- ja ihmisoikeusasioita, ja
- hyväksyä vuosittain Ihmisoikeuskeskuksen toimintasuunnitelma ja toimintakertomus

1.5.3 EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIES

Oikeusasiamiehen tehtävät on määritelty perustuslaissa ja laissa eduskunnan oikeusasiamiehestä. Oikeusasiamiehen tehtävänä on valvoa, että viranomaiset ja virkamiehet noudat-

ärät gängen. Människorättscentrets direktör verkar som delegationens ordförande.

Enligt lagen är Människorättscentrets uppgift att:

- främja information, utbildning, fostran och forskning om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna,
- utarbeta rapporter om hur de här rättigheterna tillgodoses,
- ta initiativ och ge utlåtanden för att främja och tillgodose rättigheterna,
- delta i det europeiska och internationella samarbetet för att främja och trygga rättigheterna och
- sköta andra motsvarande uppgifter som anknyter till att främja och tillgodose rättigheterna.

Centret behandlar inte klagomål och inte heller andra enskilda fall.

1.5.2 MÄNNISKORÄTTSDELEGATIONEN

Människorättsdelegationen inrättades med beslut av riksdagens justitieombudsman 29.3.2012 och den sammanträdde första gången 26.4.2012. Människorättscentrets direktör verkar som delegationens ordförande.

Till människorättsdelegationens uppgifter hör enligt lagen:

- att vara ett nationellt samarbetsorgan för aktörerna på fältet för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna,
- att behandla vitsstfande om principiellt viktiga frågor som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, och
- att årligen godkänna Människorättscentrets verksamhetsplan och årsberättelse.

tavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Lisäksi oikeusasiamiehen valvontaan kuuluvat myös muut kuin viranomaiset silloin, kun he hoitavat julkista tehtävää.

Työssään oikeusasiamies seuraa erityisesti, että perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat. Hänellä on lisäksi erityistehtävänä valvoa, miten poliisi käyttää telepakkokeinoja ja peitetointia. Eduskunnan toivomuksesta hän seuraa myös, että lasten oikeudet toteutuvat.

Oikeusasiamies valvoo laillisuutta etupäässä tutkimalla hänelle tulleita kanteluita. Hän voi puuttua epäkohtiin myös omasta aloitteestaan. Oikeusasiamies tekee myös tarkastuksia virastoissa ja laitoksissa, erityisesti vankiloissa, varuskunnissa ja muissa suljetuissa laitoksissa. Näin hän seuraa vankien, laitoksiin suljettujen ja asepalvelusta suorittavien sekä rauhanturvamishenkilöstön kohtelua.

1.5.4 AKKREDITAATIOHAKEMUS JA INSTITUUTION STRATEGIA

Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution akkreditaatiohakemuksen valmistelu aloitettiin vuonna 2013. Kirjallisessa hakemuksessa (Statement of Compliance) esitetään Pariisin periaatteiden ja kansainvälisen koordinaatiokomitean yleiskommenttien pohjalta kansallisen ihmisoikeusinstituution tehtävien lainsäädäntöperusta ja kuvaillaan kunkin tehtävän toteuttamista käytännössä esimerkkeineen niin, että toiminnan tehokkuutta voidaan hakemuksen pohjalta luotettavasti arvioida.

Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution molemmilla osilla on omat tehtävänsä ja toimintamuotonsa. Akkreditaatiohakemukseen liittyen aloitettiin viime vuonna myös Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution ensimmäisen yhteisen toiminnallisen strategian valmistelu. Sen tarkoituksena on vahvistaa yhteiset tavoitteet, kehittää yhteistyötä ja sopia tehtävien jaosta toimijoiden välillä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

1.5.3 RIKSDAGENS JUSTITIEOMBUDSMAN

Justitieombudsmannens uppgifter anges i grundlagen och lagen om riksdagens justitieombudsman. Justitieombudsmannens uppgift är att övervaka att myndigheter och tjänstemän följer lagen och fullgör sina förpliktelser. Även andra aktörer underlyder justitieombudsmannens övervakning då de utför en offentlig uppgift.

I sitt arbete ser justitieombudsmannen särskilt till att de grundläggande och mänskliga rättigheterna förverkligas. Han har dessutom som specialuppgift att bevaka hur polisen använder sig av teletvångsmedel och täckoperationer. Enligt riksdagens önskemål bevakar han också att barnens rättigheter förverkligas.

Justitieombudsmannen övervakar lagligheten först och främst genom att undersöka klagomål från allmänheten. Dessutom kan justitieombudsmannen undersöka missförhållanden på eget initiativ. Justitieombudsmannen inspekterar också ämbetsverk och inrättningar, i synnerhet fängelser, garnisoner och andra slutna inrättningar. På det här sättet följer han upp behandlingen av fångar, personer som är intagna på inrättningar, beväringar och andra som fullgör sin militärtjänst samt av fredsbevarande personal.

1.5.4 ACKREDITERINGSANSÖKAN OCH INSTITUTIONENS STRATEGI

Beredningen av ackrediteringsansökan för Finlands nationella människorättsinstitution inleddes 2013. I den skriftliga ansökan (Statement of Compliance) presenteras lagstiftningsgrunden för den nationella människorättsinstitutionens uppgifter utgående från Parisprinciperna och den internationella samordningskommitténs allmänna kommentarer. I ansökan beskrivs också hur respektive uppgift genomförs i praktiken, belyst med exempel, så att verksamhetens

Strategiaprocessissa on kartoitettu tehtäviä ja toimintatapojen rajapintoja sekä etsitty keinoja, joilla toiminnallisesti itsenäiset, mutta toisiinsa liitetyt organisaatiot voivat hyötyä toistensa osaamisesta.

Suomen akkreditaatiohakemuksen käsittely käynnistyy kansallisten ihmisoikeusinstituutien kansainvälisen koordinaatiokomitean akkreditoinnin alakomiteassa (SCA) lokakuun lopulla 2014.

effektivitet kan bedömas på ett tillförlitligt sätt utgående från ansökan.

De båda delarna i Finlands nationella människorättsinstitution har sina egna uppgifter och verksamhetsformer. I samband med ackrediteringsansökan inleddes i fjol även beredningen av den gemensamma handlingsstrategin för Finlands nationella människorättsinstitution. Den syftar till att fastställa de gemensamma målen, utveckla samarbetet och komma överens om arbetsfördelningen mellan aktörerna för att uppnå de gemensamma målen.

I strategiprocessen har man kartlagt kontaktytor mellan uppgifter och verksamhetsformer och försökt komma underfund med på vilka sätt de funktionellt självständiga men sammanfogade organisationerna kan dra nytta av varandras kompetens.

Behandlingen av Finlands ackrediteringsansökan inleds i subkommittén för ackreditering vid internationella samordningskommittén av nationella människorättsinstitutioner (SCA) i slutet av oktober 2014.

2

Ihmisoikeuskeskuksen toiminta vuonna 2013

Människorättscentrets
verksamhet 2013

Tässä jaksossa esitellään Ihmisoikeuskeskuksen toimintaa vuonna 2013 sen lakisääteisten tehtävien pohjalta. Tehtäviä ja toimintaa peilataan samalla myös Pariisin periaatteiden sekä ihmisoikeusvaltuuskunnan hyväksymän toimintasuunnitelman asettamiin vaatimuksiin. Keskukseen toiminnan käynnistyttyä kevätkaudella 2012, ensimmäinen toimintasuunnitelma laadittiin vuosille 2012-2013. Toimintasuunnitelma on tämän kertomuksen liitteenä. Vuoden 2012 toimintakertomus on julkaistu sähköisesti Ihmisoikeuskeskuksen kotisivuilla.

Ihmisoikeuskeskuksen toimintakertomus annetaan hallituksen esityksen mukaan relevanteille eduskunnan valiokunnille tiedoksi. Ensimmäinen toimintakertomus annettiin tiedoksi perustuslakivaliokunnalle ja lakivaliokunnalle, joista ensimmäinen käsiteli sitä istunnossaan 25.9.2013. Toimintakertomukset olivat myös jaossa kaikille kiinnostuneille kansanedustajille. Oman toimintakertomuksen lisäksi Ihmisoikeuskeskuksen toimintaa käsitellään lyhyesti myös oikeusasiamiehen kertomuksessa, joka annetaan eduskunnalle ja jota käsitellään sekä perustuslakivaliokunnassa että eduskunnan täysistunnossa.

2.1 Tiedotuksen, koulutuksen, kasvatuksen ja tutkimuksen edistäminen

Ihmisoikeuskeskuksen yhtenä keskeisimpänä lakisääteisenä tehtävänä on edistää perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvää tiedotusta, koulutusta, kasvatusta ja tutkimusta sekä näihin liittyvää yhteistyötä.

Pariisin periaatteiden mukaan kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulee tiedottaa laajasti ihmisoikeuksista ja niiden tulee kaikin tavoin vastustaa syrjintää; erityistä painoa periaatteissa annetaan rasismiin vastaiselle työlle. Instituutioiden tehtäviin tulee sisältyä avustaminen ihmisoikeuskoulutus- ja tutkimusohjelmien laatimiseksi ja osallistuminen niiden toimeenpanoon.

I det här avsnittet presenteras Människorättscentrets verksamhet 2013 utgående från dess lagstadgade uppgifter. Uppgifterna och verksamheten relateras samtidigt också till kraven i Parisprinciperna och i den av människorättsdelegationen godkända verksamhetsplanen. Efter att verksamheten inleddes våren 2012 skrevs den första verksamhetsplanen för åren 2012-2013. Planen finns som bilaga till verksamhetsberättelsen. Verksamhetsberättelsen för 2012 finns i elektronisk form på Människorättscentrets webbplats.

Människorättscentrets verksamhetsberättelse delges i enlighet med regeringens proposition relevanta riksdagsutskott. Den första verksamhetsberättelsen delgavs grundlagsutskottet och lagutskottet, av vilka det först nämnda behandlade den vid sitt sammanträde 25.9.2013. Verksamhetsberättelserna delades också ut till alla intresserade riksdagsledamöter. Människorättscentrets verksamhet behandlas också kort i justitieombudsmannens berättelse, som ges till riksdagen och som behandlas både i grundlagsutskottet och i plenum i riksdagen.

2.1 Främjandet av information, utbildning, fostran och forskning

Att främja informationen, fostran, utbildningen och forskningen om de grundläggande och de mänskliga rättigheterna samt samarbetet i anslutning till dem är en av Människorättscentrets viktigaste lagstadgade uppgifter.

I enlighet med Parisprinciperna bör de nationella människorättsinstitutionerna informera om de mänskliga rättigheterna i stor omfattning och de bör på alla sätt bekämpa diskriminering; med särskild vikt på arbete mot rasism. Institutionernas uppgifter bör inbegripa att hjälpa till med utarbetandet av program för människorättsfostran och forskning och att delta i genomförandet av dem.

Människorättscentrets informationsverksamhet är också kopplad till centrets internationella

Ihmisoikeuskeskuksen tiedotustoiminta linkittyy myös keskuksen kansainväliseen yhteistyöhön. Hallituksen esitys (HE 205/2010 vp) käsittelee Ihmisoikeuskeskuksen perustamiseen liittyviä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Sen mukaan: "Osallistumalla kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden kansainväliseen toimintaan keskus jakaisi tietoa Suomen perus- ja ihmisoikeustilanteesta eurooppalaisissa ja kansainvälisissä yhteyksissä sekä toisi uutta ihmisoikeusosaamista Suomeen seuraamalla kansainvälisissä toimielimissä ihmisoikeusvelvoitteiden toteutumista kansainvälisten standardien mukaisesti." Hallituksen esityksessä todetaan myös, että Ihmisoikeuskeskus voisi luoda ja ylläpitää perus- ja ihmisoikeuksia koskevaa tietopankkia.

Toimintasuunnitelmassa päätettiin selvittää edellytykset perustaa ja ylläpitää perus- ja ihmisoikeusportaalia sekä mahdollisuutta toimia erilaisilla sosiaalisten medioiden areenoilla, järjestää kutsu- ja yleisötilaisuuksia tärkeitä katsotuista aiheista, sekä kartoittaa perus- ja ihmisoikeustutkimusta tekevät tahot ja näissä käynnissä olevat hankkeet ja keskustella kartoituksen pohjalta kehittämistarpeista sidosryhmien kanssa.

Tässä jaksossa on esitelty niitä tapoja, joilla Ihmisoikeuskeskus on viime vuoden aikana tiedotuksen, koulutuksen ja tutkimuksen tehtäväkokonaisuutta hoitanut. Vuoden 2013 ajankohdaiset perus- ja ihmisoikeustapahtumat, joista muun muassa on vuoden varrella tiedotettu, on koottu kertomuksen viimeiseen osioon.

2.1.1

KOTISIVUT JA FACEBOOK

Tiedotustehtävää toteuttaakseen Ihmisoikeuskeskuksella on kotisivut (www.ihmisoikeuskeskus.fi) ja aktiivista Facebook-tiedotusta. Sekä verkkosivut että Facebook-sivusto avattiin jo syksyllä 2012 ja niitä on kehitetty vuoden 2013 aikana. Facebookissa keskuksella on yli 700 seuraajaa. Sivuston kautta tapahtuva tiedonja-

nella samarbete. Regeringens proposition (RP 205/2010 rd) behandlar Människorättscentrets samhälleliga konsekvenser på följande sätt:

"Genom att centret deltar i de nationella människorättsinstitutionernas internationella verksamhet ger centret information om situationen för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i Finland i europeiska och internationella sammanhang samt kommer med nytt människorättskunnande till Finland genom att i internationella organ följa fullgörandet av människorättskyldigheter i överensstämmelse med internationella standarder." I regeringens proposition konstateras också att Människorättscentret kan skapa och föra en databank om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

I verksamhetsplanen beslutade man att utreda möjligheterna att starta och upprätthålla en portal för de grundläggande och mänskliga rättigheterna och att agera inom ramen för olika sociala medier, att ordna evenemang både för inbjudna gäster och för allmänheten kring teman som upplevs som viktiga samt att kartlägga vilka aktörer som forskar i de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna och vilka projekt som pågår eller planeras. Därefter diskuteras utvecklingsbehoven med intressentgrupperna.

Det här avsnittet var en genomgång av de sätt på vilka Människorättscentret skötte uppgiftshelheten information, utbildning och forskning i föl. De evenemang kring grundläggande och mänskliga rättigheter som var aktuella 2013 och som centret informerade om har sammanställts i berättelsens sista del.

2.1.1

WEBBPLATS OCH FACEBOOK

För sitt informationsuppdrag har Människorättscentret en webbplats (www.ihmisoikeuskeskus.fi) och aktiv informationsverksamhet på Facebook. Båda startades redan hösten 2012 och under 2013 har de vidareutvecklats. På Face-

kaminen on sosiaalisen median toimintaperiaatteiden mukaan nopeaa. Ihmisoikeuskeskusta ja sen valtuuskuntaa koskevien perustietojen lisäksi kotisivuilla julkaistaan muun muassa selvityksiä ja kannanottoja. Sieltä löytyy myös linkkejä muihin ihmisoikeustoimijoihin ja näiden tuottamiin materiaaleihin ja asiakirjoihin. Kattavan perus- ja ihmisoikeusportaalin tai tietopankin rakentaminen ei ole mahdollista Ihmisoikeuskeskuksen nykyisillä voimavaroilla.

Ihmisoikeuskeskus on jakanut aktiivisesti ajankohtaista perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvää materiaalia Facebook-sivuillaan. Materiaali kattaa niin kotimaista kuin myös kansainvälistä perus- ja ihmisoikeusmateriaalia, tietoa tilaisuuksista jne.

2.1.2 ARTIKKELIT

Vuonna 2013 Ihmisoikeuskeskus tuotti kaksi laajaa artikkelia Tietosanoman kustantamaan Ihmisoikeudet-käsikirjaan. Sirpan Raution artikkeli käsitteli Ihmisoikeuskeskusta, Kristiina Kouroksen ja Kristiina Vainion yhdessä kirjoittama artikkeli ihmisoikeuksia ja yritystoimintaa. Näiden lisäksi kirjoitettiin pyynnöstä tai tarjottiin julkaistavaksi muutamia lehtiartikkeleita edellisten aiheiden lisäksi ihmisoikeuskasvatuksesta.

2.1.3 TILAISUUDET

Tilaisuudet ovat keskeinen tapa tiedottaa ja kouluttaa ajankohtaisista perus- ja ihmisoikeusaiheista. Ihmisoikeuskeskus suunnittelee ja toteuttaa tilaisuuksia usein yhteistyössä muiden ihmisoikeustoimijoiden kanssa. Vuonna 2013 järjestettiin muun muassa seuraavat yleisötilaisuudet:

book har centret redan över 700 följare. På Facebook förmedlas informationen snabbt, vilket är utmärkande för verksamhetsprinciperna för sociala medier. På webbplatsen finns grundläggande information om Människorättscentret och dess delegation och där publiceras också bland annat rapporter och ställningstaganden. Där finns även länkar till andra människorättsaktörer och deras material och dokument. Att skapa en heltäckande portal eller databank för grundläggande och mänskliga rättigheter är inte möjligt med nuvarande resurser.

Människorättscentret har aktivt delat aktuellt material om grundläggande och mänskliga rättigheter på sin Facebook-sida. Här finns såväl inhemskt som internationellt material om grundläggande och mänskliga rättigheter, information om evenemang osv.

2.1.2 ARTIKLAR

År 2013 producerade Människorättscentret två omfattande artiklar till handboken Ihmisoikeuksien käsikirja utgiven av förlaget Tietosanoma. Sirpa Rautios artikel behandlade Människorättscentret medan Kristiina Kouros och Kristiina Vainios gemensamma artikel handlade om mänskliga rättigheter och företagsverksamhet. Dessutom skrevs några tidningsartiklar på samma teman och om människorättsfostran på begäran eller bjöds ut för publicering.

2.1.3 EVENEMANG

Evenemangen är ett viktigt sätt att informera och utbilda när det gäller aktuella frågor om grundläggande och mänskliga rättigheter. Människorättscentret planerar och arrangerar

- Alueellinen konferenssi Istanbulin sopimuksesta – allekirjoittamisesta ratifiointiin: kokemusten ja käytäntöjen vaihtoa
- Perus- ja ihmisoikeusindikaattorit Suomessa – asiantuntijatyöpaja
- Seminaari Euroopan sosiaalisen peruskirjan järjestökanteluiden järjestelmästä
- Ihmisoikeuskeskuksen esittely eduskunnan kansalaisinfossa
- Naisiin kohdistuva väkivalta ja perheväkivalta ihmisoikeusloukkauksena – Mitä uutta Istanbulin sopimus tuo mukanaan?
- Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt koulussa, työelämässä ja palvelujen käyttäjinä – Mitä uutta EU:n perusoikeusviraston tutkimus kertoo?
- Kansainvälinen seminaari – kidutus globaali-na haasteena

Yleisötilaisuuksien lisäksi Ihmisoikeuskeskuksessa kävi lukuisa joukko vierailijaryhmiä muun muassa oppilaitoksista. Tilaisuuksissa paitsi esiteltiin Ihmisoikeuskeskuksen toimintaa, välitettiin tietoa perus- ja ihmisoikeuksista yleisesti ja usein, ryhmän toiveet huomioiden, käsiteltiin syvällisemmin joitain määrättyjä aiheita.

Vaikka Ihmisoikeuskeskus ei käsittele kante-luita eikä muitakaan yksittäistapauksia, erilaisia yhteydenottoja ja avunpyyntöjä yksityisiltä ih-misiltä tuli vuoden 2013 aikana useita kymme-niä. Yhteydenottoihin vastataan ja ne pyritään ohjaamaan edelleen oikeille viranomaisille.

Ihmisoikeuskeskus on vuoden 2013 aika-na tiedottanut Euroopan ihmisoikeustuo-mioistuihin Suomea koskevista ratkai-suista ja pyrkinyt lisäämään tietoisuutta kansainvälisistä ihmisoikeusmekanismeis-ta sekä niiden oikeuskäytännöstä.

ofta evenemang i samarbete med andra män-niskorättsaktörer. Bland annat följande publik-tillställningar ordnades 2013:

- Regional konferens om Istanbulkonventio-nen – från undertecknande till ratificering: utbyte av erfarenheter och förfaranden
- Indikatorer för de grundläggande och mänskliga rättigheter i Finland – en expert-workshop
- Seminarium om Europeiska sociala stadgans system för kollektiva klagomål
- Presentation av Människorättscentret i riks-dagens infocentrum
- Kvinno- och familjevåld som människorätts-kränkningar – Vilka nyheter för Istanbulkon-ventionen med sig?
- Sexuella minoriteter och könsminoriteter i skolan, arbetslivet och som användare av service – Vad kan undersökningen gjord av EU:s byrå för grundläggande rättigheter upplysa oss om?
- Internationellt seminarium – tortyr som en global utmaning

Vid sidan av publiktillställningarna hade Män-niskorättscentret talrika grupper på besök bland annat från olika läroinrättningar. De fick en presentation av Människorättscentrets verksamhet och allmän information om grund-läggande och mänskliga rättigheter, och ofta behandlades vissa bestämda ämnen mer ingå-ende i enlighet med gruppens önskemål.

Trots att Människorättscentret inte behand-lar klagomål eller andra enskilda fall tog ändå flera tiotals privatpersoner kontakt eller bad om hjälp under 2013. Centret besvarar alla förfråg-ningar och försöker anvisa dem vidare till rätt myndighet.

2.1.4

KOULUTUS JA LUENNOINTI

Seuraavassa jaksossa käsiteltävän ihmisoikeuskasvatusta koskevan selvitystyön lisäksi Ihmisoikeuskeskus antoi myös itse ihmisoikeuskoulutusta. Vuonna 2013 Ihmisoikeuskeskus koulutti suomalaisten vientiluottolaitosten, Finnveran, Finnpartnershipin ja Finnfundin henkilökuntaa sekä ministeriöiden virkamiehiä yritystoimintaan ja ihmisoikeuksiin liittyvistä kysymyksistä. Lisäksi Ihmisoikeuskeskus on pitänyt useita puheenvuoroja niin julkishallinnon, yliopistojen kuin järjestöjenkin tilaisuuksissa, kuten Zonta-naisten konferenssissa Tampereella, Ahtisaari-päivillä Kuopiossa sekä sotarikoksia käsitelleessä seminaarissa, jonka järjestivät ulkoasiainministeriö ja Erik Castrén -instituutti. Kysyntää Ihmisoikeuskeskuksen koulutuksille ja luennoille olisi enemmän kuin mitä keskus kykenee tarjoamaan.

Ihmisoikeuskeskus tavoitti omien tilaisuuksiensa ja muiden puheenvuorojen kautta vuonna 2013 yli 1 500 ihmistä.

2.1.5

TUTKIMUS

Ihmisoikeuskeskuksen resurssit eivät mahdollista tällä hetkellä omaa tutkimustoimintaa. Alustavia keskusteluja tutkimustoiminnan edistämiseksi käytiin kuitenkin ihmisoikeusvaltuuskunnan tutkimustahoja edustavien jäsenten kanssa, vaikka keskuksen työn suunnittelu tältä osin siirtyikin seuraavalle toimintavuodelle.

Under 2013 informerade Människorättscentret om avgöranden som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna fällt rörande Finland och strävade efter att öka medvetenheten om internationella människorättsmekanismer samt deras rättspraxis.

2.1.4

UTBILDNING OCH FÖRELÄSNINGAR

Utöver det utredningsarbete om människorättsfostran, som behandlas i nästa avsnitt, gav Människorättscentret även självt utbildning om mänskliga rättigheter. År 2013 utbildade centret personal vid finländska exportkreditinstitut, Finnvera, Finnpartnership och Finnfund samt ministerietjänstemän i frågor som rörde företagsverksamhet och mänskliga rättigheter. Därutöver har Människorättscentret hållit talrika anföranden vid evenemang arrangerade av såväl den offentliga förvaltningen, universiteten och organisationer, till exempel Zonta-kvinnornas konferens i Tammerfors, Ahtisaari-dagarna i Kuopio samt vid ett seminarium om krigsförbrytelser arrangerat av utrikesministeriet och Erik Castrén-institutet. Det finns en större efterfrågan på Människorättscentrets utbildningar och föreläsningar än vad centret kan erbjuda.

Människorättscentret nådde genom sina egna tillställningar och andra anföranden ut till över 1500 människor 2013.

2.1.5

FORSKNING

För tillfället möjliggör inte Människorättscentrets resurser egen forskningsverksamhet. Preliminära samtal om att främja forsknings-

2.2.

Selvitykset perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta

Ihmisoikeuskeskuksen tehtäviin kuuluu laatia selvityksiä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta. Hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että keskus päättää itsenäisesti missä laajuudessa ja aikataulussa sekä mistä aiheista selvityksiä laaditaan.

Pariisin periaatteiden mukaan ihmisoikeusinstituutioiden tehtäviin kuuluu laatia yleisiä ja temaattisesti fokusoituja selvityksiä kansallises- ta ihmisoikeustilanteesta.

Toimintasuunnitelmassa sitouduttiin tekemään laaja selvitys ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen toteutumisesta Suomessa.

2.2.1

SELVITYS IHMISOIKEUSKASVATUKSESTA JA -KOULUTUKSESTA

Ihmisoikeuskasvatus ja -koulutus ovat olennaisen tärkeitä edellytyksiä ihmisoikeustietoisuuden kehittymiselle ja viime kädessä ihmisoikeuksien toteutumiselle. Oikeus ihmisoikeuskasvatukseen on myös itsessään ihmisoikeus, jonka toteuttaminen on valtion velvollisuus. Vuonna 2011 YK:n jäsenvaltiot hyväksyivät yksimielisesti ihmisoikeuskasvatusta koskevan julistuksen, johon tämä oikeus on nimenomaisesti kirjattu. Suomessa ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen tärkeys oli kyllä tunnistettu, mutta se oli siitä huolimatta jäänyt kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman (2012-2013) ulkopuolelle.

Ihmisoikeuskasvatusta edistävän mandaattinsa mukaisesti Ihmisoikeuskeskus ryhtyi heti perustamisensa jälkeen kartoittamaan ihmisoikeuskoulutuksen toteutumista suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Tämä ensimmäinen ihmisoikeuskasvatusta koskeva kansallinen selvitys toimeenpantiin pääasiassa vuoden 2013 aikana ja julkaistiin vuoden 2014 alussa. Selvityksen tekemiseen osallistui joukko eri

verksamheten har dock förts med medlemmar som i människorättsdelegationen representerar forskningssamfund, men centrets planering av arbetet på den här sektorn flyttades fram till nästa verksamhetsår.

2.2

Utredningar om förverkligandet av grundläggande och mänskliga rättigheter

Det ingår i Människorättscentrets mandat att göra utredningar om hur de grundläggande och de mänskliga rättigheterna förverkligas. Regeringens proposition utgår ifrån att centret självständigt avgör omfattningen och tidsplanen samt ämnesområdena för utredningarna.

I enlighet med Parisprinciperna hör det till människorättsinstitutionernas uppgifter att utarbeta allmänna och tematiskt fokuserade rapporter om den nationella människorättsituationen.

I verksamhetsplanen åtog sig centret att genomföra en brett upplagd utredning över hur människorättsfostran och -utbildning genomförs i Finland.

2.2.1

UTREDNING OM MÄNNISKORÄTTSFOSTRAN OCH -UTBILDNING

Fostran och utbildning i fråga om de mänskliga rättigheterna är väsentliga förutsättningar för att medvetenheten om rättigheterna ska utvecklas och i sista hand för att rättigheterna ska förverkligas. Rätten till människorättsfostran är också i sig en mänsklig rättighet som staten är skyldig att förverkliga. År 2012 godkände FN:s medlemsländer enhälligt en deklaration om människorättsfostran, där den här rätten uttryckligen finns inskriven. I Finland hade vikten av fostran och utbildning i fråga om de mänskliga rättigheterna visserligen noterats, men trots det kom den inte med i den nationella handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter (2012-2013).

koulutussektoreiden ja ihmisoikeuskasvatuksen asiantuntijoita.

Yhteenvetona selvityksen pohjalta voidaan todeta, että suomalaisen koulutusjärjestelmän arvopohja ja tavoitteenasettelu luovat melko hyvän perustan ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen toteuttamiselle. Lainsäädännön sekä poliittisen ja hallinnollisen ohjauksen osalta ei tällä hetkellä kuitenkaan ole riittäviä takeita koulutuksen systemaattiselle toimeenpanolle niin, että se tavoittaisi kaikki ja olisi laadultaan kansainvälisten standardien mukaista. Ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen toimeenpano on liikaa yksittäisten opettajien, kasvattajien ja koulutuksenjärjestäjien mielenkiinnon ja aktiivisuuden varassa. Selkeänä puutteena on pidettävä myös sitä, ettei ihmisoikeuksia aina opeteta kansainvälisen oikeuden normeina, joten niiden velvoittava luonne saattaa jäädä ymmärtämättä. Merkittäviä puutteita havaittiin lisäksi erityisesti opettajien koulutuksen ja virkamiesten ja viranhaltijoiden täydennyskoulutuksen alueella.

Selvityksen tulosten perusteella ihmisoikeusvaltuuskunta hyväksyi joulukuussa 2013 seitsemän yleisluontoista suositusta ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen edistämiseksi Suomessa. Valtuuskunta suosittelee ihmisoikeuskasvatuksen sisällyttämistä kaikkeen kasvatukseen ja koulutukseen. Se myös edellyttää valtioneuvostolta erillisen kansallisen ihmisoikeuskasvatustoimintaohjelman laatimista. Toimintaohjelmaan tulisi kirjata yleiset ja koulutussektorikohtaiset tavoitteet, toimenpiteet ja vastuutahot, sekä määritellä ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen sisällölliset tavoitteet, seuranta ja indikaattorit.

Ihmisoikeuskeskuksen selvitys ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen toteutumisesta Suomessa on ensimmäinen kansallinen perusselvitys aiheesta.

I enlighet med sitt mandat att främja mänskorsrättsfostran började Människorättscentret så fort det grundats kartlägga hur fostran på det här området genomförts i utbildningssystemet i Finland. Den här första nationella utredningen om mänskorsrättsfostran utfördes i huvudsak under 2013 och resultaten offentliggjordes i början av 2014. En rad sakkunniga på olika utbildningssektorer och på mänskorsrättsfostran deltog i arbetet.

Sammanfattningsvis kan man utgående från utredningen konstatera att värdegrunden och målsättningen i det finländska utbildningssystemet i sig skapar en rätt så god grund för mänskorsrättsfostran och -utbildning. I dagens läge finns det emellertid inte tillräckliga garantier, vare sig i lagstiftningen eller i den politiska och administrativa styrningen, för ett systematiskt genomförande av utbildningen så att den skulle nå alla och kvalitetsmässigt stämma överens med de internationella standarderna. I praktiken är mänskorsrättsfostran och -utbildningen alltför mycket beroende av den enskilda lärarens, fostrarens eller utbildningsarrangörens intresse och aktivitet. En klar brist är också att de mänskliga rättigheterna inte alltid undervisas som folkrättsliga normer, varvid deras förpliktande karaktär i många fall inte blir förstådd. Avsevärda brister påträffades dessutom inom särskilt lärarutbildningen och fortbildningen för tjänstemän och tjänsteinnehavare.

Utgående från rapporten antog mänskorsrättsdelegationen i december 2013 sju allmänna rekommendationer för främjande av mänskorsrättsfostran och -utbildningen i Finland. Delegationen rekommenderar att mänskliga rättigheter ska integreras i all fostran och utbildning. Den förutsätter också att statsrådet utarbetar ett separat nationellt handlingsprogram för mänskorsrättsfostran och -utbildningen. Handlingsprogrammet bör innehålla mål, åtgärder och ansvariga instanser som är dels allmänna, dels specifika för varje utbildningssektor. I programmet bör man också definiera innehållsmålen, uppföljningen och

2.3

Aloitteet ja lausunnot

Ihmisoikeuskeskuksen tehtävänä on tehdä aloitteita sekä antaa lausuntoja perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi. Ihmisoikeuskeskuksen perustamista koskevan hallituksen esityksen (HE 205/2010 vp) mukaan keskus voisi esimerkiksi kiinnittää eduskunnan ja hallituksen sekä kuntien tai muiden julkista tehtävää hoitavien taikka yksityistenkin tahojen huomiota yleiseen ongelmaan tai yksittäiseen, esimerkiksi tiettyä väestöryhmää koskevaan asiaan, joka liittyy perus- ja ihmisoikeuksiin. Ihmisoikeuskeskus voi myös esittää kantansa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta keskeisistä lainsäädäntöehdotuksista.

Pariisin periaatteissa keskeisellä sijalla ovat kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden aloitteet, lausunnot, kannanotot, mielipiteet ja asiantuntijatuki hallitukselle, kansalliselle parlamentille ja muille ihmisoikeuksien turvaamiseen ja toimeenpanoon osallistuville tahoille.

2.3.1

LAUSUNNOT JA KANNANOTOT

Ihmisoikeuskeskus antoi vuonna 2013 muun muassa seuraavat lausunnot ja kommentit:

- Kommentti demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksesta opettajankoulutuksessa opetus- ja kulttuuriministeriölle
- Lausunto perustuslakivaliokunnalle Ihmisoikeuskeskuksen toimintakertomuksesta
- Lausunto lakivaliokunnalle koskien lakialoitteita LA 27/2012 (lapsen huollosta ja tapaa- ihmisoikeudesta annetun lain muuttaminen) ja 28/2012 (rikoslain muuttaminen tapaa- ihmisoikeuden osalta)

Lisäksi ihmisoikeusvaltuuskunta laati kannanoton kesäkuussa 2013 tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslakien uudistusprosessista.

indikatorerna för människorättsfostran och människorättsutbildningen.

Människorättscentrets utredning om hur människorättsfostran och -utbildningen genomförs i Finland är den första nationella grundläggande kartläggningen på området.

2.3

Initiativ och utlåtanden

Människorättscentret har som uppgift att ta initiativ till och ge utlåtanden om främjande och förverkligande av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Enligt regeringspropositionen om Människorättscentret (RP 205/2010 rd) kan centret till exempel utpeka ett allmänt problem eller en enskild fråga som hänför sig till de grundläggande och mänskliga rättigheterna och som berör till exempel en viss befolkningsgrupp och uppmärksamma riksdagen, regeringen, kommunerna, andra aktörer som sköter ett offentligt uppdrag eller till och med privata aktörer i fråga om ärendet. Människorättscentret kan också yttra sig om lagförslag som är relevanta för förverkligandet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna.

Parisprinciperna lägger särskild vikt vid nationella människorättsinstitutioners initiativ, utlåtanden, ställningstaganden, ståndpunkter och expertishjälp till regeringen, det nationella parlamentet och andra aktörer som deltar i att säkerställa och förverkliga de mänskliga rättigheterna.

2.3.1

UTLÅTANDEN OCH STÄLLNINGSTAGANDEN

Under 2013 gav Människorättscentret bland annat följande utlåtanden och kommentarer:

2.3.2

KANSAINVÄLISILLE JÄRJESTÖILLE ANNETUT LAUSUNNOT

Ihmisoikeuskeskus osallistuu kansainvälisten ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanoa valvoville lainkäyttö- ja tutkintaelimille tehtävien hallituksen raporttien käsittelyyn antamalla lausuntoja raportoinnin eri vaiheissa suoraan kansainvälisille toimielimille. Lausuntoja annetaan myös komiteoiden pyynnöstä eri kyselyihin, yleiskommenttiluonnoksiin sekä muihin valmisteilla oleviin asiakirjoihin mahdollisuuksien mukaan. Tarkemmin näistä kansainvälisille toimielimille annetuista lausunnoista seuraavassa jaksossa.

2.4

Osallistuminen eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön

Lain mukaan Ihmisoikeuskeskuksen tulee osallistua perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja turvaamiseen liittyvään eurooppalaiseen kansainväliseen yhteistyöhön. Hallituksen esityksen mukaan tässä tehtävässä Ihmisoikeuskeskus edustaa pääsääntöisesti Suomen kansallista ihmisoikeusinstituutiota.

Pääpaino on yhteistyöllä, johon myös muut kansalliset ihmisoikeusinstituutiot osallistuvat. Ihmisoikeuskeskuksen kannalta tärkeimpiä kansainvälisiä toimijoita ovat EU:n perusoikeusvirasto, YK:n ihmisoikeusneuvosto ja yleissopimusten valvontaelimet sekä Euroopan neuvoston toimielimet.

Kansainvälinen yhteistyö linkittyy myös tiedustustoimintaan: Hallituksen esityksen mukaan ”osallistumalla kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden kansainväliseen toimintaan keskus jakaisi tietoa Suomen perus- ja ihmisoikeustilanteesta eurooppalaisissa ja kansainvälisissä yhteyksissä sekä toisi uutta ihmisoikeusosamista Suomeen seuraamalla kansainvälisissä toimielimissä ihmisoikeusvelvoitteiden toteutumista kansainvälisten standardien mukaisesti.”

- Kommentar till undervisnings- och kulturministeriet om fostran i demokrati och mänskliga rättigheter i lärarutbildningen
- Utlåtande till grundlagsutskottet om Människorättscentrets verksamhetsberättelse
- Utlåtande till lagutskottet i fråga om lagmotion LM 27/2012 (ändring av lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt) och 28/2012 (ändring av strafflagen när det gäller umgängesrätt)

I juni 2013 gav människorättsdelegationen dessutom ett ställningstagande om reformen av jämställdhetslagen och likabehandlingslagen.

2.3.2

UTLÅTANDEN TILL INTERNATIONELLA ORGANISATIONER

Människorättscentret deltar i behandlingen av regeringens rapporter till de organ för lagskipning och undersökning som övervakar verkställandet av de internationella människorättskonventionerna. Centret ger sina utlåtanden direkt till de internationella organen i de olika rapporteringsfaserna. Centret ger också i mån av möjlighet utlåtanden på begäran av kommittéerna till olika förfrågningar, utkast till allmänna kommentarer samt handlingar under beredning. I nästa avsnitt finns närmare information om utlåtandena till internationella organ.

2.4

Deltagande i europeiskt och internationellt samarbete

Enligt lagen ska Människorättscentret delta i det europeiska och internationella samarbetet för främjande och trygghet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna. I enlighet med regeringens proposition företräder Människorättscentret i det här uppdraget i regel Finlands nationella människorättsinstitution.

Huvudvikten ligger på sådant samarbete

Toimintasuunnitelmassa sitouduttiin kansainväliseen yhteistyöhön erityisesti ihmisoikeusinstituutioita koskevissa verkostoissa ja akkreditaatiohakuprosessin käynnistämiseen heti kun edellytykset ensimmäisen toimintavuoden jälkeen olisivat olemassa.

2.4.1

YHTEISTYÖ MUIDEN KANSALLISTEN IHMISOIKEUSINSTITUUTIOIDEN KANSSA

Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden eurooppalainen verkosto on Ihmisoikeuskeskuksen läheisin kansainvälinen yhteistyökumppani. ENNHRIllä on Brysselissä työskentelevän pääsihteerin alaisuudessa kolme varsinaista työryhmää: oikeudellinen työryhmä (Legal Working Group - LWG), YK:n vammaissopimuksen täytäntöönpanoa käsittelevä työryhmä (Disability Working Group - CRPD-WG) sekä maahanmuuttotyöryhmä (Asylum and Migration Working Group). Lisäksi ENNHRI käsittelee vapaamuotoisemmissa verkostoissa mm. yritysten ihmisoikeusvastuuta, vanhusten oikeuksia ja taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien turvaamista hallitusten säästötoimenpiteissä. Työryhmät ja verkostot kokoontuvat kerran tai kaksi vuodessa, osin puhelimitse tai muutoin etäyhteyttä käyttäen. Kokousten välillä valmistellaan sähköpostitse ajankohtaisia lausuntoja ja osallistutaan muun muassa Euroopan neuvoston työryhmien kokouksiin.

ENNHRIn puheenjohtajana toimi vuonna 2013 professori Alan Miller Skotlannin Ihmisoikeuskomissiosta ja pääsihteerinä Brysselissä Debbie Kohner.

Keskinäinen yhteistyö muiden maiden ihmisoikeusinstituutioiden kanssa on ollut hyödyllistä Ihmisoikeuskeskuksen työlle sen alkutaipaleella. Ihmisoikeuskeskus on osallistunut kaikkien muiden paitsi maahanmuuttotyöryhmän toimintaan.

som också andra nationella människorättsinstitutioner deltar i. De för Människorättscentret viktigaste internationella aktörerna är EU:s råd för grundläggande och mänskliga rättigheter, FN:s människorättsråd och de organ som utövar tillsyn över konventionernas efterlevnad samt Europarådets organ.

Det internationella samarbetet har en koppling till informationsverksamheten: regeringen skriver i sin proposition "Genom att centret deltar i de nationella människorättsinstitutionernas internationella verksamhet ger centret information om situationen för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i Finland i europeiska och internationella sammanhang samt kommer med nytt människorättskunnande till Finland genom att i internationella organ följa fullgörandet av människorättskyldigheter i överensstämmelse med internationella standarder."

I verksamhetsplanen åtar sig Människorättscentret att bedriva internationellt samarbete i synnerhet med nätverk för människorättsinstitutioner och att inleda ansökningsprocessen för ackreditering så snart förutsättningar för det finns efter det första verksamhetsåret.

2.4.1

SAMARBETE MED ANDRA NATIONELLA MÄNNISKORÄTTSinSTITUTIONER

Det europeiska nätverket för nationella människorättsinstitutioner är Människorättscentrets närmaste internationella samarbetspartner. ENNHRI har tre egentliga arbetsgrupper underställda generalsekreteraren i Bryssel: den juridiska arbetsgruppen (Legal Working Group - LWG), en arbetsgrupp som behandlar verkställandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (Disability Working Group - CRPD-WG) samt en arbetsgrupp för invandring (Asylum and Migration Working Group). Därutöver behandlar ENNHRI i mera informella nätverk bland annat företagens människorättsansvar, de äldres rättigheter

Ihmisoikeuskeskus on vuonna 2013 osallistunut ENNHRI:n alaisten työryhmien toimintaan ja käynyt keskusteluja eri instituutioiden asiantuntijoiden kanssa ajankohtaisista kysymyksistä. Ihmisoikeuskeskus on saanut tukea myös akkreditaatiohakemuksen valmisteluun.

2.5

Muut perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja toteuttamiseen liittyvät tehtävät

Ihmisoikeuskeskuksen tehtäviin kuuluvat myös muut perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja toteuttamiseen liittyvät tehtävät, jotka eivät suoraan käy ilmi laissa mainituista määräytyistä tehtävistä. Hallituksen esityksen mukaan näistä tärkein olisi kansainvälisten ihmisoikeussopimusten noudattamisen, kansainvälisten valvontaelinten Suomea koskevien suositusten ja päätelmien toimeenpanon sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden täytännönpanon riippumaton seuranta.

Pariisin periaatteiden mukaan kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ratifioinnin ja toimeenpanon edistäminen ovat myös tärkeitä ihmisoikeusinstituutioille kuuluvia tehtäviä.

Ihmisoikeuskeskuksen toimintasuunnitelmassa vuosille 2012-2013 nostettiin esille muun muassa kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman toteutumisen seuranta, valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko ja kansainvälisten sopimusten ratifioinnin ja toimeenpanon seuranta.

2.5.1

VALTIONEUVOSTON PERUS- JA IHMISOIKEUS-TOIMINTAOHJELMAN SEURANTA

Valtioneuvosto hyväksyi ensimmäisen kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman 22.3.2012 vuosiksi 2012-2013. Valmisteluun ja

samt säkerställandet av de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna i samband med statliga sparåtgärder. Arbetsgrupperna och nätverken samlas en till två gånger per år, ibland per telefon eller på något annat sätt på distans. Mellan mötena bereder de aktuella utlåtanden per e-post och deltar bland annat i möten för Europarådets arbetsgrupper.

Professor Alan Miller från Skottlands människorättskommission var ordförande för ENNHRI och Debbie Kohner var generalsekretär i Bryssel 2013.

Samarbetet med andra länders människorättsinstitutioner har varit nyttigt i början av Människorättscentrets arbete. Centret har deltagit i alla gruppers verksamhet, utom invandringsarbetsgruppen.

År 2013 deltog Människorättscentret i ENNHRI:s arbetsgrupper och förde diskussioner om aktuella frågor med experter vid olika institutioner. Människorättscentret har också fått stöd för beredningen av ackrediteringsansökan.

2.5

Övriga uppgifter som gäller främjande och förverkligande av grundläggande och mänskliga rättigheter

Till Människorättscentrets mandat hör också andra uppgifter som gäller främjande och förverkligande av grundläggande och mänskliga rättigheter, som inte framgår direkt av de uppgifter som anges i lagen. Enligt regeringens proposition är den viktigaste uppgiften att efterleva de internationella människorättskonventionerna, att verkställa internationella tillsynsorgans rekommendationer och slutsatser som berör Finland samt att på ett oavhängigt sätt följa upp avgöranden som fällts av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna.

Enligt Parisprinciperna är en av människorö-

seurantaan osallistunut nk. ihmisoikeustoimijoiden paneeli julkaisi tammikuussa 2014 lausuntonsa sekä kymmenen suositusta toimintaohjelman täytäntöönpanosta.

Paneeli painotti muun muassa kansainvälisten sopimusvalvontaelinten suositusten viivytyksetöntä täytäntöönpanoa sekä yhdenvertaisuuden toteutumista ja syrjinnälle alttiina olevien ihmisten ja ryhmien oikeuksien huomiointa. Niin ikään lasten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon näkökulmat on valtavirtaistettava kaikkeen viranomaistoimintaan. Paneeli kiinnitti myös huomiota siihen, että erityisvaltuutettujen riippumattomuus hallituksesta ja itsenäinen asema ovat edellytyksiä uskottavalle ihmisoikeuksien seurannalle ja valvonalle. Ihmisoikeuksien edistämisen ja ihmisoikeusvalvonnan kokonaisarkkitehtuuria kehitettäessä onkin paneelin mukaan selvitetävä, miten valtuutettujen ja ihmisoikeuskeskuksen toimintaedellytyksiä voidaan parantaa.

Ihmisoikeuskeskus osallistui ihmisoikeustoimijoiden paneelin työhön sekä sen laatimaan loppulausuntoon ohjelman täytäntöönpanosta.

2.5.2

KANSAINVÄLISTEN IHMISOIKEUSSOPIMUSTEN VOIMAANSAATTAMINEN KANSALLISESTI

Suomi on allekirjoittanut lähes kaikki kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja niiden valinnaiset pöytäkirjat välittömästi niiden valmistuksen jälkeen, mutta monien asiakirjojen ratifiointi (kansallinen voimaansaattaminen) on viivästynyt, joskus jopa useita vuosia. Tämä osin resurssien puutteesta mutta myös lainsäädäntömuutosten valmistelusta johtuva viivästyminen ei ole hyväksyttävää. Jatkossa tulisi pyrkiä sopimusten nopeampaan ratifiointiin. Tällöin pystyttäisiin myös täysimääräisesti hyödyntä-

rättsinstitutionernas viktiga uppgifter även att främja ratificeringen och verkställandet av de internationella människorättskonventionerna.

Människorättscentrets verksamhetsplan för 2012–2013 lyfter bland annat fram uppföljningen av hur den nationella handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter genomförs, statsrådets människorättspolitiska redogörelse och uppföljningen av ratificeringen och verkställandet av internationella konventioner.

2.5.1

UPPFÖLJNINGEN AV STATSRADETS HANDLINGSPLAN FÖR GRUNDLÄGGANDE OCH MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Den 22.3.2012 antog statsrådet den första nationella handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter för 2012–2013. Den så kallade panelen av människorättsaktörer, som deltog i beredningen och uppföljningen av handlingsplanen, publicerade i januari 2014 ett utlåtande och tio rekommendationer om genomförandet av handlingsplanen.

Panelen underströk bland annat att rekommendationerna från de internationella organ som utövar tillsyn över konventionernas efterlevnad bör verkställas utan dröjsmål samt att likabehandlingen bör förverkligas och att hänsyn bör tas till rättigheterna för människor och grupper som är utsatta för diskriminering. Likaledes bör barnrätts- och jämställdhetsperspektiven integreras i all myndighetsverksamhet. Panelen uppmärksammade också att det är en förutsättning för trovärdigheten i tillsynen och uppföljningen av de mänskliga rättigheterna att specialombudsmännen är oberoende från regeringen och har en självständig ställning. När man utvecklar helhetsarkitekturen för främjandet och övervakningen av mänskliga rättigheter anser panelen att det bör utredas hur specialombudsmännens och Människorättscentrets verksamhetsförutsättningar kan förbättras.

mään sopimusvalvontaelinten kehittyvä tulkinta sopimuksien sisällöstä.

Eduskunta hyväksyi helmikuussa 2013 YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen mm. yksilövalitukset mahdollistavan valinnaisen pöytäkirjan ja selityksen antamisen (HE 74/2012 vp). Pöytäkirja tuli Suomessa voimaan 30.4.2014.

Niin ikään helmikuussa 2013 eduskunta hyväksyi YK:n kidutuksen ja muun epäinhimillisen, halventavan tai julman kohtelun tai rangastuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan voimaansaattamisen (HE 182/2012 vp). Ratifioimiskirja tallennetaan YK:lle keväällä 2014. Tällä nk. OPCAT-pöytäkirjalla perustetaan kansallisen valvontaelimen tehtävä (national preventive mechanism), jossa kidutuksen vastaiselle komitealle perustettu alakomitea (SPT) ja kansalliset valvontaelimet tekevät tarkastuksia sopimusvaltion lainkäyttövaltaan kuuluviin paikkoihin, joissa pidetään vapautensa menettäneitä henkilöitä. Suomessa tehtävä annetaan oikeusasiamiehelle.

YK:n allekirjoitetuista sopimuksista ja pöytäkirjoista ulkoasiainministeriö on sitoutunut saattamaan tämän hallituskauden kuluessa (käytännössä vuoden 2014 aikana) eduskunnan käsittelyyn yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sen yksilövalitukset mahdollistavan valinnaisen pöytäkirjan (CRPD), yleissopimuksen kaikkien henkilöiden suojelemiseksi tahdonvastaiselta katoamiselta (CED) sekä lapsen oikeuksien sopimuksen valinnaisen pöytäkirjan valitusmenettelystä.

Euroopan neuvoston puiteissa valmistuneista sopimuksista ja pöytäkirjoista ulkoasiainministeriö on ilmoittanut saattavansa eduskunnan käsittelyyn vuoden 2014 aikana ns. Istanbulin sopimuksen eli yleissopimuksen naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen viidennentoista ja kuudennentoista pöytäkirjan.

Ratifioimatta on myös edelleen Kansainvälisen työjärjestön (ILO) yleissopimus no. 169

Människorättscentret deltog i arbetet i människorättsaktörernas panel samt i det slutgiltiga utlåtande som panelen utarbetat om genomförandet av programmet.

2.5.2

DET NATIONELLA SÄTTANDET IKRAFT AV INTERNATIONELLA MÄNNISKORÄTTSKONVENTIONER

Finland har undertecknat så gott som alla internationella människorättskonventioner och deras fakultativa protokoll genast efter att de öppnats för undertecknande, men ratificeringen av många dokument har dröjt, ibland till och med flera år. Dröjsmål av det här slaget, som dels beror på resursbrist men också på beredningen av lagändringar är inte acceptabla. I fortsättningen bör man följaktligen eftersträva en snabbare ratificering. Då skulle Finland i full skala kunna dra nytta av tillsynsorganens framväxande tolkning av konventionsbestämmelsernas innehåll.

I februari 2013 godkände riksdagen det fakultativa protokollet till den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, som möjliggör bland annat enskilda personers klagomål och avgivande av förklaring (RP 74/2012 rd). Protokollet träder i kraft i Finland 30.4.2014.

Likaledes i februari 2013 godkände riksdagen det fakultativa protokollet till FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (RP 182/2012 rd).

Ratifikationsinstrumentet deponeras hos FN sommaren 2014. Med stöd av det här så kallade OPCAT-protokollet inrättas en nationell förebyggande mekanism mot tortyr (national preventive mechanism), där en internationell underkommitté till kommittén mot tortyr (SPT) och de nationella tillsynsorganen besöker sådana platser under konventionsstatens jurisdik-

vuodelta 1989 koskien alkuperäis- ja heimo- kansojen oikeuksia - siitäkin huolimatta, että sopimuksen ratifiointi sisältyy hallitusohjelman- sa asetettuihin tavoitteisiin.

Ratifioidun on myös YK:n yleissopimus siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oi- keuksista. Sopimuksen ovat ratifioineet lähinnä kehitysmaihin kuuluvat valtiot. Yksikään EU-maa ei sitä ole ratifioinut ihmisoikeusjärjestöjen voi- makkaasta kampanjoinnista huolimatta.

Ihmisoikeuskeskus on osaltaan pyrkinyt edistämään sopimusten ratifiointia ja toimeen- panoa osallistumalla asiantuntijaroolissa työryh- miin, antamalla lausuntoja ratifiointiin liittyviin tekstiluonnoksiin sekä järjestämällä tilaisuuksia sopimusten aihealueista.

Vuoden 2013 aikana Ihmisoikeuskeskus tarjosi asiantuntijatukea YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan sopimuk- sen ratifiointin valmisteluun.

2.5.3 MÄÄRÄAIKAISRAPORTOINTI JA SUOSITUKSET

Valtiolla on velvollisuus antaa määräajoin rapor- tit ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanosta niiden noudattamista valvoville komiteoille. Raporttien määrääjat vaihtelevat vuodesta viiteen vuoteen tai ne asetetaan tapauskohtai- sesti. Määräaikaisraportoinnin osana jäsenvalti- ot osallistuvat komiteoiden järjestämiin kuu- lemistilaisuuksiin, joissa käsitellään suullisesti keskeisiä ongelmia kyseisten raporttien aihealu- eista. Komiteat antavat jäsenvaltioille suosituks- ia ja valvovat aiemmin antamiensa suositusten täytäntöönpanoa.

Toukokuussa 2013 Suomi vastasi YK:n ihmisoikeuskomitealle kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan sopimuksen (KP- sopimus) täytäntöönpanosta annetun raportin käsittelyä varten komitean lisäkysymyksiin ("List

tion där personer hålls frihetsberövade.

I Finland ges uppdraget till justitieombuds- mannen.

Av de undertecknade FN-konventionerna och protokollen har utrikesministeriet förbun- dit sig att under innevarande regeringsperiod (i praktiken under 2014) till riksdagen avlåta konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och dess fakultativa protokoll som ger individer möjlighet att anförda klagomål (CRPD), konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (CED) samt klagomålsförfarandet i det fakul- tativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter.

Av de konventioner som färdigställts inom ramen för Europarådet har utrikesministeriet meddelat att man under 2014 kommer att avlåta till riksdagen den så kallade Istanbul- konventionen, det vill säga konventionen för att förebygga och förhindra våld mot kvinnor och familjevåld samt det femtonde och sextonde protokollet till Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter.

Finland har inte heller ännu ratificerat Inter- nationella arbetsorganisationens (ILO) konven- tion nummer 169 från 1989 om urfolks och stamfolks rättigheter - trots att ratificeringen av konventionen ingår i de mål som uppställts i regeringsprogrammet.

Även FN:s konvention om migrerande arbe- tares och deras familjers rättigheter är fortfarande inte ratificerad. Den har ratificerats främst av stater som hör till utvecklingsländerna. Inte ett enda EU-land har ännu ratificerat konventionen trots ett ihärdigt kampanjarbete från människo- rätsorganisationernas sida.

Människorättscentret har för egen del försökt främja att konventionerna ratificeras och verkställs genom att medverka i arbetsgrupper som sakkunnig, ge utlåtanden om textutkast med anknytning till ratificeringen samt genom att arrangera tillställningar som behandlat kon- ventionernas tillämpningsområden.

of Issues”). Komitea antoi Suomelle loppupäätelmät raportista heinäkuussa 2013.

Elokuussa hallitus raportoi YK:n rotusyrjinnän poistamista käsittelevälle komitealle sen vuonna 2012 antamien loppupäätelmien kappaleiden 12 (saamelaisten itsemääräämisoikeus), 13 (saamelaisten maa-oikeudet) ja 16 (maahanmuuttajien kotouttaminen, etninen profilointi) täytäntöönpanosta.

Hallitus täydensi myös naisten syrjinnän poistamista käsittelevälle komitealle antamaan Suomen 7. raporttia loppuvuodesta 2013.

Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksiin osalta Suomi raportoi vuonna 2013 ainoastaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitealle, kuten joka vuosi. Muiden sopimusten osalta ei kuluneena vuonna ollut raportointia eikä sopimusvalvontaelimiltä saatu suosituksia/loppupäätelmiä.

Sopimusvalvontaelinten lisäksi YK:n jäsenvaltiot osallistuvat yleismaailmalliseen määräraikaistarkasteluun ihmisoikeusneuvoston puitteissa.

ECRI

Euroopan rasismien ja suvaitsemattomuuden vastainen komissio (European Commission against Racism and Intolerance, ECRI) antoi 9. heinäkuuta Suomea koskevan neljännen maa-raportin suosituksineen. Se perustui komission vierailuun Suomessa 27.2.–2.3.2012.

Peruskirjansa mukaisesti ECRI suorittaa maa-kohtaista valvontaa ja analysoi kunkin jäsenvaltion rasismi- ja suvaitsemattomuustilannetta sekä tekee ehdotuksia ja esityksiä havaittujen ongelmien ratkaisemiseksi. ECRI:n jäsenet ovat tunnustettuja rasismi-, muukalaisvastaisuus-, antisemitismi- ja suvaitsemattomuuskysymysten asiantuntijoita. He toimivat tehtävässään riippumattomasti ja puolueettomasti.

Neljännen kierroksen raporteissa arvioitiin, missä määrin ECRI:n aiemmissa raporteissa olleita pääsuosituksia on noudatettu. Lisäksi niissä arvioidaan laajemmin rasismien ja suvaitsemattomuuden vastaisen politiikan ja toimenpiteiden toteutumista. Raporteissa on myös ar-

Under 2013 erbjöd Människorättscentret sakkunnighjälp i beredningen av ratificeringen av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

2.5.3

PERIODISK RAPPORTERING OCH REKOMMENDATIONER

Staterna har skyldighet att lämna periodiska rapporter om verkställandet av människorättskonventionerna till de övervakande kommittéerna. Tidsfristerna för rapporterna varierar mellan ett och fem år eller fastställs separat. Som en del av den periodiska rapporteringen deltar medlemsstaterna i höranden som ordnas av kommittéerna, där man muntligt behandlar centrala problem på de områden som rapporterna gäller. Kommittéerna ger medlemsstaterna rekommendationer och övervakar att deras tidigare rekommendationer verkställs.

I maj 2013 besvarade Finland tillägsfrågor (”List of Issues”) ställda av FN:s kommitté för mänskliga rättigheter för behandlingen av rapporten om verkställandet av konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (MP-konventionen). Kommittén gav Finland sina slutsatser om rapporten i juli 2013.

I augusti rapporterade regeringen till FN-kommittén för avskaffande av rasdiskriminering om verkställandet av följande kapitel i kommitténs slutsatser från 2012: kapitel 12 (samernas självbestämmanderätt), 13 (samernas rätt till land) och 16 (integreringen av invandrare, etnisk profilering).

Regeringen kompletterade också Finlands sjunde rapport till kommittén för avskaffande av kvinnodiskriminering i slutet av 2013.

I fråga om Europarådets människorättskonventioner rapporterade Finland 2013 endast till Europeiska kommittén för sociala rättigheter, vilket görs varje år. Vad gäller de andra kon-

vioitavan maan nykykehitystä koskeva analyysi. Raportin erityisistä suosituksista nostettiin esiin tietyt aiheet, joiden täytäntöönpanoa ECRI pitää ensisijaisena ja joita koskevan väliseurannan se aikoo toteuttaa viimeistään kahden vuoden kuluttua raportin julkistamisesta.

ECRI esitti neljännessä Suomea koskevassa maaraportissaan 49 eri suositusta, joilla etnisten vähemmistöjen oikeuksien toteutumista voidaan vahvistaa.

Ihmisoikeuskeskus antoi vuonna 2013 tietoa YK:n ja EN:n komiteoille raportoinnin eri vaiheissa (ennen komitean valmistelevaa käsittelyä, ennen hallituksen kuulemista ja mahdollisen väliaikatiedon antamisen yhteydessä) mm. TSS-sopimuksen osalta. Ihmisoikeuskeskus tiedotti ihmisoikeusvaltuuskunnan jäsenistön kautta laajasti mahdollisuuksista osallistua raportointiin sekä jakoi verkkosivuillaan ja FB-sivuillaan komiteoiden antamia suosituksia. Ihmisoikeuskeskus järjesti myös tilaisuuksia eri sopimusten osalta annetuista suosituksista.

ventionerna förekom ingen rapportering under det gångna året och Finland fick inga rekommendationer/slutsatser av tillsynsorganen för avtalens efterlevnad.

FN:s medlemsstater deltar utöver i tillsynsorganen för avtalens efterlevnad också i en universell periodisk granskning inom ramen för rådet för mänskliga rättigheter.

ECRI

Europeiska kommissionen mot rasism och intolerans (European Commission against Racism and Intolerance, ECRI) gav Finland sin fjärde landsrapport med rekommendationer den 9 juli. Den baserade sig på kommissionens besök i Finland 27.2–2.3.2012.

I enlighet med sin stadga utför ECRI landsvis övervakning och analyserar situationen i fråga om rasism och intolerans, och presenterar därefter förslag och rekommendationer för att lösa problemen. ECRI:s medlemmar är erkända experter på frågor som gäller rasism, främlingsfientlighet, antisemitism och intolerans. De är oberoende och neutrala i sitt arbete.

Den fjärde omgångens landsrapporter tar upp i vilken utsträckning de viktigaste rekommendationerna i tidigare ECRI-rapporter har följts. Dessutom utvärderas den verkställda politiken och de vidtagna åtgärderna mot rasism och intolerans i ett vidare perspektiv. Rapporterna innehåller också analyser av ländernas nuvarande utveckling.

Av rapportens särskilt viktiga rekommendationer lyftes vissa ämnen fram, där ECRI prioriterar verkställandet. Senast två år efter att rapporten har publicerats kommer ECRI att företa en mellanuppföljning av de här rekommendationerna.

I sin fjärde landsrapport gällande Finland presenterade ECRI 49 olika rekommendationer för att stärka tillgodoseendet av etniska minoriteters rättigheter.

Under 2013 bidrog Människorättscentret med information till FN:s och Europarådets kommittéer i de olika rapporteringsskedena (före kommitténs förberedande behandling,

före hörandet av regeringen och i samband med en eventuell mellanuppföljning) med flera i fråga om konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Genom människorättsdelegationens medlemmar gick Människorättscentret ut med omfattande information om möjligheterna att delta i rapporteringen och delade kommittéernas rekommendationer på sin webbplats och på Facebook. Människorättscentret arrangerade också tillställningar om de givna rekommendationerna i fråga om de olika konventionerna.

3

**Ihmisoikeusvaltuuskunnan
työskentely vuonna 2013**
Människorättsdelegationens
arbete 2013

Ihmisoikeuskeskuksen valtuuskunta toimii perus- ja ihmisoikeusalan toimijoiden kansallisena yhteistyöelimenä, käsittelee laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä perus- ja ihmisoikeusasioita ja hyväksyy vuosittain Ihmisoikeuskeskuksen toimintasuunnitelman ja toimintakertomuksen. Valtuuskunnassa käsiteltävät asiat määräytyvät käytännössä pitkälti sen omien keskustelujen ja työvaliokunnan valmistelun pohjalta.

Hallituksen esityksen mukaan valtuuskunnalla on määrä toteuttaa Pariisin periaatteiden vaatimusta kansallisen ihmisoikeusinstituution laajasta yhteistyöverkostosta tai pluralistisesta kokoonpanosta. Valtuuskuntaa asettaessaan eduskunnan oikeusasiamies on kiinnittänyt erityistä huomiota monipuolisen asiantuntemuksen ja edustavuuden turvaamiseen sekä jäsenkunnan toimintaan perus- ja ihmisoikeuksien parissa. Vuonna 2013 valtuuskunnassa oli 39 eduskunnan oikeusasiamiehen nimittämää jäsentä (alun perin nimitetyistä jäsenistä Astrid Thors jätti eropyynnön tultuaan nimitetyksi Etyjin vähemmistövaltuutetuksi).

Valtuuskunnan puheenjohtajana toimii Ihmisoikeuskeskuksen johtaja. Varapuheenjohtajaksi valtuuskunta valitsi keskuudestaan Lastensuojelun keskusliiton valtuuskuntaan ehdottaman jäsenen Pentti Arajärven.

Toimintasuunnitelmassa valtuuskunta sitoutui käsittelemään Ihmisoikeuskeskuksen toimintasuunnitelman lisäksi muun muassa YK:n ihmisoikeusneuvostolle annettua Suomen toista määräaikaisraporttia (UPR), kansallisia perus- ja ihmisoikeusrakenteita sekä kuulemaan asiantuntijoita ajankohtaisista asioista. Lisäksi suunnitelmissa oli käydä yleiskeskustelua valtuuskunnan oman toiminnan tavoitteista ja toimintatavoista ja laatia valtuuskunnalle oma työjärjestys.

Ihmisoikeusvaltuuskunta kokoontui vuonna 2013 neljä kertaa: kesäkuussa, syyskuussa, marraskuussa ja joulukuussa.

Vuoden ensimmäisessä kokouksessa valtuuskunta hyväksyi Ihmisoikeuskeskuksen edellisen vuoden toimintakertomuksen, jossa on koottuna keskeiset Ihmisoikeuskeskuksen

Människorättscentrets delegation verkar som nationellt samarbetsorgan för aktörerna på fältet för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, behandlar vittsyftande och principiellt viktiga frågor som gäller de här rättigheterna och godkänner årligen Människorättscentrets verksamhetsplan och verksamhetsberättelse. Det är i stor utsträckning delegationens egna diskussioner och arbetsutskottets beredning som i praktiken bestämmer vilka frågor delegationen tar till behandling.

Enligt regeringens proposition ska delegationen uppfylla Parisprincipernas krav på att den nationella människorättsinstitutionen ska ha ett omfattande samarbetsnätverk eller en pluralistisk sammansättning. Vid tillsättandet av delegationen har riksdagens justitieombudsman fäst speciellt vikt vid medlemskårens breda expertis, representativitet och arbete på området för grundläggande och mänskliga rättigheter. År 2013 hade delegationen 39 medlemmar utnämnda av riksdagens justitieombudsman (av de ursprungliga medlemmarna bad Astrid Thors om avsked efter att ha utsetts till OSSE:s minoritetsombud).

Människorättscentrets direktör verkar som ordförande för delegationen. Till vice ordförande valde delegationen inom sig Pentti Arajärvi, som föreslagits som delegationsmedlem av Centralförbundet för barnskydd.

I verksamhetsplanen åtog sig delegationen att utöver Människorättscentrets verksamhetsplan även behandla bland annat Finlands andra periodiska rapport (UPR) till FN:s råd för mänskliga rättigheter, de nationella strukturerna för grundläggande och mänskliga rättigheter samt höra sakkunniga om aktuella frågor. Delegationen planerade också att föra en allmän diskussion om målen och formerna för sin egen verksamhet och att göra upp en arbetsordning för delegationen.

Människorättsdelegationen sammanträdde fyra gånger 2013: i juni, september, november och december.

Vid årets första möte godkände delegationen Människorättscentrets verksamhetsbe-

perustamiseen ja toiminnan käynnistämiseen liittyvät asiat. Valtuuskunta piti kertomuksen sisältöä hyvänä, mutta useassa puheenvuorossa toivottiin tiivistelmistä käännöksiä vähemmistökielille ja viittomakielelle. Kokouksessa hyväksyttiin myös ihmisoikeusvaltuuskunnan yhdenvertaisuuslain uudistusta koskeva kannanotto.

Päätösasioiden lisäksi puheenjohtaja kertoi kokouksessa kansallisen ihmisoikeusinstituution strategian ja akkreditaatiohakemuksen valmistelun aloittamisesta sekä keskuksen taloudellisista näkymistä talousarvioesityksen pohjalta.

Lopuksi lainsäädäntöneuvos Krista Oinonen ulkoasiainministeriön ihmisoikeustuomioistuinja sopimusasioiden yksiköstä pohjusti keskustelua kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevasta YK:n yleissopimuksesta (KP-sopimus) sekä Suomen kuulemistilaisuudesta ihmisoikeuskomiteassa, joka valvoo KP-sopimuksen noudattamista. Lisäksi valtuuskunnalle jaettiin Suomen valtion vastaukset komitean lähettämään "List of issues" -asiakirjaan.

Toisessa kokouksessa valtuuskunta käsiteli ja hyväksyi Ihmisoikeuskeskuksen toimintasuunnitelman vuodelle 2014. Kokouksessa päätettiin myös, että ihmisoikeusvaltuuskunnalle osoitetut yksityisten ihmisten pyynnöt, vetoomukset, kirjelmät tai vastaavat käsitellään ihmisoikeusvaltuuskunnan työvaliokunnassa, joka päättää, antaako kirjelmä aiheetta laajempaan käsittelyyn ihmisoikeusvaltuuskunnassa.

Kokouksessa esiteltiin Ihmisoikeuskeskuksen ihmisoikeuskasvatusta ja -koulutusta koskevan selvityksen alustavia tuloksia. Valtuuskunta jakaantui työryhmiin pohtimaan suosituksia, joita se voisi selvityksen yhteydessä antaa.

Vuoden kolmannessa kokouksessa keskityttiin ihmisoikeuskasvatusta ja -koulutusta koskevaan selvitykseen ja valtuuskunta kävi perusteellista jatkokeskustelua ihmisoikeuskasvatusta koskevista suosituksista.

Neljänteen kokoukseen osallistuneet valtuuskunnan jäsenet hyväksyivät ihmisoikeuskasvatusta koskevat suositukset. Kokouksessa päätettiin suosituksen hyväksymisen lisäksi, että ihmisoikeuskasvatus ja -koulutusjaosto

rättelse för föregående år. Den innehåller en sammanställning över de centrala faktorerna i samband med att Människorättscentret grundades och verksamheten inleddes. Delegationen var nöjd med berättelsens innehåll men i flera inlägg önskades översätta sammanfattningar på minoritetsspråk och teckenspråk. Vid mötet godkändes också människorättsdelegationens ställningstagande till reformen av lagen om likabehandling.

Utöver beslutsärendena berättade ordföranden om den inledda beredningen av en strategi för den nationella människorättsinstitutionen och av ackrediteringsansökan, samt om centrets ekonomiska utsikter utgående från budgetförslaget.

Slutligen presenterade lagstiftningsrådet Krista Oinonen i egenskap av företrädare för utrikesministeriets enhet för människorättsdomstols- och människorättskonventionsärenden bakgrundsfakta som underlag för en diskussion om FN-konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (MP-konventionen) och om hörandet av Finland i människorättskommittén, som övervakar att MP-konventionen efterföljs. Delegationen fick också finska statens svar på kommitténs dokument "List of issues".

Vid sitt andra möte behandlade och godkände delegationen Människorättscentrets verksamhetsplan för 2014. Vid mötet beslutades också att privatpersoners förfrågningar, vädjanden, skrivelser eller motsvarande, som är riktade till människorättsdelegationen, ska behandlas i delegationens arbetsutskott, som avgör om skrivelsen ger anledning till vidare behandling i människorättsdelegationen.

Även preliminära resultat av Människorättscentrets utredning om människorättsfostran och -utbildning presenterades vid mötet. Delegationen delade in sig arbetsgrupper för att dryfta rekommendationer som den kunde ge i samband med utredningen.

Årets tredje möte koncentrerade sig på utredningen om människorättsfostran och -utbildning och delegationen förde en ingående

jatkaa toimintaansa vuonna 2014 ja että tulevan vuoden alusta lähtien työnsä aloittavat perus- ja ihmisoikeuksien täytäntöönpanon seurantaja-osto sekä suunnitteluryhmä vammaisjaoston perustamiseksi. Suunnitteluryhmä asetettiin ajalle 1.1.2014–30.6.2014. Valtuuskunta hyväksyi suunnitteluryhmän, jaostojen sekä työvaliokunnan jäsenet vuodelle 2014. Kokouksessa keskusteltiin lisäksi vuoden 2013 vuosikertomuksesta sekä keskuksen blogin ja uutiskirjeen valmistelusta.

Ihmisoikeustoimijoiden paneelin puheenjohtaja Liisa Murto esitteli paneelin tulevaa lausuntoa kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman täytäntöönpanosta ja kertoi yleisesti paneelin toiminnasta ohjelman seurantakaudella. Valtuuskunta toivoi, että tuleva perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma olisi kiinteämmin sidoksissa hallitusohjelmaan, jolloin olisi mahdollisuus toteuttaa enemmän eteenpäin katsovia perus- ja ihmisoikeuksien edistämishankkeita.

Kokouksen lopuksi ihmisoikeussuurlähettiläs Rauno Merisaari piti valtuuskunnalle tilannekatsauksen valtioneuvoston ihmisoikeusselonteon valmisteluprosessista ja muodosta. Katsauksen jälkeen valtuuskunta keskusteli selonteosta ja siitä, mitä valtuuskunnan jäsenet haluaisivat siinä huomioitavan.

Työvaliokunta kokoontui vuoden aikana viisi kertaa valmistelevaan valtuuskunnan kokouksia. Ihmisoikeuskasvatus- ja koulutusjaosto toimi ihmisoikeuskoulutus- ja -kasvatusselvityksen ohjausryhmänä ja valmisti toimenpideehdotuksia ja suosituksia kokouksissaan ja sähköisesti.

Ihmisoikeusvaltuuskunnan jaostojen määrää lisättiin vuoden 2013 lopulla. Tällä pyritään tehostamaan toimintaa, mahdollistamaan eri aihepiirien kehityksen keskitetymmän seurannan ja aktivoimaan oikeuksien toteutumisen edistämistä.

fortsatt diskussion om rekommendationerna med anledning av människorättsfostran.

Deltagarna i delegationens fjärde möte godkände rekommendationerna om människorättsfostran. Mötet beslutade också att sektionen för människorättsfostran och -utbildning ska fortsätta sitt arbete 2014 och att två nya sektioner ska inleda sitt arbete från början av 2014: en sektion för uppföljning av verkställandet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna samt en planeringsgrupp för inrättandet av en sektion för funktionshinderfrågor. Planeringsgruppen tillsattes för perioden 1.1.2014–30.6.2014. Delegationen godkände planeringsgruppens, sektionernas samt arbetsutskottets medlemmar för 2014. Mötesdeltagarna diskuterade också verksamhetsberättelsen för 2013 samt beredningen av centrets blogg och nyhetsbrev.

Ordföranden för panelen av människorättsaktörer Liisa Murto presenterade panelens kommande utlåtande om verkställandet av det nationella handlingsprogrammet för grundläggande och mänskliga rättigheter. Hon berättade också allmänt om panelens verksamhet under programmets uppföljningsperiod. Delegationen önskade att det kommande handlingsprogrammet för grundläggande och mänskliga rättigheter skulle vara närmare förknippat med regeringsprogrammet, så att det vore möjligt att genomföra mera framåtblickande projekt för att främja de grundläggande och mänskliga rättigheterna.

Som avslutning på mötet gav människorättsambassadör Rauno Merisaari delegationen en lägesrapport om beredningsprocessen och formen för statsrådets människorättsredogörelse. Därefter diskuterade delegationen redogörelsen och vilka punkter i den som delegationsmedlemmarna vill uppmärksamma.

Arbetsutskottet sammanträdde fem gånger under 2013 för att bereda delegationens möten. Sektionen för människorättsfostran och -utbildning verkade som styrgrupp för utredningen om människorättsfostran och -utbildning och beredde åtgärdsförslag och rekommendationer vid sina möten och i elektronisk form.

Antalet sektioner utökades i människorättsdelegationen i slutet av 2013. Syftet är att göra verksamheten mer effektiv, göra det möjligt att mer koncentrerat följa upp utvecklingen på olika ämnesområden och aktivera främjandet av tillgodoseendet av rättigheter.

4

Yhteistyö muiden perus- ja ihmisoikeustoimijoiden kanssa
Samarbete med andra aktörer på området för grundläggande och mänskliga rättigheter

Ihmisoikeuskeskus tekee jatkuvaa yhteistyötä perus- ja ihmisoikeuksien parissa toimivien tahojen kanssa. Keskeisiä viranomaistahoja ovat ministeriöiden yhteyshenkilöistä koostuva valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeusyhdyshenkilöiden verkosto, oikeusministeriön demokratia- ja kieliasioiden yksikkö sekä ulkoasiainministeriön ihmisoikeusyksiköt (OIK/40 ja POL/40), sekä ulkoasiainministeriön asettama kansainvälisten ihmisoikeusasiain neuvottelukunta (IONK).

Joulukuussa 2013 päätettiin valtuuskunnan aloitteesta ensimmäistä kertaa kutsua koolle valtuuskunnan perus- ja ihmisoikeusvalvontaa suorittavat viranomaistahot: eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri, lapsiasiavaltuutettu, tasa-arvovaltuutettu, tietosuojaaltuutettu ja vähemmistövaltuutettu. Tämä ns. perus- ja ihmisoikeusvalvojien ryhmä on epämuodollinen kokoonpano, jonka on tarkoitus kokoontua pari kertaa vuodessa tai tarpeen mukaan useamminkin.

Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden ja kansallisten parlamenttien välisestä yhteistyöstä on laadittu nk. Belgradin periaatteet (liitteenä). Ihmisoikeuskeskuksen yhteistyötä eduskunnan kanssa kehitetään ja toistaiseksi lähimmät yhteistyötahot ovat olleet perustuslakivaliokunta ja eduskunnan ihmisoikeusryhmä sekä kansainvälisten asioiden yksikkö, jonka koordinoimiin vierailuihin Ihmisoikeuskeskus on ajoittain osallistunut esittelemällä Suomen ihmisoikeustilannetta ja perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja turvaamiseen keskittyviä rakenteita.

Yhteistyötä tehdään myös eri järjestötoimijoiden ja perus- ja ihmisoikeusalan asiantuntijoiden ja tutkijoiden kanssa. Valtuuskunnassa edustettujen tahojen lisäksi valtuuskunnan asettamissa jaostoissa on esimerkiksi asiantuntijoita järjestöistä ja yliopistoista.

Yhteistyömuotoja ovat muun muassa erilaiset tilaisuudet, luennot ja vierailut.

Människorättscentret bedriver ett kontinuerligt samarbete med aktörer som arbetar med grundläggande och mänskliga rättigheter. Centrala myndigheter är Statsrådets nätverk av kontaktpersoner för de grundläggande och mänskliga rättigheterna, justitieministeriets enhet för demokrati- och språkärenden samt utrikesministeriets människorättsenheter (rättstjänsten och politiska avdelningen), samt delegationen för internationella människorättsärenden (IONK) tillsatt av utrikesministeriet.

De så kallade Belgradprinciperna (bilaga) har utarbetats för samarbetet mellan nationella människorättsinstitutioner och nationella parlament. Man utvecklar Människorättscentrets samarbete med riksdagen, och tillsvidare har de närmaste samarbetsparterna varit grundlagsutskottet och riksdagens människorättsgrupp samt enheten för internationella ärenden som har samordnat besök, vid vilka Människorättscentret ibland presenterat människorättsituationen i Finland och strukturerna för att främja och tillgodose de grundläggande och mänskliga rättigheterna.

Människorättscentret samarbetar också med olika organisationer, sakkunniga och forskare på området för grundläggande och mänskliga rättigheter. Utöver de organ som är företrädare i delegationen finns det i de sektioner som tillsatts delegationen också till exempel experter från organisationer och universitet.

Till samarbetsformerna hör bland annat olika slags evenemang, föreläsningar och besök.

5

Perus- ja ihmisoikeus- tapahtumia

Händelser kring
grundläggande och
mänskliga rättigheter

Tähän jaksoon on koottu tietoja vuoden 2013 aikana vireillä olleista kansainvälisistä ihmis-oikeussopimushankkeista ja valikoiduista Suomen kannalta merkittävistä lainkäyttö- ja valvontaelinten antamista ratkaisuksista. Jakso sisältää myös poimintoja erilaisista perus- ja ihmisoikeustapahtumista. Ihmisoikeuskeskus on tiedottanut monista jaksoon otetuista perus- ja ihmisoikeustapahtumista vuoden varrella.

5.1 VIREILLÄ OLEVAT KANSAINVÄLISET IHMISOI- KEUSSOPIMUSHANKKEET

Vuoden 2013 aikana kansainvälisissä järjestöissä on ollut vireillä uusia sopimushankkeita ja aloitteita, kuten ikääntyneiden henkilöiden oikeuksia koskevat hankkeet niin Euroopan neuvostossa kuin YK:ssakin.

Varsinaisia neuvotteluja on käsillä seuraavista sopimuksista:

Neuvottelut **Euroopan unionin liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen** saatiin päätökseen huhtikuussa 2013. Liittymissopimusluonnos on tätä kirjoitettaessa lausunnolla Euroopan unionin tuomioistuimessa.

Euroopan neuvoston **yleissopimus ihmisen elinten laittoman kaupan vastustamisesta** on tarkoitus hyväksyä Euroopan neuvoston ministerikomiteassa vuonna 2014. Tämän jälkeen päätetään mahdollisen kudosten ja solujen kauppaa koskevan lisäpöytäkirjan laatimisesta.

Euroopan neuvostossa hyväksyttyyn Ihmisoi-
keuksia ja biolääketiedettä koskevaan yleis-
sopimukseen ("Oviedon sopimus") laaditaan
uutta lisäpöytäkirjaa **mielenterveyshäiriöisten
henkilöiden ihmisarvosta ja perusoikeus-
ta koskien tahdonvastaista hoitoa ja sijoit-
tamista**.

Suomi, Ruotsi ja Norja neuvottelevat yhdessä
kunkin valtion saamelaiskäräjien kanssa **poh-**

Följande avsnitt innehåller information om inter-
nationella projekt för människorättskonventioner
och utvalda för Finland betydande avgöranden
från lagskipnings- och tillsynsorgan som varit
anhängiga under 2013. Avsnittet omfattar också
plock från olika händelser kring grundläggande
och mänskliga rättigheter. Många av dem har
Människorättscentret informerat om under året.

5.1 ANHÄNGIGA INTERNATIONELLA PROJEKT FÖR MÄNNISKORÄTTSKONVENTIONER

Under 2013 har nya projekt och initiativ till
människorättskonventioner varit anhängiga
i internationella organisationer, till exempel
projekt för mänskliga rättigheter för äldre, såväl
i Europarådet som i FN.

Egentliga förhandlingar ligger för handen
om följande konventioner:

Förhandlingarna om **Europeiska unionens
anslutning till Europeiska konventionen om
mänskliga rättigheter** slutfördes i april 2013.
Utkastet till anslutningsavtal är i skrivande
stund på remiss i EU-domstolen.

Europarådets **konvention om bekämpande
av olaglig handel med mänskliga organ och
vävnader** är avsedd att godkännas i Europa-
rådets ministerkommitté 2014. Därefter fattas
beslut om att utarbeta ett eventuellt tilläggs-
protokoll om handel med vävnader och celler.

Till den av Europarådet antagna konventio-
nen om mänskliga rättigheter och biomedicin
("Oviedo-konventionen") bereds ett nytt till-
läggsprotokoll om **människovärdet och de
grundläggande rättigheterna för personer
med psykiska störningar i fråga om ofrivillig
vård och placering**.

Finland, Sverige och Norge förhandlar med
samingen i respektive land om **en nordisk
samekonvention**, som syftar till att utveckla

joismaisesta saamelaissopimuksesta, jonka tavoitteena on kehittää saamelaisten asemaa alkuperäiskansana sekä vahvistaa ja lujittaa saamelaisten oikeuksia. Vuonna 2011 aloitetut neuvottelut on tarkoitus saattaa päätökseen viiden vuoden kuluessa. Neuvottelujen kehyksenä käytetään yhteispohjoismaisen asiantuntijaryhmän valmistelemia sopimusluonnosta.

Ihmisoikeuskeskus on vuonna 2013 seurannut vireillä olevia sopimushankkeita ja tiedottanut lausuntopyyntöistä ja sopimuksiin liittyvistä tapahtumista.

5.2 Ihmisoikeusvalitukset kansainvälisille lainkäyttö- ja tutkintaelimille

Ihmisoikeusvalituksia käsitellään YK:n ja EN:n alaisissa lainkäyttö- ja tutkintaelimissä. Tällaisia elimiä on EN:n yhteydessä toimivien Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean (ESOK) lisäksi YK:n järjestelmässä neljä: ihmisoikeuskomitea, kidutuksen vastainen komitea, naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea sekä rotusyrjinnän poistamista käsittelevä komitea. Lähivuosina valituksia voidaan Suomen osalta tutkia myös YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komiteassa, lapsen oikeuksien komiteassa, vammaisten oikeuksien komiteassa sekä tahdonvastaisia katoamisia käsittelevässä komiteassa.

Vuonna 2013 Suomea vastaan kirjattiin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa (EIT) 315 uutta valitusta. Hallituksen vastausta pyydettiin 21 valituksen johdosta. Vuoden 2013 kuluessa EIT antoi kolme Suomea koskenutta tuomiota. Niistä kaikissa vahvistettiin oikeusloukkaus. Tuomioiden lisäksi EIT antoi 13 päätöstä valituksiin ja 39 päätöstä väliaikaismääräyshakemuksiin. Vain kaksi väliaikaismääräystä hyväksyttiin. Vuodenvaihteen jälkeen vireillä oli noin 200 asiaa.

Samana ställning som urfolk samt förstärka och bestyrka samernas rättigheter. Förhandlingarna inleddes 2011 och det är meningen att de ska slutföras inom fem år. Förhandlingsramen är ett konventionsutkast som beretts av en samnordisk expertgrupp.

Människorättscntret har under 2013 följt anhängiga konventionsprojekt och informerat om begäran om utlåtanden och händelser med anknytning till konventionerna.

5.2 Människorättsklagomål till internationella lagskipnings- och undersökningsorgan

Människorättsklagomål behandlas i organ för lagskipning och undersökning som står under FN och Europarådet. Organ av det här slaget är Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) och Europeiska kommittén för sociala rättigheter, samt fyra organ i FN-systemet: människorättskommittén, antitortyrkommittén, kommittén som handlägger frågor om kvinnodiskriminering samt kommittén för avskaffande av rasism. Inom de närmaste åren kan klagomål angående Finland också granskas i FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, barnrättighetskommittén, kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt i kommittén som behandlar påtvingade försvinnanden.

År 2013 registrerades 315 nya klagomål mot Finland i Europadomstolen. Regeringen ombads bemöta 21 av dem. Under loppet av 2013 gav domstolen tre domar som gällde Finland, i samtliga konstaterades en människorättskränkning. Utöver domarna meddelade Europadomstolen 13 beslut gällande klagomål och 39 intermistiska beslut, av vilka bara två var positiva. Efter årsskiftet var cirka 200 ärenden anhängiga i domstolen.

Vuoden 2013 kuluessa EIT antoi kolme Suomea koskenutta tuomiota.

Under 2013 gav Europadomstolen tre domar som gällde Finland.

Aikavälillä 1.11.1998–31.12.2012 (EIT perustettiin vuonna 1998) Suomi oli saanut EIT:ltä yhteensä 166 tuomiota, ja 93 valitusta oli päätetty (päättöksellä tai tuomiolla) sovinnon tai hallituksen yksipuolisen julistuksen johdosta. Suomen EIT:ltä koko jäsenyysaikanaan saamien langettavien tuomioiden yhteismäärä on huomattavan suuri eli 150. Langettavien tuomioiden määrä viime vuosina on kuitenkin vähentynyt. Enää viime vuosina Suomi ei ole juurikaan erottunut loukkaustuomioiden määrässä muista Pohjoismaista.

Euroopan sosiaalisten oikeuksien komiteassa Suomea vastaan ei vuonna 2013 tehty uusia järjestökanteluja. Vuoden 2013 aikana julkaistiin kaksi Suomea koskevaa rikkomuksen toteavaa ratkaisua. Kaikkiaan Suomea vastaan on komiteassa käsitelty 4 kantelua (kolme rikkomusta). Komiteassa on edelleen vireillä yksi vuonna 2012 tehty kantelu.

YK:n kidutuksen vastaisessa komiteassa oli vuonna 2013 vireillä kahdeksan Suomea koskevaa valitusta. Ihmisoikeuskomiteassa vireillä oli yksi valitus. Kaikkiaan YK:n ihmisoikeuskomiteassa on ollut kaikkiaan vireillä 33 Suomea koskevaa valitusta, joista ratkaisuja on annettu 14. Viidessä tapauksessa on todettu rikkomus, yhdeksässä ei ole todettu rikkomusta.

5.3

Tapahtumia ja hankkeita

5.3.1

VALTIONEUVOSTO

Kesäkuussa 2013 ulkoasiainministeriö julkisti ensimmäisen oman ihmisoikeusstrategiansa. Strategialla ja siihen liittyvällä toimintaohjelmalla on kaksi tavoitetta: valtavirtaistaa ihmisoikeu-

Under tiden 1.11.1998–31.12.2012 (Europadomstolen grundades 1998) har domstolen avlåtit sammanlagt 166 domar som gällt Finland, och behandlingen av 93 klagomål har avslutats med beslut eller dom till följd av förlikning eller ensidig deklaration av regeringen. Finland har under hela sitt medlemskap fått anmärkningsvärt många fällande domar, 150 stycken. De har dock minskat under de senaste åren och Finland har inte längre avvikit nämnvärt från de andra nordiska länderna i fråga om antalet domar för kränkningar.

I Europeiska kommittén för sociala rättigheter anfördes inga nya kollektiva organisationsklagomål mot Finland 2013. Under året gavs två avgöranden som gällde Finland där kränkning konstaterades. Kommittén har behandlat totalt fyra klagomål (tre kränkningar) mot Finland. Ett fall som anfördes 2012 är fortfarande avhängigt.

I FN:s kommitté mot tortyr var åtta klagomål mot Finland avhängiga 2013. I människorättskommittén var ett klagomål avhängigt. Sammanlagt har 33 klagomål som gäller Finland anhängiggjorts i FN:s människorättskommitté, av vilka 14 har avgjorts. I fem fall konstaterades en kränkning, i nio ingen kränkning.

5.3

Händelser och utnämningar

5.3.1

STATSRÅDET

Utrikesministeriet offentliggjorde sin första egna strategi för mänskliga rättigheter i juni 2013. Strategin och det medföljande handlingsprogrammet har två mål: att allt bättre integrera de mänskliga rättigheterna i all verksamhet inom utrikesförvaltningen och att öka relevansen och effektiviteten i Finlands internationella männis-

det entistå paremmin ulkoasiainhallinnon koko toimintaan ja lisåttå Suomen kansainvållisen ihmisoikeustoiminnan vaikuttavuutta måråritåttåmålållå ihmisoikeuspolitiikan lårpileikkaavat tavoitteet ja kårkihankkeet.

Valtioneuvostolla on lisåksi hallitusohjelmaan perustuva perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma, joka kattaa vuodet 2012–2013. Valtioneuvostolla on myås muita ihmisoikeuksiin lårheisesti liittyviå ohjelmia, jotka olivat voimassa vuonna 2013, kuten vammaispoliittinen ohjelma (VAMPO 2010–2015), hallituksen tasa-arvo-ohjelma (2010–2015) ja romanipoliittinen ohjelma (ROMPO), joka hyvåksyttiin vuonna 2009.

Syysskuun alussa ulkoasiainministeriå nimitti ihmisoikeussuurlåhettilååksi Rauno Merisaaren, joka seurasi tehtåvåssåån Ann-Marie Nyroosia.

5.3.2 EDUSKUNTA

Vuoden varrella eduskunnassa on ollut esillå lukuisia asioita, jotka liittyvåt perus- ja ihmisoikeuksiin: Euroopan ja Suomen talouden ongelmat, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuudistus ja kuntajako esimerkkeinå. Keskustelua on kåyty myås esimerkiksi marjanpoimijoiden tyåolosuhteista ja Syyrian tilanteesta. Eduskunnan kåsittelysså olivat myås vainoamisen s�åttåminen rangaistavaksi sekå sananvapausrikoksia koskevien s�ånnåksien muuttaminen sananvapautta korostavaan suuntaan.

Eduskunnan tåysistunto valitsi 10. lokakuuta kansanedustaja Jussi Halla-ahon (ps.) Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan varajåseneksi. Valinta heråtti poikkeuksellisen paljon kritiikkiå kansanedustajien parissa osan heistå katsoessa, ettå Halla-aho, vuonna 2012 uskonrauhan rikkomisesta ja kiihottamisesta kansanryhmåå vastaan saamansa tuomion johdosta, oli sopimaton tehtåvåån ihmisoikeuksia ja suvaitsevaisuutta ediståvåsså jårjeståsså.

koråttåsarbete genom att faststålla de genomgående målen och spetsprojekten i mårnniskoråttåspolitik.

Statsrådet har dessutom en handlingsplan får grundlåggande och mårnskliga råttigheter får 2012–2013 och år fårankrad i regeringsprogrammet. Dårutåver har statsrådet åven andra program som år nåra fårknippade med mårnskliga råttigheter och som var i kraft 2013, till exempel handikappolitiska programmet (VAMPO 2010–2015), regeringens jåmstålldhetsprogram (2010–2015) och det politiska programmet får romer (ROMPO), som godkåndes 2009.

I bårjan av september utnåmnde utrikesministeriet Rauno Merisaari till mårnniskoråttåsbassadår. Han eftertrådde Ann-Marie Nyroos på posten.

5.3.2 RIKSDAGEN

Under året har riksdagen behandlat talrika frågor med anknytning till grundlåggande och mårnskliga råttigheter, till exempel Europas och Finlands ekonomiska problem, servicestruktur-reformen i social- och hålsovården och kommunindelningen. Riksdagen har debatterat bland annat bårplockarnas arbetsfårhållanden och situationen i Syrien. Åven en kriminalisering av fårfåljelse behandlades i riksdagen, liksom en åndring av beståmmelserna om yttrandefrihetsbrott som tillåter stårre yttrandefrihet.

Den 10 oktober utsåg riksdagens plenum den sannfinlåndska riksdagsledamoten Jussi Halla-aho till ersåttare i Finlands delegation i Europarådet. Valet våckte ovanligt mycket kritik bland riksdagsledamåterna, eftersom en del ansåg att Europarådet roll som en organisation som fråmjar mårnskliga råttigheter och tolerans stod i konflikt med den dom som Halla-aho fått får brott mot trosfriden och hets mot folkgrupp.

5.3.3 EUROOPAN UNIONI

Euroopan unionin perusoikeuskirja on ollut oikeudellisesti sitova 1. joulukuuta 2009 lähtien, kun Lissabonin sopimus tuli voimaan. Perusoikeuskirjassa vahvistetaan Euroopan yhteisiin arvoihin ja perustuslakiperinteeseen pohjautuvat perusoikeudet, kuten sananvapaus ja henkilötietojen suoja. Perusoikeuskirja on osoitettu ensisijaisesti EU:n toimielimille. Se täydentää kansallisia järjestelmiä, mutta ei korvaa niitä. Jäsenvaltioiden on noudatettava omaa perustuslakiaan ja siinä säädettyjä perusoikeuksia. Jäsenvaltioita perusoikeuskirja sitoo ainoastaan silloin, kun ne toteuttavat EU:n politiikkaa ja soveltavat EU:n lainsäädäntöä kansallisella tasolla.

Komissiolla on myös vuonna 2010 hyväksytty strategia perusoikeuskirjan tosiasiallisen täytäntöönpanon varmistamiseksi. Samassa yhteydessä laadittiin ns. perusoikeuksien tarkistuslista, jonka avulla arvioidaan komission esittämien lainsäädäntöehdotusten vaikutuksia perusoikeuksiin.

EU:n tuomioistuimet (unionin tuomioistuin, yleinen tuomioistuin ja virkamiestuomioistuin) viittaavat tuomioidensa perusteluissa yhä useammin perusoikeuskirjaan. Vuonna 2011 tällaisia viittauksia oli 43 tuomiossa, ja vuonna 2012 jo 87. Vuonna 2013 EU:n tuomioistuimet viittasivat perusoikeuskirjaan 114 tuomiossa, mikä on lähes kolminkertainen määrä vuoteen 2011 verrattuna.

Myös kansalliset tuomioistuimet viittaavat perusoikeuskirjaan yhä useammin silloin, kun ne esittävät unionin tuomioistuimelle ns. ennakkoratkaisupyyntöjä. Vuonna 2012 tällaisia pyyntöjä tehtiin 41, mikä merkitsi 65 prosentin lisäystä vuoteen 2011 verrattuna (27 pyyntöä). Vuonna 2013 ennakkoratkaisupyyntöjen määrä pysyi ennallaan eli niitä tehtiin 41.

Unionin tuomioistuimen suuren jaoston helmikuun 26. päivänä 2013 antama kiistelty Åkerberg Fransson -tuomio tarkensi perusoikeuskirjan soveltamisalaa silloin, kun EU:n oikeutta sovelletaan kansallisella tasolla. Tuomioistuin

5.3.3 EUROPEISKA UNIONEN

Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna har varit juridiskt bindande sedan 1 december 2009 då Lissabonfördraget trädde i kraft. I stadgan om de grundläggande rättigheterna fastställs de grundläggande rättigheterna, som bygger på Europas gemensamma värden och grundlagstradition, såsom yttrandefrihet och skyddet av personuppgifter. Stadgan riktar sig främst till EU:s organ. Den kompletterar, men ersätter inte de nationella systemen. Medlemsstaterna ska följa sin egen grundlag och de grundläggande rättigheter som stadgas i den. Stadgan om de grundläggande rättigheterna binder medlemsstaterna endast då de verkställer EU:s politik och tillämpar EU:s lagstiftning på nationell nivå.

Kommissionen har också en strategi som godkändes 2010 för hur stadgan ska genomföras. Samtidigt uppgjordes en så kallad checklista för de grundläggande rättigheterna, med hjälp av vilken man granskar alla kommissionens lagförslag för att se till att dessa respekterar de grundläggande rättigheterna.

EU:s domstolar (unionens domstol, tribunalen och personaldomstolen) åberopar allt oftare stadgan om de grundläggande rättigheterna i sina domar. Antalet beslut som åberopar stadgan i sina resonemang steg från 43 år 2011 till 87 år 2012. År 2013 citerades stadgan i 114 beslut, vilket är nästan tre gånger så många som 2011.

På samma sätt har de nationella domstolarna också allt oftare hänvisat till stadgan i sina frågor till EU-domstolen (förhandsavgöranden). År 2012 ökade hänvisningarna med över 65 procent jämfört med 2011, från 27 till 41. År 2013 stannade antalet hänvisningar på 41.

Den omdebatterade Åkerberg Fransson-domen, som EU-domstolens stora utskott gav den 26 februari 2013, preciserade tillämpningsområdet för stadgan om de grundläggande rättigheterna när EU-rätt tillämpas på nationell nivå. EU-domstolen ansåg att den så kallade

katsoi, ettei ns. Ne bis in idem -periaate (kielto syyttää ja rangaista kahdesti), ole esteenä sille, että jäsenvaltio määrää saman teon eli tapauksessa veropetoksen perusteella ensin verotuksellisen seuraamuksen ja sitten rikosoikeudellisen seuraamuksen, jos verotuksellinen seuraamus ei ole luonteeltaan rikosoikeudellinen.

Komissio käynnisti vuonna 2013 myös sellaisia rikkomusmenettelyitä jäsenmaita vastaan joissa perusoikeuskirjassa vahvistetuilla perusoikeuksilla oli merkitystä. Komissio esimerkiksi varmisti rikkomisesta johtuvan menettelyn päätteeksi, että Itävallan tietosuojaviranomainen ei enää kuulu liittokanslerinvirastoon, vaan se on riippumaton elin, jolla on oma talousarvio ja oma henkilöstö. Unkari puolestaan toteutti maaliskuussa 2013 toimenpiteitä noudattaakseen unionin tuomioistuimen tuomiota, joka koski 274 tuomarin pakottamista varhaiseläkkeelle (MEMO/12/832).

Komissio osoitti 21.1.2013 Suomelle tiedustelun, jossa se totesi, että Suomen kansallinen lainsäädäntö ei ole yhdenmukainen rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta annetun neuvoston direktiivin kanssa. Komission näkemyksen mukaan Suomessa ei ole elintä, jonka toimivaltaan nimenomaisesti kuuluisi direktiivin 13 artiklassa tarkoitettu syrjinnän uhrien itsenäinen avustaminen näiden tekemiä syrjintävalituksia tutkittaessa, kun kyseessä on työelämään liittyvä syrjintä.

Tutkittuaan Suomen vastauksen komissio katsoi, että asia oli ratkaisematta ja aloitti rikkomusmenettelyn. Suomi kiisti 20.6. lähetetyn virallisen huomautuksen Suomelle, jonka jälkeen 21.11. komissio antoi asiasta perustellun lausunnon (2013/2084).

Komission kertomuksesta selviää myös, että kansalaiset ovat erittäin kiinnostuneita perusoikeuskysymyksistä. Europe Direct-neuvontapalveluun vuoden 2013 aikana saapuneiden, perusoikeuksia koskevien yhteydenottojen tavallisimpia aiheita olivat oikeus liikkua ja oleskella vapaasti (48 % kaikista yhteydenotoista), kuluttajan oikeudet (12 %), oikeudellinen yh-

principen Ne bis in idem (rätten att inte bli lagförd eller straffad två gånger för samma brott), inte utgör ett hinder för att en medlemsstat för samma gärning, i detta fall skattebedrägeri, först utfärdar en beskattningssmässig och sedan en straffrättslig påföljd, om skattepåföljden inte är straffrättslig till sin karaktär.

Kommissionen inledde 2013 också sådana överträdelseförfaranden mot medlemsstater där grundläggande rättigheter spelat en roll. Efter en prövning i domstol såg kommissionen till exempel till att Österrikes dataskyddsmyndighet skildes från det federala kanslersämbetet, och fick egen budget och personal och därigenom blev oberoende. Ungern vidtog för sin del åtgärder i mars 2013 för att följa domstolens dom angående påtvingad förtidspensionering av 274 domare (MEMO/12/832).

Den 21.1.2013 riktade kommissionen en förfrågan till Finland där den konstaterade att Finlands nationella lagstiftning inte är förenlig med direktivet om genomförandet av principen för likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung.

Kommissionen anser att Finland inte har ett sådant organ med den uttryckliga befogenhet som nämns i direktivets artikel 13 att självständigt biträda offer för diskriminering när deras klagomål om diskriminering undersöks i fråga om diskriminering i arbetslivet.

Efter att ha granskat Finlands svar ansåg kommissionen att ärendet var oavgjort och inledde ett överträdelseförfarande. Finland bestred det formella yttrandet av 20.6 varefter kommissionen gav ett omotiverat yttrande (2013/2084) i saken.

Kommissionens rapport om tillämpningen av stadgan om de grundläggande rättigheterna avslöjar även att intresset bland medborgarna för de här rättigheterna är stort: Under 2013 var de frågor som oftast togs upp av medborgare i deras kontakter med rådgivningstjänsten Europa direkt fri rörlighet och bosättning (48 % av det totala antalet förfrågningar), konsumenträttigheter (12 %), rättsligt samarbete (11 %), frågor som rör medborgarskap (10 %), icke-dis-

teistyö (11 %), kansalaisuusksymykset (10 %), syrjinnän torjuminen ja sosiaaliset oikeudet (5 %) sekä tietosuojat (4 %).

Ihmisoikeudet yritystoiminnassa -teemaan liittyen EU:n komissio ehdotti vuonna 2013, että yrityksen toimintakertomuksen osana tulisi olla selvitys, joka sisältää tietojen ympäristönsuojelusta, työntekijöistä ja sosiaalisista asioista sekä ihmisoikeuksien kunnioittamisesta ja korruption torjunnasta ja lahjonnasta. Hallitus lähetti eduskunnalle asiasta kirjelmän 26.6.2013.

Yhteiskuntavastuuta koskevassa tiedonannossaan (2011–2014) komissio toivoi jäsenvaltioiden laativan YK:n ihmisoikeuksia ja yritystoimintaa koskevien periaatteiden kansallisen toimeenpanosuunnitelman. Suunnitelmia odotettiin vuoden 2013 aikana. Suomen osalta valtioneuvoston asettaman työryhmän määräaika asetettiin maaliskuun loppuun 2014.

EU:n komissiossa oikeusasioden pääosastolla perusoikeusyksikön päällikkönä toimiva suomalainen Salla Saastamoinen sai läheisen suomalaisen kollegan, kun komissioon syrjinnän vastaisen työn kansalliseksi asiantuntijaksi nimettiin toukokuun alusta Miranda Vuolasranta, joka on aiemmin toiminut Suomen kansallisen asiantuntijana Euroopan neuvostossa ja kansainvälisistä romanikysymyksistä vastaavana ylitarkastajana ulkoministeriössä. Vuolasrannan uusi tehtävä on komission oikeusasioden pääosaston syrjinnän vastaisen työn toimintayksikössä.

Euroopan unionin perusoikeusvirasto

Vuoden 2007 maaliskuussa toimintansa aloittaneen viraston tavoitteena on tarjota perusoikeuksia koskevaa apua ja asiantuntemusta yhteisön toimielimille sekä Euroopan unionin jäsenvaltioille. Virasto kerää ja levittää tietoa perusoikeuksista yhteisön toimivaltaan kuuluvilla aloilla, osallistuu standardien kehittämiseen,

kriminering och sociala rättigheter (5 %) samt uppgiftsskydd (4 %).

Med anknytning till temat mänskliga rättigheter i företagsverksamhet föreslog EU-kommissionen 2013 att företagen till sin årsberättelse bifogar en redogörelse om miljöskydd, personalen och sociala ärenden samt om respekten för de mänskliga rättigheterna och om korruptionsbekämpning och mutor. Regeringen skickade en skrivelse till riksdagen om ärendet 26.6.2013.

I sitt meddelande om företagens sociala ansvar (2011–2014) önskade kommissionen att medlemsstaterna gör upp en nationell handlingsplan för principerna för FN:s mänskliga rättigheter och företagsverksamhet. Planerna inväntades under 2013. Finland satte tidsfristen för den av statsrådet tillsatta arbetsgruppen till slutet av mars 2014.

Finländaren Salla Saastamoinen, som arbetar som chef för kommissionens generaldirektorat för rättsliga frågor, fick en nära kollega i början av maj då Miranda Vuolasranta utnämndes till nationell sakkunnig för arbetet för icke-diskriminering. Vuolasranta har tidigare varit Finlands nationella rådgivare i Europarådet och överinspektör vid utrikesministeriet med ansvar för romfrågor. Vuolasrantas nya uppdrag är på verksamhetsenheten för arbetet för icke-diskriminering vid kommissionens generaldirektorat för rättsliga frågor.

Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter

Syftet för byrån, som inledde sin verksamhet i mars 2007, är att ge EU:s institutioner och organ samt medlemsstaterna underlag och sakkunskap om grundläggande rättigheter i samband med att de genomför gemenskapens lagstiftning. Byrån samlar in och sprider uppgif-

laatii lausuntoja ja tuottaa erilaisia tutkimuksia ja selvityksiä. Vuonna 2013 se julkaisi tutkimuksia ja selvityksiä seuraavista aiheista:

- Epätasa-arvo ja moniperustainen syrjintä terveydenhuoltoon pääsyssä ja terveydenhuollon laadussa
- Perusoikeudet Euroopan eteläisten merialueiden rajoilla
- Kehitysvammaisten ja mielenterveysongelmaisten henkilöiden oikeuskelpoisuus
- Lesbojen, homoseksuaalisten, biseksuaalisten ja transsukupuolisten henkilöiden asema EU:ssa
- EU:n sisäinen solidaarisuus ja Frontex: perusoikeushaasteita
- Juutalaisiin kohdistuva syrjintä ja viharikokset EU:n jäsenvaltioissa
- Rasismi, syrjintä, suvaitsemattomuus ja ääri liikkeit: mitä voidaan oppia Kreikan ja Unkarin kokemuksista

Euroopan unionin perusoikeusviraston vuosikonferenssi käsitteli viharikoksia.

Perusoikeusviraston hallintoneuvoston puheenjohtajana jatkoi vuonna 2013 eduskunnan apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin.

5.3.4

YHDISTYNEET KANSAKUNNAT

YK:n ihmisoikeustoiminta keskittyy Geneveen, jossa sijaitsee paitsi ihmisoikeusneuvoston ja sopimusvalvontaelinten kokoukset, myös valtaosa YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimistosta (OHCHR). Ihmisoikeusvaltuutettuna toimivan Navi (Navanethem) Pillayn toinen kausi päättyi vuonna 2014.

YK:n ihmisoikeusneuvosto (vuoteen 2006 asti ihmisoikeustoimikunta) koostuu 47 YK:n jäsenvaltion edustajasta, jotka valitaan alueellista ryhmistä kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Ihmisoikeusneuvosto kokoontuu vuosittain yhteensä vähintään 10 viikkoa kestäviin istuntoihin maaliskuu-, kesä- ja syyskuussa. Vuonna 2013

ter om de grundläggande rättigheterna inom EU:s behörighetsområden, deltar i att utveckla standarder, utarbetar utlåtanden och producerar olika utredningar och rapporter. År 2013 gav byrån ut utredningar och rapporter om följande teman:

- Ojämlikhet och diskriminering på flera grunder i tillgängligheten till hälsovård och i hälsovårdens kvalitet
- De grundläggande rättigheterna vid gränserna till Europas sydliga havsområden
- Rättsförmågan hos personer med utvecklingsstörning och psykiska problem
- Lesbiska, homosexuella, bisexuella och transkönade personers ställning i EU
- EU:s inre solidaritet och Frontex: utmaningar för de grundläggande rättigheterna
- Diskriminering och hatbrott gentemot judar i EU:s medlemsstater
- Rasism, diskriminering, intolerans och extremrörelser: vad kan vi lära oss av Grekland och Ungerns erfarenheter?

Byråns årskonferens behandlade hatbrott.

Riksdagens biträdande justitieombudsman Maija Sakslin fortsatte som styrelseordförande för Byrån för grundläggande rättigheter 2013.

5.3.4

FÖRENTA NATIONERNA

FN:s arbete för de mänskliga rättigheterna är koncentrerat till Genève – där finns både människorättsrådets och tillsynsorganens möteslokaler och även merparten av byrån för FN:s högkommissionär för mänskliga rättigheter (OHCHR). Uppdraget som högkommissionär innehas av Navi (Navanethem) Pillay, vars andra mandatperiod avslutas 2014.

FN:s människorättsråd (som fram till 2006 hette kommissionen för mänskliga rättigheter) består av representanterna för de 47 medlemsländerna i FN. De väljs från regionala grupper för tre år i sänder. Människorättsrådet samlas

pidetyt istunnot olivat järjestyksessään 22.–24. Istunnoissa käsitellään sekä maakohtaisia kysymyksiä että määrättyjä teemoja. Vuonna 2013 neuvoston asialistalla erityistä huomiota vaatineita ihmisoikeustilanteita olivat mm. Iranin, Syyrian, Malin, Myanmarin ja Pohjois-Korean tilanteet. Temaattisista kysymyksistä voidaan mainita muun muassa vammaisten henkilöiden oikeus työhön, vähemmistöjen oikeudet, taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen sekä ihmisoikeuspuolustajien oikeudet. Ihmisoikeusneuvoston vuosiraportti 2013 (A/68/53) on luettavissa YK:n kotisivuilla.

Vuosien 2008–2011 välillä kaikki YK:n jäsenvaltiot olivat vuorollaan tarkastelun kohteena ensimmäisen kerran ihmisoikeusneuvoston nk. määräaikaistarkastelu-prosessissa (UPR). UPR-istunnot pidetään kolme kertaa vuodessa, kestoltaan kukin istunto on kahden viikon mittainen. Vuodesta 2012 lähtien on ollut käynnissä toinen maakerros. Suomi on ollut kummallakin kierroksella ensimmäisten tarkasteltavien maiden joukossa.

Ihmisoikeussopimusten toimeenpanoa valvovat komiteat istuvat vuosittain säännömukaisesti käsittelemään kyseisen sopimuksen ratifioineiden valtioiden maaraaportteja ja/tai väitettyjä sopimusloukkauksia koskevia valituksia. Lisäksi ne mm. valmistelevat sopimusmääräysten sisältöä ja tulkintaa koskevia nk. yleiskommentteja. Vuonna 2013 hyväksyttiin seuraavat yleiskommentit:

Rotusyrjintäkomitea (CERD):

- yleiskommentti 35 koskien rasistisen vihapuheen vastustamista

Naisten oikeuksien komitea (CEDAW)

- yleiskommentti 29 koskien avioliiton, perhesuhteiden ja niiden purkautumisen taloudellisia seurauksia
- yleiskommentti 30 koskien naisten asemaa ja oikeuksia konfliktien ehkäisyssä, konflikteissa ja konfliktien jälkeisissä tilanteissa

Ärlligen till sessioner på sammanlagt 10 veckor i mars, juni och september. Sessionerna som hölls 2013 var de 22:e–24:e i ordningen. Vid sessionerna behandlas både frågor som rör specifika länder och bestämda teman. Människorättslägen som krävde särskild uppmärksamhet på rådets agenda var bland annat situationerna i Iran, Syrien, Mali, Burma och Nordkorea. Av de tematiska frågorna kan man nämna till exempel rätten till arbete för personer med funktionsnedsättning, minoriteters rättigheter, förverkligandet av de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna samt människorättsförsvarens rättigheter. Människorättsrådets årsrapport 2013 (A/68/53) finns att läsa på FN:s webbplats.

Mellan åren 2008 och 2011 var alla FN:s medlemsländer i tur och ordning föremål för granskning i människorättsrådets så kallade process för periodisk granskning (UPR). UPR-sessionerna hålls tre gånger per år och varje session tar två veckor. Sedan 2012 pågår den andra landgenomgången. Finland har hört till de första granskade länderna i bägge genomgångarna.

Kommittéerna som bevakar genomförandet av människorättskonventionerna sammanträder regelbundet för att gå igenom landrapporterna och/eller påstådda människorättskränkningar från de länder som ratificerat konventionen i fråga. Vidare bereder de så kallade allmänna kommentarer till innehållet i konventionsbestämmelserna och tolkningen av dem. År 2013 antogs följande allmänna kommentarer:

Kommittén mot rasdiskriminering (CERD):

- allmän kommentar 35 om bekämpning av rasistisk hatretorik

Kommittén för kvinnors rättigheter (CEDAW)

- allmän kommentar 29 angående ekonomiska följder av äktenskap, familjerelationer och upplösning av dem
- allmän kommentar 30 angående kvinnors ställning och rättigheter i förebyggande av konflikter, konflikter och i situationer efter konflikter

Lapsen oikeuksien komitea (CRC)

- yleiskommentti 14 koskien lapsen oikeutta hänen etunsa ensisijaiseen huomioimiseen
- yleiskommentti 15 koskien lapsen oikeutta nauttia parhaasta mahdollisesta terveydentilasta
- yleiskommentti 16 koskien valtion velvollisuuksia suhteessa yritystoiminnan lapsivaikeuksiin
- yleiskommentti 17 koskien lapsen oikeutta vapaa-aikaan, leikkiin ja kulttuuriin

Siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksia käsittelevä komitea (CMW)

- yleiskommentti 2 koskien siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksia sääntelemättömissä olosuhteissa

Suomen em. komiteoissa käsiteltyjä raportteja on esitelty kohdassa 2.5.3.

Joulukuun alussa Genevessä järjestettiin toista kertaa ihmisoikeuksia ja yritystoimintaa monipuolisesti käsittelevä suuri kokous (Forum of Business and Human Rights). Tapahtuma on vuotuinen. Ihmisoikeuskeskus osallistui ensimmäiseen foorumiin vuonna 2012. Vuonna 2013 järjestettiin saman aikaan Dublinissa ihmisoikeuskasvatusta koskeva kansainvälinen seminaari, johon Ihmisoikeuskeskus osallistui.

Liisa Kauppinen vastaanotti YK:n ihmisoikeuspalkinnon New Yorkissa kansainvälisenä ihmisoikeuksien päivänä 10. joulukuuta.

Kuurojen oikeuksien puolesta työtä tehnyt **Liisa Kauppinen** vastaanotti YK:n ihmisoikeuspalkinnon New Yorkissa kansainvälisenä ihmisoikeuksien päivänä 10. joulukuuta. Hän on ensimmäinen suomalainen, jolle palkinto on myönnetty. Kauppinen on toiminut muun muassa Kuurojen liiton toiminnanjohtajana, Kuurojen maailmanliiton pääsihteerinä ja erilaisissa neuvonantajana tehtävissä YK:ssa. Hän on työskennellyt myös

Barnrättighetskommittén (CRC)

- allmän kommentar 14 angående barnets rätt till att dess bästa alltid kommer i främsta rummet
- allmän kommentar 15 angående barnets rätt till bästa möjliga hälsa
- allmän kommentar 16 angående statens skyldigheter i förhållande till företagsverksamhetens effekter på barn
- allmän kommentar 17 angående barnets rätt till fritid, lek och kultur

Kommittén för migrantarbetares och deras familjers rättigheter (CMW)

- allmän kommentar 2 angående migrantarbetares och deras familjers rättigheter i oreglerade förhållanden

Finlands rapporter till ovan nämnda kommittéer har behandlats i punkt 2.5.3.

I början av december ordnades i Genève för andra gången ett stort möte som på ett mångsidigt sätt behandlade mänskliga rättigheter och företagsverksamhet (Forum of Business and Human Rights). Mötet arrangeras årligen. Människorättscentret deltog i det första forumet 2012. År 2013 sammanföll mötet med ett internationellt seminarium om människorättsfostran i Dublin, i vilket Människorättscentret deltog i stället.

Liisa Kauppinen tog emot FN:s människorättspris i New York på internationella dagen för mänskliga rättigheter den 10 december.

Liisa Kauppinen, som arbetat för dövas rättigheter, tilldelades FN:s människorättspris i New York på internationella dagen för mänskliga rättigheter den 10 december. Hon är den första finländaren att få priset. Kauppinen har arbetat bland annat som verksamhetsledare för Finlands dövas förbund, generalsekreterare för Dövas världsförbund och innehaft olika rådgiv-

naisten, erityisesti vammaisten, oikeuksien edistämiseksi.

5.3.5

EUROOPAN NEUVOSTO

Euroopan neuvoston pääsihteerin Thorbjørn Jaglandin mukaan ihmisoikeudet, demokratia ja oikeusvaltio kohtaavat nyt eurooppalaisittain ennennäkemättömän kriisin sitten kylmän sodan päättymisen. Vakavat ihmisoikeusloukkaukset, kuten korruptio, syytesuoja, rankaisemattomuus, ihmiskauppa, rasismi, vihapuhe ja syrjintä, yleistyvät koko maanosassa. Ihmisoikeudet ovat uhattuina myös talouskriisin ja kasvavan eriarvoistumisen seurauksena.

Toisaalta EN on jo saavuttanut merkittäviä tuloksia usealla alalla: ratkaisua odottavien EIT-tapausten määrä on laskussa, yksilön oikeus vedota EIT:een on turvattu ja projektiluontoisia, entistä fokusoituneempia yhteistyöohjelmia toteutetaan useissa jäsenvaltioissa. Myös EU:n liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen on valmisteilla.

Ihmisoikeuksien johtokomitea, CDDH

EN:n ihmisoikeuksien johtokomitea toimii yhtenä 26:sta ministerikomitean työtä valmislevasta johtokomiteasta. Sen tehtävänä on valmistella päätöksiä, joilla kehitetään ihmisoikeuksien suojaa EN:n 47 jäsenvaltiossa.

Vuonna 2013 ihmisoikeuksien johtokomitea laati 4 suositusta:

- Suositus 2017 koskien nanoteknologiaa ja sen vaikutuksia kansanterveyteen ja ympäristöön
- Suositus 2016 koskien Euroopan rajavaltavirasto Frontexin ihmisoikeusvastuuta
- Suositus 2015 koskien nuorten päästyä perusoikeuksiin
- Suositus 2010 koskien siirtolaisuuteen ja pakolaisuuteen liittyviä kohonneita jännitteitä itäisen Välimeren alueella

vande uppdrag inom FN. Hon har arbetat för att främja kvinnors rättigheter, särskilt för kvinnor med funktionsnedsättning.

5.3.5

EUROPARÅDET

Europarådets generalsekreterare Thorbjørn Jagland säger att de mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstaten nu står inför en kris som i europeiskt perspektiv är utan like sedan kalla krigets slut. De allvarliga mänsklikorättskränkningarna, som korruption, åtal-simmunitet, straffrihet, rasism, hatretorik och diskriminering, breder ut sig i hela världsdelen. De mänskliga rättigheterna är hotade också till följd av den ekonomiska krisen och den växande ojämlikheten.

Samtidigt har Europarådet uppnått betydande resultat på många områden: antalet ärenden som väntar på avgörande i Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna minskar, enskildas rätt att vädja till domstolen är tryggad och i många medlemsländer genomförs allt mer fokuserade samarbetsprogram av projektnatur. Även EU:s anslutning till Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna är under beredning.

Styrkommittén för mänskliga rättigheter, CDDH

Europarådets styrkommitté för mänskliga rättigheter är en av 26 styrkommittéer som bereder ministerkommitténs arbete. Den har i uppgift att bereda beslut för att förbättra skyddet av de mänskliga rättigheterna i Europarådets 47 medlemsstater.

År 2013 utarbetade Styrkommittén för mänskliga rättigheter 4 rekommendationer

- Rekommendation 2017 om nanoteknologi och dess verkningar för folkhälsan och miljön.
- Rekommendation 2016 om EU:s gränsbyrå Frontex ansvar för mänskliga rättigheter

Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu
Vuodesta 1999 toimineen Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun tehtävänä on edistää ihmisoikeuskoulutusta ja tietoisuutta ihmisoikeuksien kunnioittamisesta yleensä. Hän myös neuvoo jäsenvaltioita ja kansalaisia ja voi kiinnittää valtion huomion puutteisiin lainsäädännössä tai käytännöissä. Hän toimii tehtävässään riippumattomasti ja puolueettomasti.

Vuonna 2013 valtuutettu teki 23 maavierailua ja julkaisi 2 temaattista raporttia, joista "Oikeus lähteä maasta" kohdistuu ennen kaikkea sellaisiin jäsenvaltioihin, jotka rajoittavat tätä oikeutta. Toinen raporteista käsittelee ihmisoikeuksien suojelua taloudellisesti vaikeina aikoina. Siihen on koottu hyviä käytänteitä, joilla talouden tasapainottamiseen tähtääviä toimia voidaan toteuttaa ihmisoikeuksia kunnioittavalla tavalla.

Valtuutettu oli yhteydessä tiedotusvälineisiin liittyen niiden toimintaan vuonna 2013 kahdessa tapauksessa, joissa romaniperheiden huostasta löydettiin vaaleita lapsia. Valtuutettu kertoi olleensa syvästi järkyttynyt tavasta, jolla media käsitteli aihetta, ei vain niissä kahdessa maassa, joissa tapaukset tulivat ilmi, vaan koko Euroopan alueella. Media korosti tapauksissa vanhempien etnisyyttä ja tutkimatta asiaa päätyi esittämään ikään kuin itsestään selvyytenä, että lapset on viety heidän oikeilta vanhemmiltaan, tai että tapauksiin liittyy muulla tavalla jotakin laitonta tai vähintään epäeettistä toimintaa.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuinta koskeva uudistus

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen uudistamista käsittelevä komitea esitti loppuvuodesta 2013 avoimen kutsun toimittaa tietoa, ehdotuksia ja näkemyksiä koskien Euroopan ihmisoikeussopimusta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuinta koskevan järjestelmän uudistamista pidemmällä ajanjaksolla. Uudistuksen taustalla on muun muassa tuomioistuimen ruuhkautuminen.

Prosessi on jatkoa huhtikuussa 2012 hyväksytylle Brightonin julistukselle, jossa on

- Rekommandation 2015 om ungdomars tillgång till mänskliga rättigheter
- Rekommandation 2010 om de ökade spänningarna i östra Medelhavsområdet med anledning av migration och flyktingskap

Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter

Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter, som har verkat sedan 1999, har som uppgift att främja människorättsfostran och den allmänna kännedomen om respekten för de mänskliga rättigheterna. Kommissionären informerar också medlemsstater och medborgare och kan fästa en stats uppmärksamhet på brister i lagstiftning eller förfaranden. Kommissionären bör vara oberoende och neutral.

År 2013 gjorde kommissionären 23 besök i olika länder och publicerade två tematiska rapporter, av vilka "Rätten att lämna landet" riktar sig främst till sådana medlemsländer som begränsar den här rätten. Den andra rapporten behandlar skyddet av de mänskliga rättigheterna i ekonomiskt svåra tider. Den innehåller en samling goda förfaranden, med vilka åtgärder för att balansera ekonomin kan vidtas på sätt som respekterar de mänskliga rättigheterna.

Kommissionären hade kontakt med massmedierna med anledning av deras agerande 2013 i två fall där blonda barn påträffades hos romska familjer. Kommissionären sade sig ha varit djupt upprörd över det sätt på vilket medierna behandlade ämnet, inte bara i de två länder där händelserna skedde, utan i hela Europa. Medierna betonade föräldrarnas etnicitet och lät utan att undersöka saken påskina att barnen självklart hade tagits ifrån sina biologiska föräldrar eller att det låg något annat olagligt eller åtminstone oetiskt i fallen.

Reformen av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna

Kommittén som behandlar reformen av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) gick i slutet av 2013 ut med en öppen inbjudan för att få information,

pyydetty jäsenvaltioita tarkastelemaan ihmisoikeussopimusjärjestelmän tulevaisuutta ja ihmisoikeustuomioistuimen roolia. Ehdotukset ja näkemykset voivat käsitellä Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja ihmisoikeustuomioistuimen roolia ja haasteita tulevaisuudessa, tuomioistuimen kehittämistä, tuomioiden täytäntöönpanoprosessia tai esimerkiksi korvausten maksamista sopimusloukkauksista.

Komitea käsittelee ehdotuksia vuonna 2014 työryhmässä, joka koostuu jäsenvaltioiden edustajista sekä ulkopuolisista asiantuntijoista. Prosessin tulokset liitetään Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien johtokomitean raporttiin, joka annetaan Euroopan neuvoston ministerikomitealle 15. huhtikuuta 2015 mennessä.

Vuonna 2013 hyväksyttiin valitusten muo-
dollisia tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä
tiukentava muutos (tuomioistuimen työjärjestys,
sääntö 47). Se sisälsi kaksi keskeistä uudistus-
ta. Ensinnäkin valitus tulee tehdä virallisella
lomakkeella, eikä vapaamuotoisia hakemuksia
enää rekisteröidä. Toiseksi 6 kk:n valitusajan
katkeaminen (laskettuna ylimmän kansallisen
oikeusasteen ratkaisusta) edellyttää, että valitus
sisältää kaikki valituslomakkeessa yksilöidyt
tiedot asiakirjaliitteineen. Pelkän kaavakkeen
lähettäminen ja myöhempi täydentäminen ei si-
ten riitä. Lisäksi lisätietojen määrä rajoitettiin 20
sivuun (viralliset liitteet pois lukien). Uudistukset
astuivat voimaan vuoden 2014 alussa.

5.3.6 EUROOPAN TURVALLISUUS- JA YHTEISTYÖ- JÄRJESTÖ

Demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimisto

Etyjin demokraattisten instituutioiden ja ih-
misoikeuksien toimiston (Office of Democratic
Institutions and Human Rights, ODIHR) vuosit-
tainen päätapahtuma on syysisin Varsovassa
järjestettävä 10 päivää kestävä nk. inhimillisen
ulottuvuuden kokous (HDIM). Kokouksessa on
ainutlaatuinen tilaisuus käydä vuoropuhelua

förslag eller synpunkter på en långsiktig reform
av systemet för Europeiska konventionen om
mänskliga rättigheter och Europadomstolen.

Processen utgör en fortsättning på Brigh-
tondeklarationen som antogs i april 2012. I
den uppmanades medlemsstaterna att granska
framtiden för det europeiska konventionssyste-
met för de mänskliga rättigheterna och männis-
korättsdomstolens roll. Förslagen och synpunk-
terna kan behandla Europakonventionens och
domstolens roll och utmaningar i framtiden, en
utveckling av domstolen, verkställandet av do-
marna eller till exempel betalning av ersättning
för kränkningar mot konventionen.

Kommittén behandlar förslagen 2014 i en ar-
betsgrupp som består av medlemsstaternas fö-
reträdare och utomstående experter. Resultaten
av processen bifogas till en rapport som Euro-
parådets styrkommitté för mänskliga rättigheter
sammanställer och överlämnar till Europarådets
ministerkommitté senast den 15 april 2015.

År 2013 godkändes en ändring (domsto-
lens arbetsordning, regel 47) som skärper
de formella förutsättningarna för klagomåls
upptagande till behandling. Den innehåller två
viktiga reformer. För det första bör klagomålet
göras på ett officiellt klagoförklar, fritt formu-
lerade ansökningar registreras inte längre. För
det andra slutar sexmånadersfristen (räknad
från det nationella beslutet i högsta instans)
löpa först då klagomålet innehåller alla de i
klagoförklar efterfrågade uppgifterna samt
bilagor. Det räcker alltså inte att bara skicka in
förklar och komplettera det senare. Därutö-
ver begränsades mängden tilläggsuppgifter till
20 sidor (officiella bilagor inte medräknade).
Reformerna trädde i kraft i början av 2014.

5.3.6 ORGANISATIONEN FÖR SÄKERHET OCH SAMARBETE I EUROPA

Byrån för demokratiska institutioner och mänsk- liga rättigheter

OSSE:s byrå för demokratiska institutioner och

ihmisoikeusaiheista Etyjin jäsenvaltioiden, kansalaisyhteiskunnan ja muiden kansainvälisten järjestöjen kanssa. Vuoden 2013 kokouksessa käsiteltiin perusteellisesti muun muassa uskonnon- ja omantunnon vapautta, kokoontumisvapautta, oikeusvaltioperiaatetta sekä suvaitsevaisuutta ja syrjimättömyyttä.

Vähemmistövaltuutettu

Varatuomari, kansanedustaja, ihmisoikeusvaltuuskunnan jäsenenä toiminut Astrid Thors valittiin Etyjin vähemmistövaltuutetun tehtävään 20.8.2013 alkaen. Thorsin toimikausi kestää kolme vuotta.

Etyjin vähemmistövaltuutettu on konfliktinehkäisyn toimielin. Valtuutettu pyrkii ehkäisemään ja lievittämään jännitteitä, jotka liittyvät kansallisiin vähemmistöihin Etyjin alueella. Työssä korostuu hiljainen diplomatia ja eri osapuolten välisen yhteistyön tukeminen. Tavoitteena on puuttua jännitteisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Vähemmistövaltuutettu voi myös tarvittaessa kiinnittää Etyjin osanottajavaltioiden huomiota yksittäisiin huolta aiheuttaviin tilanteisiin.

Etyjin osanottajavaltiot sopivat vähemmistövaltuutetun tehtävistä vuonna 1992. Valtuutetun toimisto sijaitsee Haagissa, Alankomaissa. Astrid Thors seuraa vähemmistövaltuutettuna norjalaista Knut Vollebaekia. Thorsin henkilökohtaisena neuvonantajana toimikauden ensimmäisen vuoden aikana toimii virkavapaalle jäänyt Ihmisoikeuskeskuksen johtaja Sirpa Rautio.

5.3.7

KANSAINVÄLISET IHMISOIKEUSJÄRJESTÖT

Amnesty International

Amnesty International (AI) on vuonna 1961 perustettu kansainvälinen ihmisoikeusjärjestö, jolla on yli kolme miljoonaa jäsentä ja tukijaa yli 150 maassa. Amnesty määrittelee tehtävikseen tehdä ihmisoikeudet tunnetuiksi, tutkia vakavia ihmisoikeusloukkauksia, sekä kampanjoida

mänskliga rättigheter (Office of Democratic Institutions and Human Rights, ODIHR) ordnar sitt årliga huvudevenemang i Warszawa på hösten: ett tio dagar långt möte inom den så kallade mänskliga dimensionen (HDIM). Mötet är ett enastående tillfälle till dialog om olika mänskligkorättsteman med OSSE:s medlemsstater, det civila samhället och andra internationella organisationer. Vid mötet 2013 behandlade man ingående bland annat religions- och samvetsfrihet, församlingsfrihet, rättsstatsprincipen samt tolerans och icke-diskriminering.

Minoritetsombud

Häradshövdingen, riksdagsledamot och tidigare medlem i mänskligkorätsdelegationen Astrid Thors utsågs till OSSE:s minoritetsombud från 20.8.2013. Hennes mandatperiod är treårig.

OSSE:s minoritetsombud är ett konfliktförebyggande organ. Ombudet försöker förebygga och lindra spänningar i samband med nationella minoriteter i OSSE-området. Viktiga delar av arbetet utgörs av tyst diplomati och stöd till samarbete mellan olika parter. Målet är att ingripa i spänningar i ett så tidigt skede som möjligt. Minoritetsombudet kan vid behov också påkalla OSSE:s medlemsstaters uppmärksamhet om enskilda situationer förorsakar bekymmer.

OSSE:s medlemsstater enades om minoritetsombudets uppgifter 1992. Ombudets byrå är belägen i Haag, Nederländerna. Astrid Thors efterträder norrmannen Knut Vollebaek. Under det första året av Thors mandatperiod var Mänskligkorätscentrets tjänstlediga direktör Sirpa Rautio hennes personliga rådgivare.

5.3.7

INTERNATIONELLA MÄNNISKORÄTTSORGANISATIONER

Amnesty International

Amnesty International (AI) är en internationell organisation, grundad 1961, som arbetar för mänskliga rättigheter. Den har över tre miljoner medlemmar och bidragsgivare i över 150 län-

niitä vastaan kaikkialla maailmassa. AI tekee tutkimustyötä, seuraa ihmisoikeustilannetta eri maissa sekä raportoi ja kampanjoi niin maakoh- taisten kuin yksittäisten vakavien ihmisoikeus- loukkausten kohteeksi joutuneiden tilanteiden parantamiseksi. Myös ihmisoikeuskasvatus on yksi järjestön toiminnan painopisteitä. Kansain- välisen Amnestyn johtajana on vuodesta 2010 toiminut intialainen Salil Shetty.

Amnestyn pitkäaikaisella vaikuttamis- ja kampanjointityöllä voi nähdä olleen merkit- tävän roolin vuoden 2013 huhtikuussa hyväk- sytyn kansainvälisen asekauppasopimuksen aikaansaamisessa. Suomen eduskunta hyväksyi asekauppasopimuksen 16.12.2013 ja samalla erityislain, jonka mukaan Suomi tulee noudat- tamaan ihmisoikeusnäkökulmasta tärkeimpiä sopimusartikloita (6 ja 7) jo ennen sopimuksen virallista voimaan astumista. Amnestyn Suo- men osasto vaatii Suomea uudistamaan myös asevientivalvonnan.

Human Rights Watch

Human Rights Watch (HRW) on alun perin vuonna 1978 Helsinki Watch-järjestöstä alkunsa saanut ja alueellisten eri maanosien seurantaan erikoistuneiden komiteoiden kautta maailman- laajuiseksi toimintansa kasvattanut ihmisoike- usjärjestö. Human Rights Watch- nimen se otti käyttöön vuonna 1988. Järjestöllä on yli 400 toimihenkilöä ympäri maailmaa ja se tekee aktiivista yhteistyötä paikallisten ihmisoikeusoi- mijoiden kanssa. Alun perin ensisijaisesti kansa- lais- ja poliittisiin oikeuksiin ja ihmisoikeuksiin ja humanitaariseen oikeuteen konflikteissa keskit- tyneestä järjestöstä se on laajentanut toimintan- sa kattamaan myös taloudelliset, sivistykselliset ja sosiaaliset oikeudet sekä mm. ihmisoikeudet yritystoiminnassa. Järjestön raportointi on sekä maantieteellisesti että temaattisesti kattavaa. Vuonna 2013 se julkaisi vuosiraporttinsa ohella yli 70 erilaista raporttia koskien mm. Sotšin olympialaisiin liittyvää siirtotyöläisten hyväksi- käyttöä, Unkarin uuden perustuslain vaikutuk- sia, naisten oikeuksia uudessa Libyassa ja Sri Lankan turvallisuusjoukkojen tamilihin kohdis-

der. Amnesty anger som sin uppgift att öka kun- skapen om de mänskliga rättigheterna, under- söka allvarliga människorättskränkningar samt bedriva kampanjer mot de här kränkningarna i hela världen. AI gör utredningar, följer männis- korättsituationen i olika länder, rapporterar och bedriver kampanjer för att förbättra situationen i utsatta länder och för människor som blivit offer för allvarliga människorättskränkningar. Organi- sationen prioriterar också människorättsfostran i sin verksamhet. Amnesty Internationals general- sekreterare är sedan 2010 indiern Salil Shetty.

Amnestys långvariga påverkans- och kam- panjarbete kan anses ha spelat en betydande roll för tillkomsten av det internationella vapen- handelsfördraget som godkändes i april 2013. Finlands riksdag antog vapenhandelsfördraget 16.12.2013 och samtidigt en speciallag, enligt vilken Finland kommer att iakttä de ur männis- korättsperspektiv viktigaste fördragsartiklarna (6 och 7) redan innan fördraget officiellt träder i kraft. Amnestys Finlandsavdelning kräver att Finland också reviderar övervakningen av vapenexporten.

Human Rights Watch

Human Rights Watch (HRW) är en människo- rättsorganisation som fick sin början 1978 från organisationen Helsinki Watch och sedermera genom regionala kommittéer specialiserade på bevakningen av olika världsdelar vuxit till en global aktör. Namnet Human Rights Watch togs i bruk 1988. Organisationen har över 400 tjänstemän runtom i världen och bedriver ett aktivt samarbete med lokala människorätts- aktörer. Organisationen koncentrerade sig ursprungligen främst på medborgerliga och politiska rättigheter och mänskliga rättigheter och humanitär rätt i konflikter men har utvidgat sin verksamhet till ekonomiska, kulturella och sociala rättigheter samt bland annat mänskliga rättigheter i förtagsverksamhet. Organisationen bedriver en såväl geografiskt som tematiskt heltäckande rapportering. År 2013 gav Human Rights Watch vid sidan av sin årsrapport ut över 70 olika rapporter bland annat om utnyttjandet

tamaa seksuaalista väkivaltaa.

Human Rights Watchin johtajana on vuodesta 1987 lähtien toiminut yhdysvaltalainen Kenneth Roth.

Ihmisoikeusjärjestöjen kansainvälinen liitto, FIDH

Ihmisoikeusjärjestöjen kansainvälinen liitto, FIDH (International Federation for Human Rights) on 178:n eri puolilla maailmaa toimivan ihmisoikeusjärjestön kansainvälinen kattojärjestö, joka välittää ruohonjuuritasolla toimivien ihmisoikeuspuolustajien viestiä ennen kaikkea kansainvälisille hallitustenvälisille järjestöille.

FIDH ja sen monet jäsenjärjestöt käyttävät myös nk. strategista käräjäoikeutta yhtenä toimintamuotona. Vuonna 2013 FIDH oli mukana puolustamassa yli 850:tä ihmisoikeuskoukkauksen uhria yli 110:ssä oikeudenkäynnissä eri puolilla maailmaa. FIDH haastoi oikeuteen myös Yhdysvaltojen kansallisen turvallisuuspalvelun, NSA:n Ranskassa ja Belgiassa. FIDH haluaa tuomioistuinten ratkaistavaksi kysymyksen siitä, loukkasiko NSA ranskalaisten ja belgialaisten yksityisyydensuojaa kerätessään heistä tietoja PRISM-tiedusteluohjelman kautta. Tiedusteluohjelman olemassaolon paljasti kesäkuussa 2013 yhdysvaltain tiedustelupalvelun (CIA) ja kansallisen turvallisuuspalvelun entinen työntekijä, tekniikko Edward Snowden.

Monet FIDHin jäsenjärjestöissä toimivista ihmisoikeuspuolustajista ovat omassa maassaan johtavia ihmisoikeusaktivisteja - minkä vuoksi monia myös vainotaan. Vuonna 2013 vangittuina olivat edelleen Valko-Venäjällä Ales Bialiatski ja Bahrainissa Nabeel Rajab. FIDHin hallituksen puheenjohtajaksi valittiin vuonna 2013 iranilais-syntyinen Karim Lahidji, toiminnanjohtaja on ranskalainen Antoine Bernard. Ihmisoikeusliitto ry on FIDH:n suomalainen jäsenjärjestö.

av gästarbetare i samband med de olympiska spelen i Sotji, konsekvenser av den nya grundlagen i Ungern, kvinnors rättigheter i det nya Libyen och säkerhetsstyrkornas sexuella våld mot tamilerna i Sri Lanka.

Chef för Human Rights Watch är sedan 1987 amerikanen Kenneth Roth.

Internationella förbundet för mänskliga rättigheter, FIDH

Internationella förbundet för mänskliga rättigheter, FIDH (International Federation for Human Rights) är en internationell centralorganisation för 178 människorättsorganisationer över hela världen. Den är ett språkrör för människorättsaktivister på gräsrotsnivå gentemot främst internationella mellanstatliga organisationer.

FIDH och många av dess medlemsorganisationer utnyttjar så kallat strategiskt processande som en verksamhetsform. År 2013 deltog FIDH i försvaret av över 850 offer för människorättskränkningar i över 110 rättegångar i olika delar av världen. FIDH stämde också USA:s nationella säkerhetstjänst NSA i Frankrike och i Belgien. FIDH vill att domstolarna prövar frågan huruvida NSA kränkte fransmännens och belgarnas integritetsskydd när det samlade in uppgifter om dem via underrättelseprogrammet PRISM. Det var teknikern Edward Snowden, tidigare anställd vid USA:s underrättelsetjänst (CIA) och NSA, som i juni 2013 avslöjade att underrättelseprogrammet fanns.

Många av människorättsförsvarna i FIDH:s medlemsorganisationer är ledande människorättsaktivister i sina egna länder - och därför utsätts många för förföljelse. Aktivister som fortfarande var fängslade 2013 var Ales Bialiatski i Vitryssland och Nabeel Rajab i Bahrain. Den iranskbördiga Karim Lahidji utsågs i föl till styrelseordförande i FIDH. Fransmannen Antoine Bernard är verksamhetsledare. Förbundet för mänskliga rättigheter är FIDH:s finländska medlemsorganisation.

5.3.8 MUUTA

Perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvät väitökset
Vuonna 2013 tarkastettiin Suomessa ainakin kolme suoraan perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvää väitöskirjaa: Jari Pirjolan väitös "Dark and bright sides of human rights - towards pragmatic evaluation" Helsingin yliopistossa, Outi Anttilan väitös "Kohti tosiasiallista tasa-arvoa? Oikeustieteellinen tutkimus sukupuolisyrynnän kiellosta" Turun yliopistossa sekä Mikaela Heikkilän väitöskirja "Coping with International Atrocities through Criminal Law – A Study into the Typical Features of International Criminality and the Reflection of these Traits in International Criminal Law" Åbo Akademissa.

5.3.8 ÖVRIGT

Disputationer om grundläggande och mänskliga rättigheter
År 2013 granskades åtminstone tre doktorsavhandlingar med direkt anknytning till grundläggande och mänskliga rättigheter: Jari Pirjolas doktorsavhandling "Dark and bright sides of human rights - towards pragmatic evaluation" vid Helsingfors universitet, Outi Anttilas doktorsavhandling "Kohti tosiasiallista tasa-arvoa? Oikeustieteellinen tutkimus sukupuolisyrynnän kiellosta" vid Åbo universitet samt Mikaela Heikkiläs doktorsavhandling "Coping with International Atrocities through Criminal Law – A Study into the Typical Features of International Criminality and the Reflection of these Traits in International Criminal Law" vid Åbo Akademi.

Liitteet

Bilagor

Yhdistyneet kansakunnat

A/RES/48/134

YLEISKOKOUS

Jakelu: yleinen
20. joulukuuta 1993
ALKUTEKSTIN KIELI: ENGLANTI
A/RES/48/134
85. täysistunto
20. joulukuuta 1993

48/134. Kansalliset instituutiot ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi¹

Yleiskokous, joka

palauttaa mieliin ihmisoikeuksien edistämiseen ja suojelemiseen tarkoitettuja kansallisia instituutioita koskevat asianmukaiset päätöslauselmat ja erityisesti yleiskokouksen 4. joulukuuta 1986 antaman päätöslauselman nro 41/129 ja 17. joulukuuta 1991 antaman päätöslauselman nro 46/124 sekä ihmisoikeuskomitean 10. maaliskuuta 1987 antaman päätöslauselman nro 1987/40, 10. maaliskuuta 1988 antaman päätöslauselman nro 1988/72, 7. maaliskuuta 1989 antaman päätöslauselman nro 1989/52, 7. maaliskuuta 1990 antaman päätöslauselman nro 1990/73, 5. maaliskuuta 1991 antaman päätöslauselman nro 1991/27 ja 3. maaliskuuta 1992 antaman päätöslauselman nro 1992/54 sekä ottaa huomioon komitean 9. maaliskuuta 1993 antaman päätöslauselman nro 1993/55,

korostaa Ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen, kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ja muiden kansainvälisten asiakirjojen merkitystä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamisen ja noudattamisen edistämisessä, vahvistaa, että sopivien järjestelyjen kehittäminen kansallisella tasolla olisi asetettava etusijalle, jotta voidaan varmistaa kansainvälisten ihmisoikeusnormien tehokas toimeenpano,

¹ Ihmisoikeuskeskuksen epävirallinen käännös.

on vakuuttunut siitä, että kansallisilla instituutioilla voi olla merkittävä asema ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien edistämässä ja suojelemisessa sekä yleisön tietoisuuden parantamisessa ja lisäämisessä näistä oikeuksista ja vapauksista, tunnustaa, että Yhdistyneet kansakunnat voi edesauttaa kansallisten instituutioiden kehittämistä toimimalla tietopalvelukeskuksena, jonka puitteissa jäsenvaltiot voivat vaihtaa tietoja ja kokemuksia,

ottaa huomioon ihmisoikeuksien edistämiseen ja suojelemiseen tarkoitettujen kansallisten ja paikallisten instituutioiden rakennetta ja toimintaa koskevat ohjeet, jotka yleiskokous hyväksyi 14. joulukuuta 1978 antamassaan päätöslauselmassa nro 33/46,

panee tyytyväisenä merkille kansallisten instituutioiden perustamista ja vahvistamista koskevan lisääntyneen maailmanlaajuisen kiinnostuksen, joka on ilmaistu Tunisiassa 2.-6. marraskuuta 1992 järjestetyssä Ihmisoikeuksien maailmankonferenssin Afrikan alueellisessa kokouksessa, San Josessa 18.-22. tammikuuta 1993 järjestetyssä Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueellisessa kokouksessa, Bangkokissa 29. maaliskuuta - 2. huhtikuuta 1993 järjestetyssä Aasian alueellisessa kokouksessa, Ottawassa 30. syyskuuta - 2. lokakuuta 1992 järjestetyssä, kansallisia ihmisoikeusinstituutioita käsitelleessä kansainyhteisön työpajassa ja Jakartassa 26.-28. tammikuuta 1993 järjestetyssä, ihmisoikeuksia käsitelleessä Aasian ja Tyynenmeren alueen työpajassa ja joka käy ilmi useiden jäsenvaltioiden viimeaikaisista päätöksistä perustaa kansallisia instituutioita ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi,

pitää mielessä Wienin julistuksen ja toimintasuunnitelman, joissa Ihmisoikeuksien maailmankonferenssi vahvisti ihmisoikeuksia edistävien ja suojelevien kansallisten instituutioiden tärkeän ja rakentavan tehtävän, erityisesti niiden tehtävän toimivaltaisten viranomaisten neuvonantajana ja ihmisoikeusloukkausten korjaamisessa, ihmisoikeuksia koskevassa tiedottamisessa ja ihmisoikeuskasvatuksessa,

ottaa huomioon erilaiset lähestymistavat, joita sovelletaan eri puolilla maailmaa ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi kansallisella tasolla, painottaa kaikkien ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta, jakamattomuutta ja keskinäisriippuvuutta sekä korostaa ja tunnustaa tällaisten lähestymistapojen arvon ihmisoikeuksien ja perusvapauksien yleismaailmallisen kunnioittamisen ja noudattamisen edistämässä,

1. Panee tyytyväisenä merkille pääsihteerin päivitetyn kertomuksen, joka on laadittu yleiskokouksen 17. joulukuuta 1991 antaman päätöslauselman nro 46/124 mukaisesti,
2. Vahvistaa, että on tärkeää kehittää tehokkaita kansallisia instituutioita ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja varmistaa instituutioiden pluralistinen kokoonpano ja riippumattomuus,
3. Kannustaa jäsenvaltioita perustamaan kansallisia instituutioita ihmisoikeuk-

- sien edistämiseksi ja suojelemiseksi tai vahvistamaan jo olemassa olevia instituutioita ja sisällyttämään näiden instituutioiden perustamisen tai kehittämisen kansallisiin kehityssuunnitelmiin,
4. Kannustaa jäsenvaltioiden ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi perustamia kansallisia instituutioita ehkäisemään ja torjumaan Wienin julistuksessa ja toimintasuunnitelmassa sekä asianmukaisissa kansainvälisissä asiakirjoissa lueteltuja ihmisoikeusloukkauksia,
 5. Pyytää sihteeristön ihmisoikeuskeskusta jatkamaan ponnistelujaan yhteistyön lisäämiseksi Yhdistyneiden kansakuntien ja kansallisten instituutioiden välillä erityisesti neuvontapalvelujen ja teknisen tuen sekä tiedottamisen ja kasvatuksen aloilla hyödyntämällä myös ihmisoikeuksia koskevaa maailmanlaajuisia tiedotuskampanjaa,
 6. Pyytää ihmisoikeuskeskusta myös perustamaan asianomaisten valtioiden pyynnöstä Yhdistyneiden kansakuntien keskuksia ihmisoikeuksia koskevaa dokumentointia ja koulutusta varten ja noudattamaan tässä vakiintuneita menettelyjä, jotka koskevat neuvontapalveluihin ja tekniseen tukeen ihmisoikeusalalla tarkoitetun Yhdistyneiden kansakuntien vapaaehtoisen rahaston saatavilla olevien resurssien käyttöä,
 7. Pyytää pääsihteeriä vastaamaan myönteisesti, jos jäsenvaltiot pyytävät apua ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi tarkoitettujen kansallisten instituutioiden perustamiseen tai vahvistamiseen osana neuvontapalveluihin ja tekniseen tukeen ihmisoikeusalalla liittyvää ohjelmaa sekä ihmisoikeuksia koskevaan dokumentointiin ja koulutukseen tarkoitettujen kansallisten keskusten perustamiseen tai vahvistamiseen,
 8. Kannustaa kaikkia jäsenvaltioita ryhtymään asianmukaisiin toimenpiteisiin, jotta voitaisiin edistää kansallisten instituutioiden perustamiseen ja tehokkaaseen toimintaan liittyvien tietojen ja kokemusten vaihtoa,
 9. Vahvistaa kansallisten instituutioiden tehtävän Yhdistyneiden kansakuntien laatiman, ihmisoikeuksia koskevan materiaalin levittäjänä ja Yhdistyneiden kansakuntien tuella järjestettävän muun tiedotustoiminnan edistäjänä,
 10. Panee tyytyväisenä merkille Tunisiassa joulukuussa 1993 ihmisoikeuskeskuksen tuella järjestetyn seurantakokouksen, jossa oli tarkoituksena tarkastella etenkin keinoja ja välineitä lisätä teknistä tukea kansallisten instituutioiden yhteistyöhön ja vahvistamiseen ja jatkaa kaikkien kansallisiin instituutioihin liittyvien kysymysten tarkastelua,
 11. Panee tyytyväisenä merkille kansallisten instituutioiden asemaa koskevat periaatteet, jotka ovat tämän päätöslauselman liitteenä,
 12. Kannustaa perustamaan ja vahvistamaan kansallisia instituutioita näiden periaatteiden pohjalta ja tunnustaa, että jokaisella valtiolla on oikeus valita sellaiset puitteet, jotka sopivat parhaiten sen kansallisiin tarpeisiin,
 13. Pyytää pääsihteeriä antamaan yleiskokouksen viidenteen istuntoon raportin tämän päätöslauselman toimeenpanosta.

LIITE

Kansallisten instituutioiden asemaa koskevat periaatteet Toimivalta ja tehtävät

1. Kansalliselle instituutiolle annetaan toimivalta edistää ja suojella ihmisoikeuksia.
2. Kansalliselle instituutiolle annetaan mahdollisimman laaja valtuutus, josta on säädettävä selkeästi perustuslaissa tai tavallisessa laissa, jossa määritellään instituution kokoonpano ja toimivalta.
3. Kansallisen instituution tehtävänä on muun muassa:
 - a. toimittaa neuvonantajana hallitukselle, parlamentille ja muille toimivaltaisille elimille lausuntoja, suosituksia, ehdotuksia ja raportteja mistä tahansa ihmisoikeuksien edistämiseen ja suojeluun liittyvästä asiasta joko kyseisten viranomaisten pyynnöstä tai käyttämällä valtuuttaan kuulla asioita ilman ylemmältä taholta esitettyä pyyntöä, ja kansallinen instituutio voi päättää julkistaa nämä asiakirjat; näiden lausuntojen, suositusten, ehdotusten ja raporttien sekä kansallisen instituution kaikkien valtuuksien on liityttävä seuraaviin seikkoihin:
 - i. säädökset tai hallinnolliset määräykset ja oikeudellisia organisaatioita koskevat säännökset, joiden tavoitteena on ylläpitää ja laajentaa ihmisoikeuksien suojelua; tässä yhteydessä kansallinen instituutio tarkastelee voimassa olevaa lainsäädäntöä, hallinnollisia määräyksiä ja lakiehdotuksia sekä antaa suosituksia, jotka ovat sen mielestä tarpeen sen varmistamiseksi, että nämä säännökset ovat yhdenmukaisia ihmisoikeuksien perusperiaatteiden kanssa, ja tarvittaessa suosittaa uuden lainsäädännön hyväksymistä, olemassa olevan lainsäädännön muuttamista ja hallinnollisten toimenpiteiden käyttöönottoa tai muuttamista,
 - ii. mikä tahansa ihmisoikeusloukkaus, jonka kansallinen instituutio päättää ottaa esille,
 - iii. ihmisoikeuksiin yleisesti ja tarkemmin määriteltuihin asioihin liittyvien raporttien laadinta kansallisesta tilanteesta,
 - iv. hallituksen huomion kiinnittäminen missä päin maata tahansa valitsemiin tilanteisiin, joissa ihmisoikeuksia loukataan, ja ehdotusten tekeminen hallitukselle aloitteiksi tällaisten tilanteiden lopettamiseksi ja tarvittaessa lausunnon esittäminen hallituksen kannanotoista ja toimista,
 - b. edistää kansallisen lainsäädännön ja käytäntöjen saattamista yhdenmukaisiksi kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kanssa, joissa valtio on sopimuspuolena, ja varmistaa niiden tehokas toimeenpano,

- c. kannustaa edellä mainittujen sopimusten ratifiointia tai niihin liittymistä ja varmistaa niiden toimeenpano,
- d. avustaa sellaisten raporttien laadinnassa, joita valtioiden on toimitettava Yhdistyneiden kansakuntien toimielimille ja komiteoille sekä alueellisille instituutioille sopimusvelvoitteidensa mukaisesti ja ilmaisee tarvittaessa kantansa asiasta kunnioittaen näiden tahojen riippumattomuutta,
- e. tekee yhteistyötä Yhdistyneiden kansakuntien ja kaikkien muiden Yhdistyneiden kansakuntien järjestelmään kuuluvien järjestöjen, alueellisten instituutioiden ja muiden maiden kansallisten instituutioiden kanssa, jotka toimivat ihmisoikeuksien edistämisen ja suojelun alalla,
- f. avustaa ihmisoikeusopetusta ja -tutkimusta koskevien ohjelmien laadinnassa ja ottaa osaa niiden toteuttamiseen kouluissa, yliopistoissa ja ammatillisissa piireissä,
- g. tekee ihmisoikeuksia tunnetuksi ja toimii kaikenlaisen syrjinnän ja erityisesti rotusyrjinnän vastustamiseksi lisäämällä yleisön tietoisuutta etenkin tiedotuksen ja kasvatuksen avulla sekä hyödyntäen kaikkia tiedotusvälineitä.

Kokoonpano sekä riippumattomuuden ja pluralismin turvaaminen

1. Riippumatta siitä, valitaanko kansallisen instituution jäsenet vaalein vai muutoin, kansallisen instituution kokoonpano ja sen jäsenten nimittäminen on järjestettävä noudattaen menettelyä, joka turvaa kaikin tarvittavin keinoin niiden yhteiskunnallisten (kansalaisyhteiskunnan) toimijoiden pluralistisen edustuksen, jotka osallistuvat ihmisoikeuksien edistämiseen ja suojeluun ja jotka mahdollistavat tehokkaan yhteistyön luomisen seuraavien tahojen edustajien kanssa tai näiden läsnäolon välityksellä:
 - a. ihmisoikeuksista ja rotusyrjinnän vastaisista toimista vastaavat kansalaisjärjestöt, ammattiliitot, asiaankuuluvat yhteiskunnalliset ja ammatilliset järjestöt, kuten lakimiesten, lääkärien, toimittajien ja arvostettujen tiedemiesten järjestöt,
 - b. filosofisten tai uskonnollisten suuntausten edustajat,
 - c. yliopistot ja asiantuntijat,
 - d. parlamentti,
 - e. ministeriöt (jos nämä ovat mukana, niiden edustajien tulisi osallistua keskusteluihin ainoastaan neuvonantajina).
6. Kansallisen instituution organisaation on mahdollistettava sujuva toiminta ja erityisesti instituution rahoituksen on oltava riittävä. Rahoituksella on tarkoitus järjestää instituutiolle oma henkilökunta ja omat tilat, jotta se voi olla

riippumaton hallituksesta, ja vapauttaa se varainkäytön valvonnasta, joka voisi vaikuttaa sen riippumattomuuteen.

7. Jotta voidaan varmistaa, että kansallisen instituution jäsenillä on pysyvä valtuutus, jota ilman instituutio ei todellisuudessa voi olla riippumaton, jäsenet nimitetään tehtäväänsä virallisella säädöksellä, jolla myös vahvistetaan valtuutuksen kesto. Valtuutus voi olla uusittavissa edellyttäen, että instituution pluralistinen kokoonpano voidaan taata.

Toimintatavat

Kansallisen instituution tehtävänä on toimintansa puitteissa:

- a. käsitellä vapaasti sen toimivaltaan kuuluvia kysymyksiä riippumatta siitä, onko hallitus toimittanut kysymyksen käsiteltäväksi vai onko kansallinen instituutio ottanut sen itse käsiteltäväksi ilman ylemmältä taholta esitettyä pyyntöä sen jäsenten ehdotuksesta tai kantelijoiden aloitteesta,
- b. kuulla ketä tahansa henkilöä ja hankkia kaikki tiedot ja asiakirjat, joita se tarvitsee toimivaltaansa kuuluvien tilanteiden arvioimisessa,
- c. vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen suoraan tai minkä tahansa tiedotusvälineen toimijan kautta erityisesti kannanottojensa tai suositustensa julkistamiseksi,
- d. tavata säännöllisesti ja aina tarvittaessa kaikkien jäsentensä läsnä ollessa, kun nämä on kutsuttu koolle asianmukaisesti,
- e. perustaa tarvittaessa jäsentensä joukosta työryhmiä ja paikallisia tai alueellisia osastoja, jotka auttavat sitä tehtäviensä hoidossa,
- f. ylläpitää neuvotteluja muiden juridisten tai muunlaisten elinten kanssa, jotka vastaavat ihmisoikeuksien edistämisestä ja suojelusta (erityisesti eri valtuutettujen, välittäjien ja muiden vastaavien instituutioiden kanssa),
- g. ottaen huomioon kansalaisjärjestöjen keskeisen aseman kansallisten instituutioiden työn laajentamisessa kehittää suhteita kansalaisjärjestöihin, jotka pyrkivät edistämään ja suojelemaan ihmisoikeuksia, taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä, torjumaan rasismia, suojelemaan erityisen haavoittuvia ryhmiä (etenkin lapsia, siirtotyöläisiä, pakolaisia sekä fyysisesti ja henkisesti vammaisia henkilöitä) tai jotka ovat erikoistuneet tietyille aloille.

Lisäperiaatteet, jotka koskevat toimivallaltaan kvasijuridisten komiteoiden asemaa

Kansallinen instituutio voidaan valtuuttaa kuulemaan ja käsittelemään valituksia ja vetoamuksia, jotka koskevat yksittäisiä tilanteita. Yksityishenkilöt, heidän

edustajansa, kolmannet osapuolet, kansalaisjärjestöt, ammattiliitot tai muut edustajajärjestöt voivat saattaa asioita kansallisen instituution käsiteltäväksi. Tällaisissa tilanteissa ja edellä esitettyjen, komiteoiden muita valtuuksia koskevien periaatteiden estämättä komiteoille voidaan uskoa tehtäviä seuraavien periaatteiden mukaisesti:

- a. ratkaisua etsitään sovittelukeinoin tai sitovien päätösten avulla lain sallimissa rajoissa tai tarvittaessa luottamuksellisesti,
- b. vetoomuksen tehneelle henkilölle kerrotaan hänen oikeuksistaan ja erityisesti hänen käytettävissään olevista muutoksenhakukeinoista sekä edistetään hänen pääsyä näihin keinoihin,
- c. käsitellään valituksia tai vetoomuksia tai siirretään ne toimivaltaiselle viranomaiselle lain sallimissa rajoissa,
- d. tehdään suosituksia toimivaltaisille viranomaisille ja ehdotetaan etenkin muutoksia lainsäädäntöön, määräyksiin ja hallinnollisiin käytäntöihin erityisesti silloin, kun nämä ovat syynä vaikeuksille, joita vetoomuksia tehneet henkilöt ovat kohdanneet yrittäessään puolustaa oikeuksiaan.

Förenta nationerna

A/RES/48/134

Generalförsamlingen

Distribution: ALLMÄN
20 december 1993
ORIGINALSPRÅK: ENGELSKA
A/RES/48/134
85:e sessionen
20 december 1993

48/134. Nationella institutioner för att främja och skydda
de mänskliga rättigheterna¹

Generalförsamlingen, som

åberopar de relevanta resolutioner angående nationella institutioner som främjar och skyddar de mänskliga rättigheterna, i synnerhet dess resolutioner 41/129 av den 4 december 1986 och 46/124 av den 17 december 1991 och människorättskommissionens resolutioner 1987/40 av den 10 mars 1987, 1988/72 av den 10 mars 1988, 1989/52 av den 7 mars 1989, 1990/73 av den 7 mars 1990, 1991/27 av den 5 mars 1991 och 1992/54 av den 3 mars 1992, och med beaktande av kommissionens resolution 1993/55 av den 9 mars 1993,

betonar vikten av den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter och andra internationella dokument för att främja respekt och iakttagande av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter,

bekräftar att utvecklande av ändamålsenliga arrangemang på nationell nivå bör prioriteras så att ett effektivt genomförande av internationella normer för mänskliga rättigheter kan garanteras,

är övertygad om den betydelsefulla roll som institutioner på den nationella nivån kan spela när det gäller att främja och skydda mänskliga rättigheter och grundläggande friheter och att utveckla och förbättra allmänhetens medvetenhet om dessa rättigheter och friheter,

erkänner att Förenta nationerna, genom att förmedla information och erfa-

¹ Människorättscentrets inofficiella översättning.

renheter, kan fungera som en katalysator för att bidra till att nationella institutioner utvecklas,

är uppmärksam på de instruktioner angående strukturen för och verksamheten hos nationella och lokala institutioner för främjande och skydd av de mänskliga rättigheterna som generalförsamlingen godkände genom sin resolution 33/46 av den 14 december 1978,

välkomnar det växande intresset i världen för att skapa och stärka nationella institutioner, vilket har kommit till uttryck under det regionala mötet för Afrika i samband med Världskonferensen för mänskliga rättigheter, vilket hölls i Tunisien den 2 - 6 november 1992, under det regionala mötet för Latinamerika och Karibien som hölls i San Jose den 18 - 22 januari 1993, under det regionala mötet för Asien som hölls i Bangkok den 29 mars - den 2 april 1993, under samväldets workshop angående nationella institutioner för mänskliga rättigheter, som hölls i Ottawa den 30 september - 2 oktober 1992, och i workshopen för Asien och Stillahavsregionen angående frågor som gäller mänskliga rättigheter, som hölls i Jakarta den 26 - 28 januari 1993, och som framgår av de beslut som flera medlemsstater nyligen har tillkännagivit om att de inrättar nationella institutioner för att främja och skydda mänskliga rättigheter,

beaktar Wiendeklarationen och handlingsprogrammet i vilka Världskonferensen om mänskliga rättigheter fastställde den viktiga och konstruktiva roll som spelas av de nationella institutionerna för att främja och skydda mänskliga rättigheter, i synnerhet deras förmåga att ge råd till de behöriga myndigheterna, deras roll att rätta till kränkningar av mänskliga rättigheter och att informera och ge utbildning om mänskliga rättigheter,

bekräftar att det världen över finns olika sätt på vilka man främjar och skyddar de mänskliga rättigheterna på nationell nivå, understryker att alla mänskliga rättigheter är universella, odelbara och beroende av varandra och som betonar och erkänner värdet av dessa sätt att främja universell respekt för och universellt iakttagande av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter,

1. noterar med tillfredsställelse generalsekreterarens uppdaterade rapport som har utarbetats i enlighet med generalförsamlingens resolution 46/124 av den 17 december 1991,
2. fastställer vikten av att i enlighet med den nationella lagstiftningen utveckla effektiva nationella institutioner för främjande och skydd av de mänskliga rättigheterna och för att säkerställa att institutionernas sammansättning är pluralistisk och oavhängig,
3. uppmantrar medlemsstaterna att inrätta nationella institutioner för främjande och skydd av de mänskliga rättigheterna, eller om sådana redan existerar att stärka dem, och att införliva detta i sina nationella utvecklingsplaner,
4. uppmantrar de nationella institutioner som medlemsstaterna inrättat för

- främjande och skydd av de mänskliga rättigheterna att förhindra och avvärja alla kränkningar av mänskliga rättigheter som räknas upp i Wiendeklarationen och handlingsprogrammet och i relevanta internationella dokument,
5. ber sekretariatets center för mänskliga rättigheter fortsätta sina ansträngningar för att öka samarbetet mellan Förenta nationerna och de nationella institutionerna, i synnerhet när det gäller rådgivningstjänster och teknisk assistans samt information och fostran, även inom ramen för den världsomfattande kampanjen för mänskliga rättigheter,
 6. ber även centret för mänskliga rättigheter att, på begäran av respektive stat, inrätta FN-center för dokumentation och fostran angående mänskliga rättigheter och att göra det med iakttagande av etablerade förfaranden för användning av tillbudsstående resurser inom Förenta nationernas frivilligfond för rådgivningstjänster och tekniskt bistånd inom området mänskliga rättigheter,
 7. ber generalsekreteraren att svara tillmötesgående, om medlemsstaterna begär hjälp för att inrätta och stärka nationella institutioner för främjande och skydd av de mänskliga rättigheterna som en del av programmet för rådgivning och tekniskt samarbete angående mänskliga rättigheter liksom även för att inrätta och stärka nationella center för dokumentation och fostran angående mänskliga rättigheter,
 8. uppmuntrar alla medlemsstater att vidta lämpliga åtgärder för att främja utbyte av information och erfarenhet när det gäller att inrätta och effektivt administrera sådana nationella institutioner,
 9. bekräftar de nationella institutionernas roll att sprida material angående de mänskliga rättigheterna och bedriva annan offentlig informationsverksamhet som utarbetats eller organiserats av Förenta nationerna,
 10. välkomnar det uppföljningsmöte som med stöd av centret för mänskliga rättigheter arrangerades i Tunisien i december 1993, där syftet var att undersöka sätt och metoder att öka tekniskt stöd för samarbetet och för att stärka de nationella institutionerna och för att fortsätta undersöka alla frågor som gäller de nationella institutionerna,
 11. välkomnar även principerna för de nationella institutionernas status, vilka finns som bilaga till föreliggande resolution,
 12. uppmuntrar inrättande och stärkande av nationella institutioner i enlighet med dessa principer och erkänner att varje stat har rätt att välja de ramar som bäst passar dess särskilda behov på nationell nivå,
 13. ber generalsekreteraren rapportera till generalförsamlingen på dess femtiönde session om hur föreliggande deklaration har genomförts.

BILAGA

Principer för de nationella institutionernas status Befogenheter och uppgifter

1. En nationell institution ska ha befogenhet att främja och skydda mänskliga rättigheter.
2. En nationell institution ska ha ett så brett mandat som möjligt, vilket tydligt ska slås fast i grundlag eller någon annan författning, där institutionens sammansättning och befogenheter specificeras.
3. En nationell institution ska bl.a. ha ansvar för:
 - a. att i egenskap av rådgivare på begäran, eller genom att använda sin befogenhet att be om yttrande utan att en högre myndighet begär det, ge regeringen, parlamentet och andra behöriga myndigheter utlåtanden, rekommendationer, förslag och rapporter i vilka frågor som helst som gäller främjande och skydd av mänskliga rättigheter; den nationella institutionen kan besluta att publicera dem; dessa utlåtanden, rekommendationer, förslag och rapporter ska hänföra sig till följande:
 - i. alla slags författningar eller administrativa föreskrifter, liksom även regler som gäller juridiska organisationer, vilka syftar till att bevara och utvidga skyddet av mänskliga rättigheter; i det sammanhanget ska den nationella institutionen undersöka gällande lagstiftning och administrativa föreskrifter samt lagförslag och andra framställningar och ge rekommendationer som den anser behövliga för att garantera att dessa bestämmelser är förenliga med de grundläggande principerna för de mänskliga rättigheterna; institutionen ska vid behov rekommendera att ny lagstiftning antas, att gällande lagstiftning ändras eller att administrativa föreskrifter utfärdas eller ändras;
 - ii. varje slags kränkning av mänskliga rättigheter som den nationella institutionen beslutar ta upp;
 - iii. utarbetande av rapporter om det nationella läget beträffande mänskliga rättigheter i allmänhet och när det gäller mer specifika frågor;
 - iv. att regeringen uppmärksammas på situationer i vilken del av landet som helst där mänskliga rättigheter kränks och att regeringen föreläggs förslag till initiativ till att få ett slut på sådana situationer och, där det behövs, att institutionen ger sin åsikt om regeringens ståndpunkt eller reaktioner;
 - b. att främja och förvissa sig om att nationell lagstiftning och praxis harmoniseras med fördrag om mänskliga rättigheter som staten har godkänt och att fördragen genomförs effektivt;

- c. att uppmuntra ratificering av eller anslutning till ovan nämnda fördrag och att försäkra sig om att de genomförs;
- d. att medverka i de rapporter som staterna ska lämna till Förenta nationernas organ och kommittéer och till regionala institutioner i enlighet med deras fördragsförpliktelser och vid behov uttala en åsikt i saken med tillbörlig respekt för institutionernas oavhängighet;
- e. att samarbeta med Förenta nationerna och varje annan organisation inom FN-systemet samt med regionala institutioner och de nationella institutionerna i andra länder som är behöriga i frågor som gäller främjande och skydd av mänskliga rättigheter;
- f. att hjälpa till med att utarbeta program för utbildning och forskning om mänskliga rättigheter och att medverka när de genomförs i skolor, universitet och yrkeskretsar;
- g. att ge publicitet åt mänskliga rättigheter och försök att motarbeta alla former av diskriminering, i synnerhet rasdiskriminering, genom att öka det allmänna medvetandet i synnerhet genom information och fostran och genom att använda sig av alla medier;

Sammansättning och garantier för oberoende och pluralism

1. Sammansättningen av en nationell institution och sättet att välja dess medlemmar ska, oberoende av om medlemmarna väljs eller utses på annat sätt, ordnas genom ett förfarande, som på allt sätt garanterar en pluralistisk representation för de samhälleliga aktörer (civilsamhället) som arbetar med att främja och skydda mänskliga rättigheter, och som framför allt möjliggör effektivt samarbete med representanter för följande organisationer eller genom deras närvaro:
 - a. medborgarorganisationer som har ansvar för mänskliga rättigheter och för försök att motarbeta rasdiskriminering, fackföreningar, aktuella samhälleliga eller professionella organisationer så som organisationer för jurister, läkare, journalister och framstående forskare;
 - b. företrädare för filosofiska eller religiösa riktningar;
 - c. universitet och kvalificerade experter;
 - d. parlamentet,
 - e. ministerier (om de är representerade bör deras företrädare delta i övervägandena endast som rådgivare).
2. Den nationella institutionen ska ha en infrastruktur som möjliggör smidigt genomförande av verksamheten och i synnerhet finansieringen ska vara tillräcklig. Syftet med finansieringen ska vara att göra det möjligt att institutionen har egen personal och egna lokaler så att den kan vara oberoende

av regeringen och inte stå under sådan finansiell kontroll som kan påverka dess oavhängighet.

3. För att säkerställa ett permanent mandat för medlemmarna i den nationella institutionen, utan vilket det inte kan finnas någon riktig oavhängighet, ska medlemmarna utses så som anges i en officiell författning genom vilken mandatets längd bestäms. Mandatet får förnyas, förutsatt att det kan garanteras att institutionens sammansättning är pluralistisk.

Arbetsmetoder

Den nationella institutionen ska inom ramen för sitt uppdrag:

- a. fritt överväga alla frågor som faller inom dess kompetens, oberoende av om de har väckts av regeringen eller tagits upp av institutionen, utan att en högre myndighet har begärt det, eller på förslag av en medlem eller någon annan som har begärt det;
- b. höra vem som helst och skaffa all den information och alla dokument som behövs för att bedöma situationer som faller inom dess behörighet;
- c. rikta sig till den allmänna opinionen direkt eller genom vilket medium som helst i synnerhet för att offentliggöra dess ställningstaganden eller rekommendationer;
- d. sammanträda regelbundet och när det behövs med alla dess medlemmar sedan de fått kallelse på föreskrivet sätt;
- e. tillsätta arbetsgrupper bland sina medlemmar när det behövs och inrätta lokala eller regionala sektioner för att biträda i verksamheten;
- f. hålla samråd med andra organisationer, juridiska eller av annat slag, som ansvarar för främjande och skydd av mänskliga rättigheter (i synnerhet ombudsmän, förlikningsorgan och liknande institutioner);
- g. med beaktande av den centrala roll som spelas av medborgarorganisationer när det gäller att utvidga de nationella institutionernas verksamhet, utveckla relationerna till medborgarorganisationer som ägnar sig åt att främja och skydda mänskliga rättigheter eller som ägnar sig åt ekonomisk och social utveckling, åt att motarbeta rasism, skydda särskilt utsatta grupper (i synnerhet barn, gästarbetare, flyktingar samt fysiskt eller mentalt funktionshindrade personer) eller som har andra specialområden.

Kompletterande principer som gäller kommittéer med kvasijuridisk status

En nationell institution kan bemyndigas att höra eller överväga klagomål och vädjanden som gäller enskilda fall. Enskilda individer, deras ombud, tredje par-

ter, medborgarorganisationer, fackföreningar eller andra intresseorganisationer kan föra sin sak till den nationella institutionen. I sådana fall, och frånsett de ovan nämnda principerna om kommittéernas andra befogenheter, kan kommittéerna anförtros uppgifter i enlighet med följande principer:

- a. en lösning i godo ska eftersträvas genom medling eller, inom ramen för vad som föreskrivs i lag, genom bindande beslut eller vid behov förtroligt;
- b. den som vädjat i saken ska underrättas om hans eller hennes rättigheter, i synnerhet om de rättsmedel som står till buds, och hans eller hennes tillgång till rättsmedlen ska underlättas;
- c. klagomål eller vädjanden ska tas emot eller överföras till behörig myndighet inom de ramar som lagen föreskriver;
- d. rekommendationer ska riktas till de behöriga myndigheterna i synnerhet genom förslag till ändringar eller reformer av lagstiftning, föreskrifter och administrativ praxis, särskilt om dessa är orsak till de svårigheter som den som har vänt sig till institutionen har mött när han eller hon försökt hävda sina rättigheter.

**KANSALLISTEN IHMISOIKEUSINSTITUUTIOIDEN JA PARLAMENTTIEN
VÄLISTÄ SUHDETTA KOSKEVAT BELGRADIN PERIAATTEET¹****(Belgrad, Serbia 22.-23. helmikuuta 2012)**

Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusvaltuutetun toimiston, ihmisoikeuksien edistämiseen ja suojelemiseen tarkoitettujen kansallisten instituutioiden kansainvälisen koordinaatiokomitean sekä Serbian tasavallan kansalliskokouksen ja kansalaisvaltuutetun vuonna 2012 Yhdistyneiden kansakuntien Serbian tasavallan maaryhmän tuella järjestämä kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden (NHRI) ja parlamenttien välistä suhdetta koskeva seminaari², joka

Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan, Ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen, valtuutetun, välittäjän ja muiden kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tehtävää ihmisoikeuksien edistämisessä ja suojelemissa koskevien Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen päätöslauselmien nro 63/169 ja nro 65/207, ihmisoikeuksien edistämiseen ja suojelemiseen tarkoitettuja kansallisia ihmisoikeusinstituutioita koskevien päätöslauselmien nro 63/172 ja nro 64/161 sekä ihmisoikeuksien edistämiseen ja suojelemiseen tarkoitettuja kansallisia ihmisoikeusinstituutioita koskevan ihmisoikeusneuvoston päätöslauselman nro 17/9 mukaisesti

tunnustaa, että kansallisten instituutioiden asemaa koskevissa periaatteissa (Pariisin periaatteet, jotka hyväksyttiin Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen päätöslauselmalla nro 48/134) todetaan, että kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden on luotava ”tehokasta yhteistyötä” parlamenttien kanssa,

ottaa huomioon, että kansalliset ihmisoikeusinstituutiot ja parlamentit voivat hyötyä toisistaan merkittävästi hoitaessaan tehtäviään ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi,

ja palauttaa mieliin tarpeen tunnistaa ja määritellä alueita, joilla kansalliset ihmisoikeusinstituutiot ja parlamentit voivat tehostaa vuorovaikutustaan, ja muistuttaa, että kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden erilaisia institutionaalisia malleja tulisi kunnioittaa,

hyväksyy seuraavat periaatteet, joiden tavoitteena on antaa ohjeita kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden ja parlamenttien välisen vuorovaikutuksen ja yhteistyön kehittämiseen:

¹ Ihmisoikeuskeskuksen epävirallinen käännös.

² Konferenssiin osallistui kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden, parlamenttien ja yliopistojen asiantuntijoita Ecuadorista, Ghanasta, Intiasta, Jordaniasta, Keniasta, Meksikosta, Portugalista, Serbiasta, Uudesta-Seelannista ja Yhdistyneestä kuningaskunnasta.

I Parlamentin tehtävä kansallisen ihmisoikeusinstituution (NHRI) perustamisessa ja sen toiminnan, riippumattomuuden ja vastuuvollisuuden turvaamisessa

A) Perustamista koskeva lainsäädäntö

1. Käsitellessään esityksiä kansallisen ihmisoikeusinstituution perustamista koskevaksi lainsäädännöksi parlamenttien tulisi kuulla laajasti asianosaisia sidosryhmiä.
2. Parlamenttien tulisi laatia kansalliselle ihmisoikeusinstituutiolle oikeudellinen kehys, jolla turvataan sen riippumattomuus ja suora vastuuvollisuus parlamentille kansallisia instituutioita koskevien periaatteiden mukaisesti (Pariisin periaatteet), jolloin tulisi ottaa huomioon ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi tarkoitettujen kansallisten instituutioiden kansainvälisen koordinaatiokomitean (ICC) akkreditointia koskevat yleiset ohjeet (General Observations³) ja parhaat käytännöt.
3. Parlamenteilla tulisi olla yksinomainen toimivalta säätää kansallisen ihmisoikeusinstituution perustamisesta ja mahdollisista muutoksista perustamista koskevaan lainsäädäntöön.
4. Käsitellessään ja hyväksyessään mahdollisia muutoksia kansallisen ihmisoikeusinstituution perustamista koskevaan lainsäädäntöön parlamenttien tulisi käydä ehdotetut muutokset tarkoin läpi instituution riippumattomuuden ja tehokkaan toiminnan varmistamiseksi ja kuulla kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden jäseniä ja muita sidosryhmiä kuten kansalaisjärjestöjä.
5. Parlamenttien tulisi säännöllisesti tarkastella perustamista koskevan lainsäädännön toimeenpanoa.

B) Taloudellinen riippumattomuus

6. Parlamenttien tulisi varmistaa kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden taloudellinen riippumattomuus sisällyttämällä tätä koskevat säännökset perustamista koskevaan lainsäädäntöön.
7. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi toimittaa parlamenteille strategiasuunnitelma ja/tai vuotuinen toimintaohjelma. Parlamenttien tulisi ottaa kansallisen ihmisoikeusinstituution toimittama strategiasuunnitelma ja/tai vuotuinen toimintaohjelma huomioon talousarvioehdotusten käsittelyssä instituution taloudellisen riippumattomuuden varmistamiseksi.
8. Parlamenttien tulisi kutsua kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden jäseniä keskustelemaan instituution strategiasuunnitelmasta ja/tai vuotuisesta toimintaohjelmasta vuosibudjetin osalta.

3 ICC SCA General Observations as adopted in Geneva in May 2013 (toim. huom.)

9. Parlamenttien tulisi varmistaa, että kansallisilla ihmisoikeusinstituutioilla on riittävät resurssit hoitaa lakisäateisiä tehtäviään.

C) Nimittämis- ja erottamismenettely

10. Parlamenttien tulisi instituutioiden perustamista koskevassa lainsäädännössä selkeästi säätää läpinäkyvästä valinta- ja nimittämismenettelystä sekä kansallisen ihmisoikeusinstituution jäsenten mahdollisesta erottamismenettelystä, joihin kansalaisyhteiskunta voi tarvittaessa osallistua.
11. Parlamenttien tulisi varmistaa nimittämismenettelyn avoimuus ja läpinäkyvyys.
12. Parlamenttien tulisi turvata kansallisen ihmisoikeusinstituution riippumattomuus sisällyttämällä perustamista koskevaan lainsäädäntöön säännös virallisessa asemassa tehtyihin toimiin liittyvästä koskemattomuudesta.
13. Parlamenttien tulisi perustamista koskevassa lainsäädännössä selkeästi säätää siitä, että kansallisen ihmisoikeusinstituution jäsenistössä vapaana oleva tehtävä on täytettävä kohtuullisessa ajassa. Kun kansallisen ihmisoikeusinstituution jäsenen toimikausi päättyy, jäsenen tulisi jatkaa tehtävässään siihen asti, kunnes hänen seuraajansa aloittaa tehtävässä.

D) Raportointi

14. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi raportoida suoraan parlamentille.
15. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi toimittaa parlamentille vuosikertomus toiminnastaan ja yhteenvedo kirjjanpidosta sekä raportoida valtion ihmisoikeustilanteesta ja muista ihmisoikeuksiin liittyvistä asioista.
16. Parlamenttien tulisi vastaanottaa ja tarkastaa kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden raportit ja vastata niihin sekä varmistaa, että ne keskustelevat kansallisen ihmisoikeusinstituution tärkeimmistä raporteista, sekä pyrkiä ottamaan kansallisen ihmisoikeusinstituution kaikkein tärkeimmät raportit keskusteltavaksi viivytyksettä.
17. Parlamenttien tulisi luoda periaatteellinen kehys, jonka puitteissa voidaan keskustella kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden toiminnasta kunnioittaen niiden riippumattomuutta.
18. Parlamenttien tulisi järjestää avoimia keskusteluja kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden antamista suosituksista.
19. Parlamenttien tulisi pyytää asianomaisilta viranomaisilta tietoja siitä, missä laajuudessa nämä ovat ottaneet huomioon kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden suositukset ja noudattavat niitä.

II Parlamenttien ja kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden välisen yhteistyön muodot

20. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden ja parlamenttien tulisi sopia yhteistyönsä perusteista ja luoda virallinen toimintarakenne yhteisen kiinnostuksen kohteina olevista ihmisoikeuskysymyksistä käytäville keskusteluille.
21. Parlamenttien tulisi määrittää tai perustaa tarkoituksenmukainen parlamentin valiokunta, joka toimii kansallisen ihmisoikeusinstituution pääasiallisena yhteystahona parlamentissa.
22. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi luoda tiivis yhteistyösuhde parlamentin asianomaisen erityisvaliokunnan kanssa ja toteuttaa tämä tarvittaessa yhteisymmärrysasiakirjan pohjalta. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden ja valiokuntien tulisi myös kehittää virallisia yhteistyömalleja silloin, kun tämä on tarkoituksenmukaista niiden työn kannalta.
23. Parlamentin asianomaisen erityisvaliokunnan ja kansallisen ihmisoikeusinstituution jäsenten tulisi tavata säännöllisesti ja ylläpitää jatkuvaa vuoropuhelua voidakseen vahvistaa tietojenvaihtoa ja tunnistaa mahdollisia yhteistyöalueita ihmisoikeuksien suojelussa ja edistämisessä.
24. Parlamenttien tulisi varmistaa kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden osallistuminen ja pyytää niiltä asiantuntijaneuvoja ihmisoikeuksiin liittyvissä asioissa eri valiokuntien kokousten ja käsittelyjen yhteydessä.
25. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi neuvoa parlamenteja ja/tai antaa niille suosituksia ihmisoikeuksiin liittyvissä kysymyksissä, mukaan lukien valtion kansalliset ihmisoikeusvelvoitteet.
26. Kansalliset ihmisoikeusinstituutiot voivat antaa parlamenteille tietoja ja neuvoja avustaakseen niitä valvonta- ja tarkkailutehtävissä.

III Lainsäädäntöön liittyvä yhteistyö parlamenttien ja kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden välillä

27. Parlamenttien tulisi kuulla kansallisia ihmisoikeusinstituutioita uusien lakiehdotusten sisällöstä ja soveltamisesta sen varmistamiseksi, että ehdotuksissa on huomioitu ihmisoikeusnormit ja -periaatteet.
28. Parlamenttien tulisi ottaa kansalliset ihmisoikeusinstituutiot mukaan lainsäädäntöprosessiin ja pyytää niitä antamaan lausuntoja ja neuvoja lakiehdotusten ja poliittisten linjausten yhteensopivuudesta ihmisoikeuksien kanssa.
29. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi tarvittaessa ehdottaa muutoksia lainsäädäntöön kansallisen lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi sekä kansallisten että kansainvälisten ihmisoikeusstandardien kanssa.
30. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi tehdä parlamenttien kanssa yhteistyötä ihmisoikeuksien edistämiseksi lainsäädännöllä ihmisoikeusvelvoitteiden, sopimuselinten suositusten ja tuomioistuinten ihmisoikeustuomioiden toimeenpanemiseksi.

31. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi tehdä parlamenttien kanssa yhteistyötä lakiehdotusten ja poliittisen ohjauksen ihmisoikeusvaikutusten tehokkaiden arviointimenettelyjen kehittämiseksi.

IV Kansainvälisiin ihmisoikeusmekanismeihin liittyvä kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden ja parlamenttien välinen yhteistyö

32. Parlamenttien tulisi pyrkiä osallistumaan kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ratifiointiprosessiin ja kuulla kansallisia ihmisoikeusinstituutioita tässä prosessissa sekä pyrkiä osallistumaan valtion kaikkien ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamisen seurantaan.
33. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi antaa parlamenteille lausuntoja ehdotetuista varaumista tai tulkintaselityksistä, valtion ihmisoikeusvelvoitteiden toimeenpanon riittävydestä ja näiden velvoitteiden noudattamisesta.
34. Parlamenttien ja kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi tehdä yhteistyötä sen varmistamiseksi, että kansainvälisille sopimuselimille annetaan kaikki asianmukaiset tiedot siitä, kuinka valtio noudattaa sopimusvelvoitteitaan, sekä sopimuselinten suositusten seuraamiseksi.
35. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi säännöllisesti tiedottaa parlamenteille erilaisista suosituksista, joita alueelliset ja kansainväliset ihmisoikeusmekanismit antavat valtiolle, mukaan lukien yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (UPR), sopimuselimet ja erityismenettelyt.
36. Parlamenttien ja kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi yhdessä kehittää strategia alueellisten ja kansainvälisten ihmisoikeusmekanismien antamien suositusten systemaattiseen seurantaan.

V Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden ja parlamenttien yhteistyö ihmisoikeuskasvatuksessa, -koulutuksessa ja -tietoisuuden lisäämisessä⁴

37. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden ja parlamenttien tulisi tehdä yhteistyötä edistääkseen ihmisoikeuksia kunnioittavan kulttuurin kehittymistä.
38. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden ja parlamenttien tulisi tehdä yhteistyötä edistääkseen ihmisoikeuksia koskevan kasvatuksen ja koulutuksen sisällyttämistä riittävällä tavalla asianmukaisten kansainvälisten standardien mukaisesti kouluihin, yliopistoihin ja muihin asianmukaisiin konteksteihin, mukaan lukien ammatillinen ja oikeudellinen koulutus.
39. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden ja parlamenttien tulisi tehdä yhteistyötä parantaakseen molemminpuolista osaamistaan ihmisoikeuksien ja parlamentaaristen menettelyjen alueella.

⁴ Liittyen Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuskasvatusta ja -koulutusta koskevaan julistukseen.

40. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden, parlamenttien ja kaikkien parlamentaarikkojen tulisi pyrkiä tekemään yhteistyötä julkisissa tiedotus- ja koulutuskampanjoissa ja kannustaa toisiaan osallistumaan ihmisoikeuksien edistämiseksi järjestettäviin konferensseihin, tapahtumiin ja toimintoihin.

VI Tuomioistuinten ja muiden juridisten ja hallinnollisten elinten antamien ihmisoikeuspäätösten täytäntöönpanoa koskeva seuranta

41. Parlamenttien ja kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi yhteistyössä seurata tarkoituksenmukaisella tavalla tuomioistuinten (kansallisten ja tarvittaessa alueellisten ja kansainvälisten) ja muiden hallinnollisten tuomioistuinten tai elinten ihmisoikeuksia koskevien päätösten täytäntöönpanoa.
42. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi seurata kansallisten, alueellisten tai kansainvälisten tuomioistuinten valtiolle ihmisoikeusasioissa langettamia tuomioita ja tarvittaessa tehdä parlamentille suosituksia lainsäädäntöön tai muuhun ohjaukseen tarvittavista muutoksista.
43. Parlamenttien tulisi käsitellä asianmukaisesti kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden ihmisoikeustuomioiden täytäntöönpanoa koskevat suositukset.
44. Parlamenttien ja kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi tarkoituksenmukaisella tavalla kannustaa toimeenpanoviranomaisia vastaamaan ihmisoikeustuomioihin viipymättä ja tehokkaasti, jotta saavutettaisiin ihmisoikeusstandardien täysimääräinen noudattaminen.

BELGRADPRINCIPERNA: RELATIONERNA MELLAN DE NATIONELLA INSTITUTIONERNA FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER OCH PARLAMENTEN¹**(Belgrad, Serbien, 22-23 februari 2012)**

Det av byrån för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, den internationella koordinationskommittén för nationella institutioner för främjande och skydd av de mänskliga rättigheterna samt Serbiska republikens nationalförsamling och medborgarombudsman, med stöd av Förenta nationernas landsgrupp för Serbiska Republiken, år 2012 anordnade seminariet² för behandling av relationen mellan de nationella institutionerna för mänskliga rättigheter (NHRIs) och parlamenten

i överensstämmelse med Förenta nationernas stadga, den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, Förenta nationernas generalförsamlings resolutioner 63/169 och 65/207 om ombudsmannens, medlarens och övriga nationella människorättsinstitutioners roller i främjandet och skyddet av de mänskliga rättigheterna, resolutionerna nr 63/172 och 64/161 om nationella institutioner för de mänskliga rättigheterna för främjande och skydd av mänskliga rättigheter, samt resolution nr 17/9 av FN:s råd för de mänskliga rättigheterna om nationella institutioner för de mänskliga rättigheterna för främjande och skydd av mänskliga rättigheter

noterar att det i principerna för de nationella institutionernas ställning (Parisprinciperna, antagna av FN:s generalförsamling genom resolution 48/134) konstateras att de nationella människorättsinstitutionerna ska skapa "effektivt samarbete" med parlamenten,

beaktar att de nationella människorättsinstitutionerna och parlamenten kan dra stor ömsesidig nytta av varandra för främjande och skydd av de mänskliga rättigheterna, och

påminner om behovet att identifiera och precisera de områden där interaktionen mellan nationella människorättsinstitutioner och parlament behöver stärkas, med beaktande av att de olika modellerna för nationella institutioner måste respekteras,

godkänner de nedan presenterade principerna, som syftar till att ge anvisningar om hur interaktionen och samarbetet mellan nationella människorättsinstitutioner och parlament borde utvecklas:

¹ Människorättscentrets inofficiella översättning.

² I konferensen deltog experter som företrädde nationella institutioner för mänskliga rättigheter, parlament och universitet i Ecuador, Förenade kungadömet, Ghana, Indien, Jordanien, Kenya, Mexiko, Nya Zeeland, Portugal och Serbien.

I Parlamentens roll vid inrättandet av nationella människorättsinstitutioner (nedan NHRIs) och i säkerställandet av deras verksamhet, oavhängighet och ansvar

A) Lagstiftning gällande inrättande av en nationell institution

1. Parlamenten bör, vid behandlingen av lagförslag gällande inrättande av nationella institutioner för mänskliga rättigheter, i vid omfattning höra berörda intressentgrupper.
2. Parlamenten bör lägga upp ett juridiskt ramverk för NHRIs som ska trygga dessa organs oavhängighet och direkta ansvar inför parlamentet ifråga, enligt principerna om nationella institutioner (Parisprinciperna), och därvid beakta de allmänna anmärkningarna (General Observations 3) som utfärdats av den internationella kommittén (ICC) för koordinering av ackrediteringen av NHRIs, samt bästa praxis.
3. Parlamenten ska med ensamrätt ha befogenheter att stifta lagar dels om inrättande av NHRIs, dels om eventuella ändringar i sådana lagar.
4. När parlament behandlar och godkänner eventuella ändringar i lagstiftningen gällande inrättande av NHRIs, bör parlamenten noga gå igenom de föreslagna ändringarna, så att organens oavhängighet och möjligheter att arbeta effektivt säkerställs; parlamenten ska också höra medlemmar av NHRIs samt andra intressentgrupper, däribland medborgarrörelser.
5. Parlamenten bör regelbundet granska hur lagstiftningen gällande inrättandet av NHRIn tillämpas.

B) Ekonomiskt oberoende

6. Parlamenten bör säkerställa NHRIs' ekonomiska oberoende, genom att i lagstiftningen gällande inrättande av nationella institutioner införa regler som garanterar deras oberoende.
7. NHRIs bör varje år meddela parlamenten sina strategiska planer och/eller verksamhetsplaner. Parlamenten bör beakta de nämnda strategiska planerna och/eller verksamhetsplanerna i sin budgetbehandling, för att NHRIs ekonomiska oberoende ska säkerställas.
8. Parlamenten ska bjuda in företrädare för NHRIs till diskussioner om dessa organs årliga strategiplaner och/eller verksamhetsplaner, i samband med uppgörandet av årsbudgeterna.
9. Parlamenten bör garantera att NHRIs har tillräckliga resurser, så att de kan sköta sina lagstadgade uppgifter.

3 ICC SCA General Observations, godkända i Genève i maj 2013 (red. anm.)

C) Förfaranden för utnämning och avsättande av medlemmar

10. Parlamenten ska i lagstiftningen om inrättande av NHRIs införa klara regler om genomskinliga procedurer för val, utnämning samt eventuellt avsättande av medlemmar av NHRIs. I dessa procedurer ska medborgarsamhället vid behov erbjudas möjlighet till deltagande.
11. Parlamenten ska säkerställa att utnämningsförfarandena är öppna och genomskinliga.
12. Parlamenten bör säkra NHRIs oberoende, genom att i lagarna om NHRIs inrättande ta in bestämmelser enligt vilka organens officiellt vidtagna åtgärder är oantastliga.
13. Parlamenten ska i lagarna gällande inrättande av NHRIs skriva in tydliga bestämmelser om att, närhelst det uppstår en vakans på en post inom NHRIn, denna vakans måste fyllas inom en skälig tidsrymd. När en NHRI-funktions mandatperiod löper ut, ska medlemmens officiella mandat förlängas tills efterföljaren har utsetts och träder i tjänst.

D) Rapportering

14. NHRIs ska avlägga sina rapporter direkt till parlamentet.
15. NHRIs ska presentera parlamenten sina verksamhetsberättelser med bokslutet i sammandrag, likaså en rapport gällande människorättssituationen i landet, och andra ärenden som berör de mänskliga rättigheterna.
16. Parlamenten ska ta emot och ta del av NHRIs rapporter, avge svar med anledning av dessa, se till att de debatterar NHRIs' prioriteringar och försöka försäkra att de debatterar NHRIs' viktigaste rapporter utan dröjsmål.
17. Parlamenten bör skapa principiella ramar för diskussionerna som gäller NHRIs verksamhet, på ett sätt som beaktar dessa institutioners oavhängighet.
18. Parlamenten bör anordna öppna debatter om de rekommendationer som NHRIs ger.
19. Parlamenten bör av berörda myndigheter begära information om i vilken omfattning dessa har beaktat de av NHRIs givna rekommendationerna och hur de efterföljs.

II Samarbetsformerna mellan parlamenten och NHRIs

20. NHRIs och parlamenten bör sinsemellan överenskomma om grunderna för samarbetet dem emellan, bl.a. genom att skapa ett ramverk för diskussioner om människorättsfrågor av gemensamt intresse.
21. Varje parlament bör bestämma ett utskott, antingen ett som redan existerar eller ett som grundas för ändamålet, som ska utgöra NHRI's huvudsakliga kontaktorgan inom parlamentet.

22. Varje NHRI bör utveckla en nära samarbetsrelation med det berörda parlamentariska utskottet, inklusive ett formellt samförståndsavtal i tillämpliga fall. Officiella samarbetsmodeller mellan NHRIs och parlamentsutskott bör också utvecklas när detta bedöms vara ändamålsenligt med tanke på deras arbete.
23. Ledamöterna i det utsedda specialutskottet samt medlemmarna i NHRIs bör mötas regelbundet och upprätthålla en kontinuerlig inbördes dialog, i syfte att stärka informationsutbytet och för att identifiera möjliga områden för samarbete för att skydda och främja mänskliga rättigheter.
24. Parlamenten bör försäkra NHRIs' deltagande och begära dem om expertråd när olika utskott diskuterar och behandlar frågor som gäller mänskliga rättigheter.
25. NHRIs bör ge råd och/eller rekommendationer till parlamenten i frågor med anknytning till mänskliga rättigheter, inbegripet statens internationella människorättsåtaganden.
26. NHRIs kan förse parlamenten med information och råd, för att bistå dem i deras tillsyns- och kontrolluppdrag.

III Samarbetet mellan parlamenten och NHRIs i lagstiftningsfrågor

27. Parlamenten bör rådgöra med NHRIs gällande innehållet i och tillämpningen av nya lagförslag, för att säkerställa att människorättsnormer och -principer beaktas.
28. Parlamenten bör konsultera NHRIs i lagstiftningsprocessen, inbegripet att ombe dem att komma med utlåtanden och råd om i vilken mån lagförslagen och de politiska programmen är förenliga med mänskliga rättigheter.
29. NHRIs bör vid behov ge förslag om ändringar i lagstiftningen, i syfte att harmonisera lagstiftning med både nationella och internationella människorättsstandarder.
30. NHRIs bör bedriva samarbete med parlamenten för att främja mänskliga rättigheter genom antagande av lagstiftning för verkställande av människorättsåtaganden, konventionsorganens rekommendationer och domstolsavgöranden gällande mänskliga rättigheter.
31. NHRIs bör bedriva samarbete med parlamenten i syfte att skapa effektiva instrument för utvärdering av lagförslags och politiska styrningsåtgärders människorättspåverkningar.

IV Samarbete mellan NHRIs och parlament gällande internationella människorättsmekanismer

32. Parlamenten bör försöka medverka i processerna för ratificering av internationella avtal om mänskliga rättigheter och ska i sådana sammanhang höra

- NHRIs; så också vid uppföljningen av hur staten uppfyller sina internationella människorättsförpliktelser.
33. NHRIs bör delge parlamenten sina åsikter när det gäller förslag som innebär reservationer eller förklaringar, gällande tillämpningen och förenligheten med statens människorättsåtaganden.
 34. Parlamenten och NHRIs bör bedriva samarbete för att säkerställa att internationella konventionsorgan förses med uttömmande uppgifter om dels hur staten uppfyller sina konventionsförpliktelser, dels hur konventionsorganens rekommendationer uppföljs.
 35. NHRIs bör regelbundet informera parlamenten om olika rekommendationer som regionala och internationella människorättsmekanismer utfärdar stater, inklusive den universella periodiska granskningen (Universal Periodic Review), konventionsorganen och specialprocedurerna.
 36. Parlamenten och NHRIs bör tillsammans utarbeta en strategi för systematisk uppföljning av de rekommendationer som utfärdats av de regionala och internationella människorättsmekanismerna.

V Samarbetet mellan NHRIs och parlamenten för främjande av människorättsfostran och -utbildning⁴

37. NHRIs bör bedriva samarbete med parlamenten för främjande av en kultur som respekterar de mänskliga rättigheterna.
38. NHRIs bör samarbeta med parlamenten för att främja införandet av människorättsfostran och -utbildning i den utbildning som bedrivs i skolor, vid universitet och i andra lämpliga sammanhang, inklusive yrkesutbildning och juridiska studier.
39. NHRIs och parlamenten bör samarbeta för att ömsesidigt förbättra sina kunskaper om mänskliga rättigheter och de parlamentariska förfarandena.
40. NHRIs, parlamenten och alla parlamentariker bör syfta till att samarbeta i offentliga informations- och utbildningskampanjer, och bör ömsesidigt stödja varandra när det gäller deltagande i konferenser, evenemang och aktiviteter som syftar till att främja de mänskliga rättigheterna.

⁴ Anknyter sig till Förenta nationernas deklaration om människorättsfostran och -utbildning.

VI Övervakning av hur domstolsutslag och andra juridiska och administrativa organs beslut beträffande mänskliga rättigheter verkställs

41. Parlamenten och NHRIs bör i samråd och på ett ändamålsenligt sätt följa med verkställigheten av människorättsavgöranden som utfärdas av domstolar (nationella, vid behov regionala och internationella) och förvaltningsdomstolar och andra organ.
42. NHRIs bör följa upp domar med anknytning till mänskliga rättigheter som nationella, regionala eller internationella domstolar avgett staten; och vid behov inlämna förslag till ändring av lagstiftning eller politiska program.
43. Parlamenten bör på ett ändamålsenligt sätt behandla NHRIs' rekommendationer beträffande verkställigheten av domar i ärenden som gäller mänskliga rättigheter.
44. Parlamenten och NHRIs bör på ett ändamålsenligt sätt uppmuntra de verkställande myndigheterna att effektivt och utan dröjsmål verkställa domar med anknytning till mänskliga rättigheter, så att en fullständig efterlevnad av människorättsstandarderna uppnås.

Ihmisoikeuskeskus

Toimintasuunnitelma vuosille 2012-2013

1. Ihmisoikeuskeskuksen perustaminen, ihmisoikeusvaltuuskunnan asettaminen ja niiden lakisääteiset tehtävät

1.1 Ihmisoikeuskeskus

Ihmisoikeuskeskuksen toiminnan tavoitteena on edistää ja turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista kansallisella tasolla. Ihmisoikeuskeskus pyrkii vahvistamaan perus- ja ihmisoikeusmyönteistä ilmapiiriä Suomessa. Keskus myös seuraa ja arvioi, tarvittaessa kriittisesti, julkisen vallan ja muiden toimijoiden toimintaa perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi ja edistämiseksi. Lisäksi keskus toimii yhteistyö- ja tiedonvaihtokanavana alan toimijoille Suomessa ja kansainvälisesti.

Ihmisoikeuskeskuksen perustamisesta säädettiin lailla (Laki eduskunnan oikeusasiamiehestä, muutos 20.5.2011/535), joka astui voimaan 1.1.2012. Toiminta käynnistyi 1.3.2012, jolloin Ihmisoikeuskeskuksen johtaja aloitti tehtävässään. Keskukseen kaksi asiantuntijaa aloittivat viroissaan toukokuun 2012 aikana. Ihmisoikeuskeskus on toiminnallisesti itsenäinen ja riippumaton, mutta hallinnollisesti osa Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaa.

Ihmisoikeuskeskuksen toiminta käynnistetään vuoden 2012 aikana ja vuosi 2013 on ensimmäinen kokonainen toimintavuosi. Päähuomio toiminnan ensimmäisenä vuotena on - käytännön perustamistoimien lisäksi - Ihmisoikeuskeskuksen tunnetuksi tekemisessä ja yhteistyömuotojen kehittämisessä sekä Eduskunnan oikeusasiamiehen että muiden perus- ja ihmisoikeustoimijoiden kanssa.

1.2 Ihmisoikeuskeskuksen tehtävät

Ihmisoikeuskeskuksen tehtävänä on lain perusteella:

- edistää perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvää tiedotusta, koulutusta, kasvatusta ja tutkimusta,
- laatia selvityksiä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta,
- tehdä aloitteita ja antaa lausuntoja perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi,
- osallistua perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja turvaamiseen liittyvään eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön ja
- huolehtia muista vastaavista perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä tehtävistä.

Keskus ei käsittele kanteluja eikä muitakaan yksittäistapauksia, jotka kuuluvat ylimpien laillisuusvalvojen toimivaltaan.

1.3 Ihmisoikeusvaltuuskunta ja sen tehtävät

Ihmisoikeusvaltuuskunta nimitettiin eduskunnan oikeusasiamiehen päätöksellä 29.3.2012 ja se kokoontui ensimmäistä kertaa 26.4.2012.

Ihmisoikeusvaltuuskunnan tehtäviin kuuluu lain ja sen esitöiden perusteella:

- toimia perus- ja ihmisoikeusalan toimijoiden kansallisena yhteistyöelimenä,
- käsitellä laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä perus- ja ihmisoikeusasioita ja
- hyväksyä vuosittain Ihmisoikeuskeskuksen toimintasuunnitelman ja toimintakertomuksen.

Ihmisoikeuskeskuksen johtaja toimii valtuuskunnan puheenjohtajana.

Valtuuskunnassa käsitellään vuoden 2012 aikana Ihmisoikeuskeskuksen toimintasuunnitelman lisäksi muun muassa YK:n ihmisoikeusneuvostolle annettua Suomen toista määräaikaisraporttia (UPR), kansallisia perus- ja ihmisoikeuskanteita sekä kuullaan asiantuntijoita ajankohtaisista asioista (yhdenvertaisuuslain valmistelu, EOA:n vuoden 2011 kertomus etc.).

Näiden teemojen ja asiakokonaisuuksien lisäksi ihmisoikeusvaltuuskunta käy vuoden 2012 kokouksissa yleiskeskustelua oman toimintansa tavoitteista ja toimintatavoista lain ja sen esitöiden määräykset huomioon ottaen, ja laatii itselleen toimintasuunnitelman.

1.4 Kansallinen ihmisoikeusinstituutio

Ihmisoikeuskeskuksen perustamisella ja valtuuskunnan asettamisella on pyritty luomaan Suomeen rakenne, joka yhdessä eduskunnan oikeusasiamiehen lakisääteisten tehtävien kanssa täyttää Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) yleiskokouksen vuonna 1993 hyväksymien nk. Pariisin periaatteiden mukaiset kansallisen ihmisoikeusinstituution vaatimukset. Näitä vaatimuksia ovat muun muassa itsenäinen ja riippumaton asema paitsi muodollisesti, myös taloudellisesti ja hallinnollisesti sekä mahdollisimman laaja tehtävänkuva ihmisoikeuksien edistämiseksi ja turvaamiseksi.

Ihmisoikeuskeskuksen toimintaohjelman lisäksi laaditaan kokonaisstrategia, joka kattaa koko Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution. Strategissa tulee määritellä yhteiset tavoitteet, toimintatavat ja yhteistyön muodot. Strategian valmistelu aloitetaan työvaliokunnassa syksyn 2012 aikana.

2. Ihmisoikeuskeskuksen tavoitteet ja toiminta

2.1 Yleistä

Ihmisoikeuskeskuksen lakisääteiset tehtävät ovat laajat, liittyen yleiseen perus- ja ihmisoikeuksien edistämistoimintaan kotimaassa, kuin myös kansainväliseen yhteistyöhön. Ihmisoikeuskeskuksella on hallituksen esityksen mukaan kuitenkin laaja harkintavalta sen suhteen, mihin konkreettisiin perus- ja ihmisoikeusasioihin tai tilanteisiin se kunakin ajankohtana katsoo tarpeelliseksi keskittyä tai kiinnittää esim. hallituksen huomiota.

Ensimmäisen toimintavuoden painopiste tulee olemaan kansallisen perus- ja ihmisoikeuksia koskevan yhteistyön ja tiedonkulun kehittämisessä, tiedotustoiminnassa sekä perus- ja ihmisoikeuksia koskevan koulutuksen ja kasvatuksen edistämisessä. Myös kansainvälinen yhteistyö käynnistetään osallistumalla erityisesti kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden verkostojen toimintaan sekä kansainvälisellä että eurooppalaisilla tasolla. Käytettävissä olevat niukat resurssit asettavat toiminnalle jossain määrin rajoituksia.

2.2 Yhteistyö

Ihmisoikeusvaltuuskunnan rooli on tärkeä laajapohjaisena yhteistyöelimenä ja sen tuomaa edustavuutta ja asiantuntemusta hyödynnetään. Valtuuskunnan toiminnan nopea käynnistäminen on ollut Ihmisoikeuskeskuksen keskeisimpiä prioriteetteja toiminnan alkuvaiheessa. Työn järjestämiseksi on jo ensimmäisessä valtuuskunnan kokouksessa perustettu työvaliokunta. Tarpeen mukaan perustetaan myös jaostoja temaattisten asioiden käsitteilyyn ja valmisteluun. Näistä ensimmäisenä on perustettu ihmisoikeuskoulutus- ja kasvatusjaosto. Sähköistä yhteydenpitoa ja tiedonvaihtoa kehitetään valtuuskunnan ja Ihmisoikeuskeskuksen välille.

Yhteistyön muodoista ja tiedonvaihdesta on keskusteltu ja sovittu myös Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian kanssa mahdollisimman suuren hyödyn saamiseksi kummankin osapuolen asiantuntemuksesta ja yhteisissä tiloissa toimimisesta. Uudessa kesäkuussa 2012 hyväksytyssä Eduskunnan oikeusasiamiehen työjärjestyksessä on sovittu mahdollisuudesta antaa tehtäviä puolin ja toisin.

Kevään 2012 aikana on perustettu myös muita uusia ihmisoikeustoimijoita Ihmisoikeuskeskuksen ja ihmisoikeusvaltuuskunnan lisäksi. Maaliskuussa 2012 valtioneuvosto hyväksyi ensimmäisen kansallisen perus- ihmisoikeustoimintaohjelman, jonka täytäntöönpanon seuraamiseksi asetettiin kesäkuussa riippumaton Ihmisoikeustoimijoiden paneeli. Samana päivänä asetettiin myös Ministeriöiden yhteyshenkilöistä koostuva Valtionneuvoston ihmisoikeusverkosto.

Ihmisoikeuskeskus tekee yhteistyötä perus- ja ihmisoikeustoimijoiden kanssa. Tärkein yhteistyökanava on Ihmisoikeuskeskuksen valtuuskunta. Ihmisoikeustoimijoiden paneelin toimintaan osallistutaan asiantuntijana. Valtioneuvoston ihmisoikeusverkoston kanssa tehdään yhteistyötä muun muassa ihmisoikeuskoulutuksen ja kasvatuksen alalla.

2.3 Tiedotus ja viestintä

Ihmisoikeuskeskuksen yhtenä keskeisimpänä tehtävänä on edistää perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvää tiedotusta. Tiedottamiseen käytetään sekä perus- ja ihmisoikeusalan verkostoja että muita viestinnän keinoja.

Hallituksen esityksessä todetaan, että Ihmisoikeuskeskus voisi esimerkiksi luoda ja ylläpitää perus- ja ihmisoikeuksia koskevaa tietopankkia. Kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman laatimisen yhteydessä keskusteltiin tarpeesta perustaa Suomeen perus- ja ihmisoikeusportaali, johon koottaisiin keskeiset ihmisoikeuksiin liittyvät viranomaislausunnot, selonteot, raportit, valvontaelinten loppupäätelmät ja suositukset, tuomioistuinten ja ylimpien laillisuusvalvojien ratkaisut, eduskunnan perustuslakivaliokunnan käytäntöä ja kansalaisjärjestöjen lausuntoja. Portaalissa voitaisiin antaa myös käytännön tietoa ja neuvoja oikeuksiin pääsemisestä ja käyttää hyväksi jo olemassa olevia verkkosivuja linkittämällä niitä portaaliin. Ihmisoikeuskeskus voisi ottaa tehtäväkseen erityisesti Euroopan Ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden seurannan ja niiden tunnetuksi tekemisen kotimaassa.

Myös muun viestinnän kehittäminen on tärkeää heti toiminnan alussa. Sekä viestinnän muotoja että kohderyhmiä mietitään, mukaan lukien sosiaalisen median käyttö viestinnässä. Vaikuttavuus edellyttää, että erilaiset kohderyhmät saavat tietoa erilaisin keinoin ja kielellä, jota he ymmärtävät. Myös viestinnän esteettömyys tulee turvata.

Ihmisoikeuskeskus selvittää edellytykset perustaa ja ylläpitää perus- ja ihmisoikeusportaalia sekä mahdollisuutta toimia erilaisilla sosiaalisen median areenoilla. Selvityksessä kartoitetaan tarpeet ja jo olemassa olevat sivustot päällekkäisen työn välttämiseksi ja sen varmistamiseksi, että Ihmisoikeuskeskus tarjoaa muun tiedon ohella käytännöllistä tietoa sitä tarvitseville ja edistää oikeuksiin pääsemistä.

Ihmisoikeuskeskus järjestää kutsu- ja yleisötilaisuuksia tärkeiksi katsotuista aiheista ja mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden ihmisoikeustoimijoiden kanssa.

2.4 Koulutus, kasvatus ja tutkimus

Perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvä koulutus ja kasvatus ovat keskeisiä painopistealueita ihmisoikeuskeskuksen työssä. Niiden suunnittelu ja tehokas toteutus edellyttävät riittäviä tietoja nykytilasta. Suomessa ei ole kattavasti selvitetty perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvän koulutuksen ja kasvatuksen tilaa. Mm. valtuuskunnan jäsenten asiantuntemusta tullaan hyödyntämään perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvän koulutuksen kartoituksen tekemisessä, ja jo olemassa olevan tiedon keräämisessä ja yhteistyön kehittämisessä.

Ihmisoikeuskeskuksen tehtävänä on myös edistää perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvää tutkimusta. Tutkimusta perus- ja ihmisoikeuksiin liittyen tehdään useassa yliopistollisessa tutkimuslaitoksessa, joista keskeisimmät ovat myös edustettuina ihmisoikeusvaltuuskunnassa. Nimenomaisesti ihmisoikeuksiin keskittyneiden yksiköiden lisäksi perus- ja ihmisoikeuksia tutkitaan monissa muissa tutkimuslaitoksissa. Ihmisoikeuskeskus toimii yhteistyössä perus- ja ihmisoikeustutkimusta tekevien tahojen kanssa ja osaltaan edistää myös näiden keskinäistä yhteistyötä sekä Suomen ihmisoikeustilanteen kannalta relevantin ihmisoikeustutkimuksen tekemistä.

Ihmisoikeuskeskus tekee selvityksen ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen toteutumisesta Suomessa. Selvityksen pohjalta suunnitellaan jatkotoimenpiteet yhteistyössä keskeisten tahojen kanssa. Työn suunnittelua ja ohjausta varten on perustettu valtuuskunnan yhteyteen ihmisoikeuskoulutus- ja kasvatusjaosto.

Ihmisoikeuskeskus kartoittaa perus- ja ihmisoikeustutkimusta tekevät tahot ja näissä käynnissä/suunnitteilla olevat hankkeet ja keskustelee sen pohjalta kehittämistarpeista sidosryhmien kanssa.

2.5 Perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen seuranta ja aloitteet

Toiminnassaan Ihmisoikeuskeskus pyrkii erityisesti nostamaan esille tärkeitä, mutta vähäiselle huomiolle jääneitä teemoja.

Ihmisoikeuskeskus laatii tarpeen mukaan selvityksiä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta Suomessa, tekee niiden pohjalta aloitteita ja antaa lausuntoja perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi.

Selvitystarpeita on vaikea ennakoida ja Ihmisoikeuskeskuksen täytyykin kyetä vastaamaan myös odottamattomiin haasteisiin ja pyyntöihin. Asiantuntemusta täytyy varautua hankkimaan myös ostopalveluina ottaen huomioon keskuksen vähäiset asiantuntijaresurssit.

Seuranta toteutetaan kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman 2012 - 2013 toteutumisen osalta osallistumalla ihmisoikeustoimijoiden paneelin työhön riippumattomana asiantuntijajäsenenä. Ihmisoikeusvaltuuskunnassa painotettiin seurannan tärkeyttä myös toimintaohjelman ulkopuolella jäävien asioiden osalta.

Suomen syyskuussa 2012 saatavien YK:n määräaikaisraportoinnin (UPR) suositusten täytäntöönpanoa seurataan systemaattisesti. Suomen vapaaehtoinen väliraportti ihmisoikeusneuvostolle annetaan vuonna 2014. Myös muiden kansainvälisten ihmisoikeusmekanismien antamien suositusten täytäntöönpanoa seurataan ja niistä pyritään tiedottamaan eri tavoin.

Ihmisoikeuskeskuksella ja valtuuskunnalla tulee olemaan tärkeä rooli Valtioneuvoston Ihmisoikeuspoliittisen selonteon toteutumisen arvioinnissa ja uuden selonteon valmisteluprosessissa. Valtuuskunnan laajaa osaamista voidaan hyödyntää erityisesti kotimaan perus- ja ihmisoikeuskysymysten osalta.

Suomi on aktiivisesti osallistunut useiden ihmisoikeussopimusten ja niiden valinnaisten pöytäkirjojen neuvotteluihin. Suomella on kuitenkin ratifioimatta useita asiakirjoja ja sopimusvelvoitteiden toimeenpanossa on useassa yhteydessä todettu olevan heikkouksia. Ihmisoikeuskeskus käy keskustelua ratifiointiprosesseihin liittyvistä ongelmakohdista sidosryhmien kanssa.

Ihmisoikeuskeskus osallistuu kansallisen ihmisoikeustoiminta-ohjelman täytäntöönpanon seurantaan toimimalla riippumattomana asiantuntijana ihmisoikeustoimijoiden paneelissa. Ihmisoikeuskeskus seuraa aktiivisesti ihmisoikeuspoliittisen selonteon laatimista hyödyntäen valtuuskunnan laajaa kotimaan perus- ja ihmisoikeusosaamista ja keskuksen asiantuntijajäsenyyttä Kansainvälisten ihmisoikeusasiain neuvottelukunnassa. Kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden toteutumista seurataan.

2.6 Kansainvälinen yhteistyö ja toiminta

Ihmisoikeuskeskuksen tehtävänä on osallistua perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja turvaamiseen liittyvään eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön. Pääpaino on yhteistyöllä, johon myös muut kansalliset ihmisoikeusinstituutiot osallistuvat. Ihmisoikeuskeskuksen kannalta tärkeimpiä kansainvälisiä toimijoita ovat EU:n perusoikeusvirasto, YK:n ihmisoikeusneuvosto ja yleissopimusten valvontaelimet sekä Euroopan Neuvoston toimielimet ja Ihmisoikeusvaltuutettu.

Kansalliset ihmisoikeusinstituutiot hakevat akkreditointia YK:n kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden koordinaatiokomitealta (International Coordinating Committee of National Institutions for the Promotion and the Protection of Human Rights). A-statuksen saaneen instituution katsotaan täyttävän Pariisin periaatteet ja vain A-statuksen saaneet instituutiot ovat Kansainvälisen koordinaatiokomitean täysimääräisiä jäseniä ja saavat mm. puheoikeuden Ihmisoikeusneuvostossa. Suomen tavoite on saavuttaa A-status vuoden 2013 - 2014 aikana.

Ihmisoikeuskeskus edustaa Suomen kansallista ihmisoikeusinstituutiota kansainvälisissä ja eurooppalaisissa ihmisoikeusinstituutioita koskevilla verkostoilla.

Ihmisoikeuskeskuksen tavoitteena on A-statusen saaminen Suomen kansalliselle ihmisoikeusinstituutiolle. Hakuprosessi käynnistään mahdollisimman pian kun edellytykset ovat olemassa (ensimmäisen toimintavuoden jälkeen).

Människorättscentret

Verksamhetsplan för åren 2012-2013

1. Inrättandet av Människorättscentret, tillsättandet av människorättsdelegationen och deras lagstadgade uppgifter

1.1 Människorättscentret

Syftet med Människorättscentrets verksamhet är att främja och trygga tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna på det nationella planet. Centret arbetar för att stärka den positiva attityden till dessa rättigheter i vårt land. Centret följer och utvärderar, vid behov kritiskt, myndigheternas och andra aktörers verksamhet som avser att trygga och främja de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Centret fungerar också som ett forum för kontakter och informationsutbyte mellan aktörer på området, såväl inom landet som på det internationella planet.

Människorättscentret inrättades genom en lag (lagen om riksdagens justitieombudsman, ändrad 20.5.2011/535) som trädde i kraft den 1 januari 2012. Verksamheten inleddes den 1 mars 2012 då Människorättscentrets direktör tillträdde sitt uppdrag. I maj 2012 tillträdde centrets två sakkunniga sina tjänster. Människorättscentret är i funktionellt avseende ett självständigt och oavhängigt organ men i administrativt avseende utgör det en del av riksdagens justitieombudsmans kansli.

Människorättscentret inleder sin verksamhet under år 2012, och år 2013 blir därmed det första hela verksamhetsåret. Till tyngdpunkterna under det första verksamhetsåret hör – förutom de praktiska uppgifter som hänför sig till etableringen av verksamheten – att göra Människorättscentret känt och att skapa olika former för samarbete med riksdagens justitieombudsman och med andra aktörer inom fältet för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

1.2 Människorättscentrets uppgifter

Enligt lagen ska Människorättscentret:

- främja information, fostran, utbildning och forskning i fråga om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna,
- göra utredningar om hur de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses,
- ta initiativ och ge utlåtanden för att främja de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna,

- delta i det europeiska och internationella samarbetet för att främja och trygga de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna och
- sköta andra motsvarande uppgifter som anknyter till att främja och tillgodose de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

Centret behandlar inte klagomål eller andra enskilda ärenden som hör till de högsta laglighetsövervakarnas behörighet.

1.3 Människorättsdelegationen och dess uppgifter

Människorättsdelegationen tillsattes genom riksdagens justitieombudsmans beslut den 29 mars 2012 och sammanträdde första gången den 26 april 2012.

- Enligt lagen och dess förarbeten ska delegationen
- vara ett nationellt samarbetsorgan för aktörerna inom fältet för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna,
- behandla vittsyftande och principiellt viktiga frågor som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna och
- årligen godkänna Människorättscentrets verksamhetsplan och verksamhetsberättelse.

Människorättscentrets direktör är ordförande för delegationen.

Delegationen ska under år 2012 behandla Människorättscentrets verksamhetsplan och därutöver bl.a. Finlands andra periodiska rapport (UPR) till FN:s råd för mänskliga rättigheter, de nationella strukturer som hänför sig till de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, samt höra sakkunniga om aktuella frågor (beredningen av jämställdhetslagen, JO:s berättelse för 2011 osv.).

Utöver dessa teman och uppgiftshelheter kommer människorättsdelegationen under sina sammanträden år 2012 att utifrån lagen och dess förarbeten föra en allmän diskussion om målen för sin verksamhet och om sina verksamhetsformer, samt att utarbeta en egen verksamhetsplan.

1.4 En nationell institution för mänskliga rättigheter

Syftet med att inrätta ett människorättscenter och tillsätta en människorättsdelegation var att i Finland skapa en struktur som i kombination med de uppgifter som riksdagens justitieombudsman enligt lag ska sköta uppfyller de krav som ställs på en nationell institution för mänskliga rättigheter enligt de s.k. Parisprinciperna, som antogs av Förenta Nationernas (FN) generalförsamling år 1993. Till dessa krav hör bl.a. att den nationella institutionen

ska vara självständig och oberoende i såväl formellt som ekonomiskt avseende och dessutom ha ett så brett spektrum av uppgifter som möjligt för att främja och trygga de mänskliga rättigheterna.

Utöver ett verksamhetsprogram för Människorättscentret ska en övergripande strategi utarbetas, som omfattar hela den nationella människorättsinstitutionen i Finland. I strategin ska de gemensamma målen, verksamhetsmetoderna och samarbetsformerna fastställas. Arbetsutskottet kommer under hösten 2012 att påbörja beredningen av strategin.

2. Människorättscentrets mål och verksamhet

2.1 Allmänt

Människorättscentret har omfattande lagstadgade uppgifter som innebär att centret på ett allmänt plan ska främja de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i Finland samt bedriva internationellt samarbete. Enligt regeringens proposition har Människorättscentret dock omfattande prövningsrätt när det gäller vilka konkreta frågor eller situationer med anknytning till de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna centret vid en bestämd tidpunkt anser värda att lägga vikt vid eller fästa t.ex. regeringens uppmärksamhet vid.

Under det första verksamhetsåret kommer tyngdpunkten att ligga vid utvecklandet av det nationella samarbetet och informationsgången i fråga om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, vid informationsförmedling samt vid utbildning och fostran i fråga om dessa rättigheter. Det internationella samarbetet inleds genom att man framför allt deltar i den verksamhet som ordnas inom nätverken för de nationella människorättsinstitutionerna, både på internationell och på europeisk nivå. De knappa resurserna kommer emellertid i viss mån att begränsa verksamheten.

2.2 Samarbete

Människorättsdelegationen har en viktig roll som samarbetsorgan med bred bas, vars sakkunskap och representativitet man kommer att tillgodogöra sig. Vid etableringen av verksamheten har Människorättscentret prioriterat de åtgärder som behövs för att delegationen snabbt ska kunna inleda sin verksamhet. Redan vid delegationens första sammanträde tillsattes ett arbetsutskott för att organisera arbetet. Vid behov kan också olika sektioner inrättas för att bereda och behandla olika teman. En sektion för utbildning och fostran i fråga om de mänskliga rättigheterna har redan inrättats. Vidare håller man på att skapa ramar för den elektroniska kommunikationen och informationsutbytet mellan delegationen och centret.

För att man ska kunna optimera nyttan av att centret delar lokaler med riksdagens justitieombudsmans kansli och tillgodogöra sig båda parternas sakkunskap har man också diskuterat och avtalat om olika former av samarbete och informationsutbyte. Enligt den nya arbetsordningen för riksdagens justitieombudsman som godkändes i juni 2012 har parterna möjligheter att sinsemellan anförtro varandra uppgifter.

Under våren 2012 inrättades också andra nya organ inom fältet för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. I mars 2012 godkände statsrådet den första nationella handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter och i juni utsågs en oberoende panel av människorättsaktörer som ska följa upp hur planen genomförs. Samma dag inrättades också Statsrådets nätverk för människorättsaktörer, som består av kontaktpersoner vid ministerierna.

Människorättscentret samarbetar med andra aktörer inom fältet för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Samarbetet sker i första hand via människorättsdelegationen. Centret deltar som sakkunnig i panelen av människorättsaktörer. När det gäller Statsrådets nätverk för människorättsaktörer bedrivs samarbete bl.a. inom sektorn för fostran och utbildning i fråga om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

2.3 Information och kommunikation

En av Människorättscentrets viktigaste uppgifter är att främja förmedlingen av information om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Informationsförmedlingen sker såväl via de olika nätverken inom fältet som genom andra typer av kommunikation.

I regeringens proposition konstateras det att Människorättscentret t.ex. kunde skapa och föra en databank om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. I samband med utarbetandet av den nationella handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter diskuterades behovet av en finländsk webbportal där man kunde samla viktiga myndighetsyttranden, redogörelser, rapporter, slutsatser och rekommendationer av övervakande instanser, avgöranden av domstolar och de högsta laglighetsövervakarna, information om riksdagens grundlagsutskotts praxis och frivilligorganisationers yttranden. Portalen kunde också innehålla praktisk information och råd om hur individen kan få sina rättigheter tillgodosedda. Man kan även tillgodogöra sig informationen på befintliga webbplatser genom att länka dem till portalen. Vidare kunde Människorättscentret särskilt satsa på att följa Europadomstolens avgöranden och informera om dem i Finland.

Det är likaså viktigt att man från första början satsar på den övriga kommunikationen. Formerna för kommunikationen och målgrupperna måste definieras och möjligheterna att utnyttja sociala medier övervägas. För att informationen ska nå fram måste kommunikationen till olika målgrupper ske med olika metoder och på ett språk som målgruppen förstår. Också tillgängligheten måste tryggas.

Människorättscentret utreder möjligheterna att starta och upprätthålla en portal för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna och att agera inom ramen för olika sociala medier. Genom denna utredning kartläggs såväl behoven som de befintliga webbplatserna, så att man kan undvika överlappningar och säkerställa att centret utöver annan information även tillhandahåller praktiska upplysningar för dem som behöver det och främjar individens möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda.

Människorättscentret ordnar evenemang både för inbjudna gäster och för allmänheten kring teman som upplevs som viktiga. Om möjligt sker detta i samarbete med andra människorätsaktörer.

2.4 Utbildning, fostran och forskning

Utbildning och fostran i fråga om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna är viktiga tyngdpunktsområden i Människorättscentrets arbete. För att denna utbildning och fostran ska kunna planeras och genomföras på ett framgångsrikt sätt krävs det emellertid tillräckliga fakta om nuläget. I Finland har det inte genomförts någon heltäckande utredning angående situationen inom detta område. Vid kartläggningen av den utbildning som berör de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, insamlandet av information och utvecklandet av samarbetet kommer man bl.a. att tillgodogöra sig sakkunskapen hos människorätsdelegationens medlemmar.

Till Människorättscentrets uppgifter hör också att främja forskningen i fråga om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Sådan forskning bedrivs vid ett flertal forskningsinstitut på universitetsnivå, varav de viktigaste är representerade i människorätsdelegationen. Motsvarande forskning bedrivs också vid många andra forskningsinstitut som inte uttryckligen har specialiserat sig på mänskliga rättigheter. Människorättscentret samarbetar med aktörer som forskar i de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna och understöder dessa aktörers inbördes samarbete samt sådan människorättsforskning som är relevant med avseende på människorättsituationen i Finland.

Människorättscentret utreder hur sådan fostran och utbildning som berör de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga

rättigheterna genomförs i Finland. På basis av utredningen planeras sedan fortsatta åtgärder i samarbete med de viktigaste aktörerna. För planeringen och styrningen av arbetet har en sektion för utbildning och fostran i fråga om de mänskliga rättigheterna inrättats vid centret.

Människorättscentret kartlägger även vilka aktörer som forskar i de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna och vilka projekt som pågår eller planeras. Därefter diskuteras utvecklingsbehoven med intressentgrupperna.

2.5 Uppföljning samt initiativ som berör de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

Människorättscentret har för avsikt att i sin verksamhet framför allt lyfta fram sådana viktiga teman som hittills inte ägnats någon större uppmärksamhet.

Människorättscentret genomför vid behov utredningar om hur de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses i Finland, och utarbetar på basis av utredningarna initiativ och yttranden om hur dessa rättigheter kan främjas och tillgodoses.

Det är svårt att förutse behovet av utredningar och Människorättscentret måste därför ha kapacitet att reagera också på oväntade utmaningar och förfrågningar. Eftersom centret har så få anställda sakkunniga måste det också finnas beredskap att upphandla sakkunnigtjänster.

Uppföljningen av den nationella handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter för åren 2012-2013 sker genom att centret deltar i panelen av människorättsaktörer i egenskap av oberoende sakkunnig-medlem. Människorättsdelegationen har dock betonat att det är viktigt att också frågor som faller utanför handlingsplanen följs upp.

Genomförandet av de rekommendationer som Finland i september 2012 tilldelas med anledning av den universella periodiska granskningen (UPR) ska systematiskt följas upp. År 2014 kommer Finland att ge en frivillig mellanrapport till FN:s råd för mänskliga rättigheter. Man kommer även att följa upp och på olika sätt informera om genomförandet av rekommendationer som getts inom ramen för andra internationella människorättsmekanismer.

Människorättscentret och delegationen kommer att ha en viktig roll vid utvärderingen av Statsrådets redogörelse för de mänskliga rättigheterna och vid processen för beredning av följande redogörelse. Delegationens breda expertis kan utnyttjas särskilt i frågor som berör de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i vårt land.

Finland har aktivt deltagit i förhandlingarna om ett flertal konventioner som berör de mänskliga rättigheterna och om sådana fakultativa protokoll

som ansluter sig till konventionerna. Finland har emellertid inte ratificerat alla dokument och i många sammanhang har det konstaterats brister vid fullföljandet av konventionernas förpliktelser. När problematiska frågor som berör ratificeringsprocessen aktualiseras diskuterar Människorättscentret dessa frågor med intressentgrupperna.

I egenskap av oberoende sakkunnig i panelen av människorättsaktörer deltar Människorättscentret i uppföljningen av hur den nationella handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter genomförs. Människorättscentret följer aktivt beredningen av redogörelsen för människorättspolitiken och utnyttjar i detta sammanhang delegationens breda sakkunskap om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i Finland samt centrets ställning som sakkunnig i delegationen för internationella människorättsärenden. Centret följer även upp hur internationella förpliktelser som berör de mänskliga rättigheterna fullföljs.

2.6 Samarbete och verksamhet på det internationella planet

Människorättscentret ska delta i det europeiska och internationella samarbetet för att främja och trygga de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Tyngdpunkten ligger vid sådant samarbete som också andra nationella människorättsinstitut deltar i. Ur centrets synvinkel är de viktigaste internationella aktörerna EU:s byrå för grundläggande rättigheter, FN:s råd för mänskliga rättigheter, de organ som utövar tillsyn över konventionernas efterlevnad samt Europarådets organ och kommissarie för mänskliga rättigheter.

De nationella människorättsinstitutionerna ackrediterar sig hos FN:s internationella samordningskommitté av nationella institutioner för främjande och skydd av mänskliga rättigheter (*International Coordinating Committee of National Institutions for the Promotion and the Protection of Human Rights*). En institution som får A-status anses uppfylla Parisprinciperna. Endast institutioner med A-status är fullvärdiga medlemmar av den Internationella samordningskommittén och har bl.a. yttranderätt i Människorättsrådet. Finland siktar på att uppnå A-status under perioden 2013–2014.

Människorättscentret företräder Finlands nationella människorättsinstitution i det internationella och europeiska nätverken för människorättsinstitutioner.

Människorättscentret har som mål att Finlands nationella människorättsinstitution ska uppnå A-status. Ansökningsprocessen inleds så snart förutsättningar för det finns (efter det första verksamhetsåret).

Ihmisoikeuskeskuksen henkilöstö ja ihmisoikeusvaltuuskunnan jäsenet

IHMISOIKEUSKESKUS

Johtaja **Sirpa Rautio** (virka-aikana 4.9.2013–3.9.2014)

Asiantuntija **Kristiina Kouros** (ma. johtaja 4.9.2013–3.9.2014)

Asiantuntija **Leena Leikas**
Ma. asiantuntija **Kristiina Vainio**
(23.9.2013–3.9.2014)

Ma. avustava asiantuntija **Elina Hakala**
(1.12.2013–31.5.2014)

IHMISOIKEUSVALTUUSKUNNAN JÄSENET JA HEIDÄN EDUSTAMANSATAHOT:

1. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies **Maija Sakslin**
2. Kansliapäällikkö **Kimmo Hakonen**, Oikeuskanslerin virasto
3. Vähemmistövaltuutettu **Eva Biaudet**
4. Tasa-arvovaltuutettu **Pirkko Mäkinen**
5. Tietosuojavaltuutettu **Reijo Aarnio**
6. Lapsiasiavaltuutettu **Maria Kaisa Aula**
7. Puheenjohtaja **Klemetti Näkkäläjärvi**, Saamelaiskäräjät
8. Puheenjohtaja **Liisa Murto**, Ihmisoikeusliitto ry
9. Lakimies **Aiman Mroueh**, Pakolaisneuvonta ry
10. Oikeudellinen neuvonantaja **Tiina Valonen**, Amnesty International, Suomen osasto
11. Pääsihteeri **Kristiina Kumpula**, Suomen Punainen Risti
12. Varapuheenjohtaja **Ilkka Kantola**, Suomen YK-liitto
13. Puheenjohtaja **Pentti Arajärvi**, Lastensuojelun Keskusliitto
14. Vs. kehittämisjohtaja **Mirella Huttunen**, Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry
15. Varapuheenjohtaja **Helena Ranta**, Naisjärjestöjen Keskusliitto

Människorättscentrets personal och människorättsdelegationens medlemmar

MÄNNISKORÄTTSCENTRET

Direktör **Sirpa Rautio** (tjänstledig 4.9.2013–3.9.2014)

Sakkunnig **Kristiina Kouros** (stf. direktör 4.9.2013–3.9.2014)

Sakkunnig **Leena Leikas**
Stf. sakkunnig **Kristiina Vainio**
(23.9.2013–3.9.2014)

Stf. biträdande sakkunnig **Elina Hakala**
(1.12.2013–31.5.2014)

MÄNNISKORÄTTSDLEGATIONENS MEDLEMMAR SAMT DE ORGANISATIONER DE FÖRETRÄDER:

1. Riksdagens justitieombudsman **Maija Sakslin**
2. Kanslichef **Kimmo Hakonen**, Justitiekanslersämbetet
3. Minoritetsombudsman **Eva Biaudet**
4. Jämställdhetsombudsman **Pirkko Mäkinen**
5. Dataombudsman **Reijo Aarnio**
6. Barnombudsman **Maria Kaisa Aula**
7. Ordförande **Klemetti Näkkäläjärvi**, Sametinget
8. Ordförande **Liisa Murto**, Förbundet för mänskliga rättigheter rf
9. Jurist **Aiman Mroueh**, Flyktingrådgivningen rf
10. Juridisk rådgivare **Tiina Valonen**, Amnesty International, Finlands avdelning
11. Generalsekreterare **Kristiina Kumpula**, Finlands Röda Kors
12. Vice ordförande **Ilkka Kantola**, Finlands FN-förbund
13. Ordförande **Pentti Arajärvi**, Centralförbundet för barnskydd
14. Vik. utvecklingsdirektör **Mirella Huttunen**, Finlands Ungdomssamarbete Allians rf

16. Pääsihteeri **Aija Salo**, Seta ry
17. Järjestöjohtaja **Göran Johansson**, Mielen-
terveyden keskusliitto ry
18. Toiminnanjohtaja, hallituksen jäsen **Kalle
Könkkölä**, Kynnys ry, Vammaisten ihmiso-
keuskeskus VIKE (Invalidiliitto ry ja Kynnys
ry), Vammaisfoorumi ry
19. Puheenjohtaja **Henna Huttu**,
Fintiko Romano Forum ry.
20. Puheenjohtaja **Abdirahid Dirie**, Suomen
somaliliitto ry
21. Toiminnanjohtaja **Petr Potchinchtkhov**,
Suomen Venäjänkielisten Yhdistysten Liitto
FARO
22. Ohjelmajohtaja **Inka Hetemäki**, Suomen
UNICEF
23. Yksikön päällikkö **Petri Merenlahti**,
Suomen evankelis-luterilainen kirkko
24. Pääsihteeri **Esa Ylikoski**, Vapaa-ajattelijain
Liitto ry.
25. Asianajaja **Jouko Pelkonen**,
Suomen Asianajajaliitto
26. Toiminnanjohtaja **Eero Yrjö-Koskinen**,
Suomen Luonnonsuojeluliitto
27. Lakimies **Ida Sulin**, Suomen Kuntaliitto
28. Puheenjohtaja **Astrid Thors**, Kansain-
välisten ihmisoikeusasiain neuvottelukunta
(IONK) (erosi jäsenyydestä 30.8.2013)
29. Neuvottelukunnan jäsen **Hamed Shafae**,
Etnisten suhteiden neuvottelukunta (ETNO)
30. Varapuheenjohtaja **Väinö Lindberg**,
Romaniasiaain neuvottelukunta (RONK)
31. Toiminnanjohtaja, varapuheenjohtaja
Markku Jokinen, Valtakunnallinen vam-
maisneuvosto (VANE), Kuurojen Liitto ry
32. Puheenjohtaja **Jukka Relander**, Tasa-arvo-
asiaain neuvottelukunta (TANE)
33. Puheenjohtaja **Jouni Mykkänen**, Vanhus-
ja eläkeasioiden neuvottelukunta
34. Varapuheenjohtaja **Pirkko Nuolijärvi**,
Kieliasiaain neuvottelukunta
35. Tutkija Sami Myllyniemi, Valtion Nuoriso-
asiaain neuvottelukunta (NUORA)
36. Puheenjohtaja **Liisa Heinonen**,
ILO-neuvottelukunta
15. Viceorförande **Helena Ranta**, Kvinnoorga-
nisationernas centralförbund
16. Generalsekreterare **Aija Salo**, Seta ry
17. Verksamhetsledare **Göran Johansson**,
Centralförbundet för Mental Hälsa rf
18. Verksamhetschef, styrelseledamot **Kalle
Könkkölä**, Kynnys ry, Vammaisten ihmiso-
keuskeskus VIKE (Invalidförbundet rf och
Kynnys ry), Handikappforum rf
19. Ordförande **Henna Huttu**, Fintiko Romano
Forum ry.
20. Ordförande **Abdirahid Dirie**, Suomen
somaliliitto ry
21. Verksamhetsledare **Petr Potchinchtkhi-
kov**, Suomen Venäjänkielisten Yhdistysten
Liitto FARO
22. Programledare **Inka Hetemäki**, Finlands
UNICEF
23. Enhetschef **Petri Merenlahti**, Evangelisk-
lutherska kyrkan i Finland
24. Generalsekreterare **Esa Ylikoski**, Vapaa-
ajattelijain Liitto ry.
25. Jurist **Jouko Pelkonen**, Finlands Advokat-
förbund
26. Verksamhetsledare **Eero Yrjö-Koskinen**,
Suomen Luonnonsuojeluliitto
27. Jurist **Ida Sulin**, Finlands kommunförbund
28. Ordförande **Astrid Thors**, Delegationen
för internationella mänskiorättsärenden
(avgick den 30.8.2013)
29. Medlem i delegationen, **Hamed Shafae**,
Delegationen för etniska relationer (ETNO)
30. Vice ordförande **Väinö Lindberg**,
Delegationen för romska ärenden
31. Verksamhetschef, viceordförande **Markku
Jokinen**, Riksomfattande handikapprådet,
Finlands dövas förbund rf
32. Ordförande **Jukka Relander**,
Delegationen för jämställdhetsärenden
33. Ordförande **Jouni Mykkänen**, Delegatio-
nen för äldre- och pensionsärenden
34. Viceordförande **Pirkko Nuolijärvi**, Delega-
tionen för språkärenden
35. Forskare **Sami Myllyniemi**, Delegationen
för ungdomsärenden (NUORA)

- 37. Akatemiaprofessori **Kaarlo Tuori**, Helsingin yliopisto
- 38. Professori **Elina Pirjatanniemi**, Åbo Akademi, Turun yliopisto, Svenska Finlands folkting
- 39. Tutkimusprofessori, johtaja **Timo Koivurova**, Lapin yliopisto, Pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutti
- 40. Neuvoston yleisöjäsen **Riitta Ollila**, Julkisen sanan neuvosto

- 36. Ordförande **Liisa Heinonen**, ILO-delegationen
- 37. Akademi professor **Kaarlo Tuori**, Helsingfors universitet
- 38. Professor **Elina Pirjatanniemi**, Åbo Akademi, Åbo universitet, Svenska Finlands folkting
- 39. Professor, direktör **Timo Koivurova**, Lapin yliopisto, Pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutti
- 40. Nämndeledamot **Riitta Ollila**, Opinionsnämnden för massmedier

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

00102 Eduskunta, Helsinki
www.ihmisoikeuskeskus.fi

00102 Riksdagen, Helsingfors
www.manniskorattscentret.fi